

T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI

ORTAÖĞRETİM
TARİH DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI
(9,10 VE 11. SINIFLAR)

TÜRKİYE YÜZYILI
MAARİF MODELİ

2024

İÇİNDEKİLER

1. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	4
1.1. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN TEMEL YAKLAŞIMI VE ÖZEL AMAÇLARI	4
1.2. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINA İLİŞKİN ESASLAR	6
1.3. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÜNİTE, ÖĞRENME ÇIKTISI SAYISI VE SÜRE TABLOLARI	12
1.4. TARİH DERSİ KİTAP FORMA SAYILARI VE KİTAP EBATLARI	13
1.5. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI	14
2. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI SINIF DÜZEYLERİNE AİT ÜNİTELER	16
9. SINIF	16
10. SINIF	33
11. SINIF	51

1. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

1.1. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN TEMEL YAKLAŞIMI VE ÖZEL AMAÇLARI

Tarih Dersi Öğretim Programı sosyal bilimlerin bakış açısı ve disiplinler arası bir anlayış ile hazırlanmıştır. Bilindiği gibi geçmişten günümüze tarihin kapsamı; insan hayatının çeşitli faaliyetlerini inceleyen yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçeklerde bir insanlık tarihi olarak genişlemiştir. Böylelikle tarih disiplini; geçmiş sadece siyasi değil kültürel, entelektüel, sosyal, felsefi, dinî açılarından ve inanış açısından da incelemiştir. Nitekim bu durum *Tarih Dersi Öğretim Programı*'nda kendini göstermiştir. Programın içeriği; arkeoloji, antropoloji, coğrafya, ekonomi, felsefe, hukuk, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi disiplinlerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca devlet ve toplulukların yönetim ve ordu sistemleri ile bu sistemlerin etkilediği siyasi ve askerî olaylara bir bütün olarak yaklaşım; ilgili devlet ve toplulukların ekonomi, yerleşme, inanç, hukuk, bilim, eğitim, kültür ve sanat anlayışları eş zamanlı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu kapsamda coğrafi unsurlar, din ve inanış, sosyal reformlar, aile hayatı, kadının konumu, afetler, göçler ve salgın hastalıklar ile bilim ve teknoloji, günlük hayat, tarım, sanayi, ticaret ve ulaşım gibi konulara yer verilmiştir.

Tarih Dersi Öğretim Programı'nın geliştirilme sürecinde köklü bir anlayış değişikliğine gidilmiştir. Bu doğrultuda programda bireyin hem kendi hayatıyla hem de içinde yaşadığı toplumla ilişkisini dikkate alan bir yapı oluşturulmuş, bilgi aktarımı odaklı tarih öğretiminden beceri temelli tarih öğretimine geçilmiştir. Beceri temelli öğretimin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi adına öğretim programında sadeleştirmeye gidilmiş, siyasi tarihin yanı sıra "insan"ı öne çıkaran sosyal tarih konuları da önemsenmiştir. Öte yandan programda tarih konuları belirlenirken tematik yaklaşım benimsenmiş, tema içeriklerinin oluşturulmasında ise kronoloji esas alınmıştır. Ayrıca öğrenme çıktılarının öğrenme-öğretme uygulamaları bölümü yapılandırılırken uygun olan içerikler eş zamanlı bir bakış açısıyla incelenmiştir. Tarihin dönemsel gelişimi esas alınarak önemli kırılma noktaları belirlenmiş ve içerik buna göre yapılandırılmıştır.

Öğretim programı geliştirme sürecinde dikkate alınan unsurlardan biri güncel teknolojik ve bilimsel gelişmeler olmuştur. Bu bağlamda programda "dijital tarih"e yer verilmiş, yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkan yeni tarihsel bilgi ve bulgular da içeriğe yansıtılmıştır. Öte yandan öğrenme-öğretme uygulamalarında çevrim içi ortamların kullanımı önemsenmiştir. Öğrenme-öğretme ile ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin kurgulanmasında tarih eğitimine yönelik güncel araştırmaların ortaya koyduğu birikim dikkate alınmıştır. Buna ek olarak örnek olay ve metinler üzerinden konularla değerler ilişkilendirilmiş, özellikle Türk-İslam medeniyetinin temel kaynakları olan millî ve manevi değerlerin uygulamalı olarak verilmesi esas alınmıştır.

Tarih Dersi Öğretim Programı'nın çatısı oluşturulurken "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli"nde yer alan sosyal bilimler alan becerileri, kavramsal beceriler, eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ve değerlerin yanı sıra okuryazarlık becerileri kullanılmıştır. Öğrencilerin tarih bilincinin geliştirilmesi ve tarih okuryazarı hâline getirilmeleri için ortaöğretim düzeyinde tarih derslerinin ilgi çekici, merak uyandırıcı, sorgulayıcı, güncel hayatla ilişkili ve anlaşılır bir biçimde öğretilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede programın amaçlarına ulaşması için gerekli becerilerin, eğilimlerin, değerlerin, okuryazarlıkların, sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin ve ölçme değerlendirme süreçlerinin nasıl ilişkilendirileceği ve uygulanabileceği öğrenme-öğretme uygulamaları ile somutlaştırılmıştır.

Tarih Dersi Öğretim Programı'nın temel amacı; insanı ve onun faaliyetlerini geçmiş-bugün-gelecek bağlamında anlamlandırabilmek için gerekli bilgi, beceri ve değerlerle donanmış tarih okuryazarı bireyler yetiştirmektir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanan *Tarih Dersi Öğretim Programı*yla öğrencilerin

1. Tarihin siyasi ve askerî olayların yanı sıra sosyal, ekonomik ve kültürel alanları da kapsadığına dair kanıtlar göstermeleri,
2. Tarihsel olayların meydana geldiği dönemin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıttığını kavramaları,
3. Tarihsel süreçte toplumlar arasında meydana gelen siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşimleri çözümlemeleri,
4. Tarihsel olay, durum, kişi, kurum ve fikirleri ait olduğu dönemin koşulları içinde değerlendirmeleri,
5. Tarihsel süreçteki olay, durum, kurum ve fikirleri değişim ve süreklilik açısından yorumlamaları,
6. Tarihsel süreçte öne çıkan kişi, toplum, devlet ve medeniyetleri araştırmaları,

7. Tarihsel bilginin inşa sürecinde tarihçilerin esas aldığı yöntemleri uygulamaları,
8. Tarihi öğrenirken ve araştırırken ihtiyaç duydukları teknolojileri etkin bir şekilde kullanmaları,
9. Türk milletinin insanlığa katkılarına dair kanıtlar göstermeleri,
10. Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel öge ve süreçleri açıklamaları,
11. Millî kimliğin oluşum sürecini çözümlemeleri,
12. Medeniyetimizin dayandığı millî ve manevi değerleri davranışlarına yansıtmaları,
13. İnsanlığın ortak mirasının korunmasında ve yaşatılmasında duyarlılık göstermeleri,
14. Tarih dersinin birey ve toplum hayatına katkıları çerçevesinde ders dışında da tarih öğrenmeye istekli olmaları,
15. Tarihsel anlatıları yazılı ve sözlü ifade ederken Türkçeyi doğru ve etkili kullanmaları amaçlanmaktadır.

Burada ifade edilen özel amaçların her birinin öğrenme çıktılarında karşılığı yer almaktadır. Öğrenme-öğretme yaşantılarının planlanmasında ve uygulanmasında özel amaçlarla çıktılar bir bütünlük içinde değerlendirilmelidir.

1.2. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINA İLİŞKİN ESASLAR

Tarih Dersi Öğretim Programı'nın uygulanmasına ilişkin genel esaslar ve bileşenler aşağıda açıklanmıştır.

- *Tarih Dersi Öğretim Programı* "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni" temel alınarak yapılandırılmıştır. Derslerin tasarlanması, ölçme ve değerlendirme süreçlerinin planlanması, ders kitaplarının ve diğer materyallerin hazırlanmasında söz konusu metin dikkate alınmalıdır. Bütün eğitim ve öğretim faaliyetleri, "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni"nde yer alan öğrenci profiline ulaşılmasını sağlayacak biçimde planlanmalı ve yürütülmelidir.
- *Tarih Dersi Öğretim Programı* kademeli olarak uygulanacağından bir önceki kademeye ilgili ön öğrenme eksiklikleri zümre öğretmenlerince tespit edilir; bu eksiklikleri gidermeye yönelik içerik, eğitim öğretim yılı başında zümre toplantılarında karara bağlanarak uygulanır.
- Programda yer alan öğrenme-öğretme uygulamaları; öğrencilere bütüncül bir bakış açısı kazandıran, kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine hizmet eden, farklı öğretim yöntem ve tekniklerini işe koşan, disiplinler arası ilişkileri anlamayı kolaylaştıran kapsamlı bir çerçevede sunulmuştur. Öğrenme-öğretme uygulamalarında öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerine yönelik yazılan tüm süreçlerin yürütülmesi esastır. Bununla birlikte öneri niteliğinde olan uygulamalarda ilgili ünitenin öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri başta olmak üzere ilişkilendirilen tüm eğilimler ve programlar arası bileşenler dikkate alınarak planlamalar yapılmalı ve ihtiyaç hâlinde uygulamaların farklılaştırılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Ünitelerin işleniş sırası ve ünitelere ayrılan süre öğretim programında belirlenmiştir. Bu bağlamda zümre öğretmenleri derslerini planlarken öğrenci düzeylerini ve çevre şartlarını dikkate almalıdır.
- Araştırma, inceleme, sorgulama gibi bilimsel faaliyetler disiplinler arası ve bağlam temelli bir yaklaşımla zümre öğretmenler kurulu tarafından planlanmalı ve yürütülmelidir.
- Öğrencilerin etkin katılımının sağlandığı bir öğrenme ortamı ve düşüncelerin özgürce paylaşılabilirdiği, sosyal ve duygusal becerilerin gelişiminin desteklendiği bir sınıf iklimi oluşturulmalıdır.
- Bilgi ve beceriler içerik çerçevesiyle yeni anlamlı bütünler oluştururken eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ve değerler, öğrenme-öğretme uygulamaları içerisinde doğrudan bir etkinlik veya süreci destekleyici bir unsur olarak ele alınmalıdır. Örneğin sosyal-duygusal öğrenme becerilerinden iş birliği becerisi grup çalışması yoluyla, konuya ilişkin bir örnek olay ise değerler eğitimi kapsamında uygulanabilir. Eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, değerler ve okuryazarlık becerilerinin notla değerlendirilmesi gerekmemektedir ancak performans görevleri, proje vb. ölçme araçlarında ve dereceli puanlama anahtarlarında dikkate alınan ölçütler arasında beceri ve değerlere de yer verilmelidir.
- Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve öğrenme profilleri göz önünde bulundurularak öğrenme çıktılarıyla tutarlı olan farklı öğretim materyalleri yapılandırılmalı ve kullanılmalıdır. Öğretim materyalleri hazırlanırken zümre öğretmenleriyle ve diğer branşlarda çalışan öğretmenlerle iş birliği yapılmalıdır.
- Ölçme ve değerlendirme yöntemleri öğrencilerin yeteneklerine, ihtiyaçlarına ve özel durumlarına göre çeşitlendirilmelidir. Bilgi ve becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde öğrencilere ilgi çekici, günlük hayatla ilgili, uzak ya da yakın çevrede karşılaşılabilecek problemlere dair görevler verilmeli; yargılayıcı nitelik taşımayan ve motive eden geri bildirimler sağlanmalı; uygun yerlerde dijital teknolojilerden yararlanılmalıdır.
- Programda düşünceleri, eylemleri, eserleri ve kişilik özellikleriyle öne çıkan tarihî karakterler ele alınmaktadır. Öğrenme-öğretme uygulamalarında tarihî karakterlerin biyografileri verilirken ezberden kaçınılmalı; bu kişilerin söz konusu alana katkılarında, ortaya koydukları eserlere ve öğrenciler tarafından örnek alınması gereken yönlerine vurgu yapılmalıdır.

- Program uygulanırken içerik çerçevesinde öğrencilere millî ve manevi değerler kazandırılmalı, onların Türkçe söz varlıkları ve dil becerileri geliştirilmelidir. Bu amaçla zümre öğretmenleri tarafından programda yer alan öğrenme çıktılarına uygun kitap okuma listeleri hazırlanmalı, öğrencilere bir eğitim-öğretim yılında en az iki kitap okutulacak şekilde planlama yapılmalıdır. *Tarih Dersi Öğretim Programı* kapsamında tarih öğretimi ve yazımı, tarih metodolojisi, dijital tarih, Tarım Devrimi, İslamiyet öncesi Türk tarihi, Türk topluluklarının göçleri, Hz. Muhammed'in hayatı, Dört Halife Dönemi, İslam medeniyetinde bilim, kültür ve sanat, Türkiye Selçuklularında ekonomi ve sosyal hayat, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında rol oynayan âlimler, Rumeli Türklüğü, Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneği, İstanbul'un Fethi ve II. Mehmed, Avrupalıların sömürgeci politikaları, Lale Devri, tarihsel süreçte depremler, Şark Meselesi, Osmanlı Devleti'nde sanayileşme, Balkan Savaşları, Balkanlarda Rumeli Türklüğüne karşı baskılar, sürgünler ve göçler, I. Dünya Savaşı süreci, Türk-İslam medeniyetinde vakıflar, Osmanlı Devleti'nde saray ve mutfak kültürünü konu edinen, alanında yetkin kişiler tarafından kaleme alınmış kitaplar okuma listesine dâhil edilmelidir.
- Farklılaştırma kapsamında zenginleştirme bölümünde yer alan öneri niteliğindeki uygulamalardan "*" ile işaretlenenlerin sosyal bilimler liselerinde gerçekleştirilmesi zorunludur. Zorunlu olan zenginleştirme uygulamalarına yıllık planlarda yer verilir.
- Farklılaştırma kapsamında zenginleştirme ve destekleme bölümlerinde yer verilen uygulamalara ("*" sembolü ile verilen uygulamalar dâhil) ders kitaplarında yer verilmez. Ancak materyal hazırlayıcılar tarafından "*" ile belirtilen uygulamalara yönelik e-içerik hazırlanır. Farklılaştırma kapsamındaki tüm uygulamalar; öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve istekleri göz önünde bulundurularak öğretmenler tarafından planlanır ve uygulanır.
- Tarih ders kitapları *Tarih Dersi Öğretim Programı* doğrultusunda yazılmalıdır. Bu bağlamda programın ünite, ders saati, alan becerileri, kavramsal beceriler, eğilimler, programlar arası bileşenler, disiplinler arası ilişkiler, beceriler arası ilişkiler, öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri, içerik çerçevesi, öğrenme kanıtları ve öğrenme-öğretme uygulamaları bölümleri dikkatli bir şekilde incelenerek içerik bunlara göre oluşturulmalıdır.

Programlar Arası Bileşenler (Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri, Değerler ve Okuryazarlık Becerileri)

- Türkiye'de tarih eğitiminin temelinde öğrencilere etkin vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri ve değerleri kazandırma hedefi yatmaktadır. Ayrıca tarih eğitimiyle öğrencilere kişisel, ulusal ve uluslararası düzeyde tarih anlayışı kazandırmak suretiyle onlardan kendi kimliklerini geliştirmeleri beklenmektedir. Dolayısıyla tarih eğitimi, öğrencilerde merak uyandırmalı; geçmişteki insanların sosyal ve kültürel özelliklerini, kararlarını, ikilemlerini ve bu ikilemlerin çözüm yollarını içermelidir. Öğrencilerin, edindikleri bilgilerle tarihsel sorgulama yaparak geçmişteki gelişmelerin bugünün dünyasını nasıl etkilediğini anlamalarına ve geçmiş ile bugün arasında bağlantılar kurmalarına olanak tanınmalıdır. Bu amaçla *Tarih Dersi Öğretim Programı*'nda yer alan "sosyal-duygusal öğrenme becerileri", "değerler" ve "okuryazarlık becerileri" bütünlük ve etkin bir şekilde işe koşulmuş; öğrenme-öğretme uygulamalarında bunların öğretmenler tarafından nasıl kullanılacağına yönelik örneklere gidilmiştir.
- *Tarih Dersi Öğretim Programı*'nın yapılandırılmasında bütüncül eğitim yaklaşımı önemli bir rol oynamıştır. Bu yaklaşım gereği program, tarihin öznesinin "insan" olduğuna dikkat çekmiş; bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal açıdan çok yönlü bir varlık olan insanın nitelikli bir şekilde yetiştirilmesine odaklanmıştır. Program, temel bileşenleri aracılığıyla öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal becerilerinin en üst düzeyde gelişimini öne çıkarmış; öğrencilerin tüm varlık unsurlarıyla maddi ve manevi açıdan bütüncül bir birey olarak yetiştirilmesini hedeflemiştir. Böylelikle eğitim süreçlerini genişleterek derinleştirmiş; öğrencilerin bilgi, beceri ve değer kazanmalarını teşvik etmiş; öğrenmeye ilişkin olumlu tutum ve sosyal beceriler geliştirmelerini ön plana almıştır.

İçerik Çerçevesi

- *Tarih Dersi Öğretim Programı*'nın içerik çerçevesi bölümünde öğrencilere ünite kapsamında öğretilecek konulara yer verilmiştir. Ünitelerde ele alınacak konular içerik çerçevesi ile sınırlı olup her bir öğrenme çıktılarının kapsamı öğrenme-öğretme uygulamalarında belirlenmiştir. Bu konular; öğrenme çıktıları kapsamında sunulacak olay, durum, kişi, kurum ve fikirler ile olgu, kavram, genelleme, kuram gibi bilgi türlerinden oluşturulmuştur. Programda içerik; öğrenme çıktılarından bağımsız birer bilgi yığını olarak değil öğrenmeyi gerçekleştirmek, öğrencilerin konuya ilişkin bilgi, beceri ve değer kazanmasını sağlamak için sistemli bir şekilde kullanılması gereken araçlar ve süreçte yararlanılacak konular şeklinde ele alınmıştır. Ayrıca içerikte ele alınan konu başlıkları için program içerisinde çeşitli etkinlik ve uygulamalar da önerilmiştir.

- *Tarih Dersi Öğretim Programı'nın* içerik çerçevesi oluşturulurken konu alanı ve öğretimdeki güncel gelişmeler ve tematik yaklaşım temel alınmış, olayların uygun yerlerde eş zamanlı işlenmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır. Sosyal tarihe yönelik konuların ön plana alındığı içerikte üzerinde durulan diğer bir husus öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin dikkate alınması olmuştur. Bu bağlamda programın içeriği oluşturulurken ortaöğretimdeki tarih dersine altyapı oluşturulması ve öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin (temel eğitimde kazandığı bilgi, beceri ve değerler) tespit edilebilmesi için *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı* (1, 2 ve 3. Sınıflar) ve *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı* (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) ile *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nın* (8. Sınıf) içerikleri dikkate alınmıştır.
- *Tarih Dersi Öğretim Programı* her sınıf düzeyinde üçer üniteden oluşmaktadır. Bu bağlamda 9. sınıf düzeyinde "geçmişin inşa sürecinde tarih" ile "Eski Çağ ve Orta Çağ medeniyetleri"yle bağlantılı konulara odaklanılmıştır. 10. sınıf düzeyinde "Türklerin Anadolu'yu yurt edinmeye başlaması" ile "Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve cihan devleti hâline gelmesi"ne ilişkin konulara yer verilmiştir. 11. sınıf düzeyinde ise "1683-1789 yılları arasında değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı", "1789-1908 yılları arasında dönüşüm sürecindeki Osmanlı" ile "1908-1918 yılları arasında savaşlar sarmalında Osmanlı" konuları ele alınmıştır.

Öğrenme Kanıtları (Ölçme ve Değerlendirme)

Tarih Dersi Öğretim Programı'nın öğrenme kanıtları bölümünde ölçme amacına ve öğrenme çıktılarına yönelik ölçme-değerlendirme araç ve yöntemlerine yer verilmiştir. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları, öğrenme-öğretme yaşantılarının etkililiğinin anlaşılması için önemli bir rol oynamaktadır. Bu açıdan ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğrenci gelişiminin takip edilmesi ve kullanılan öğretim yaklaşımlarının etkililiğinin belirlenmesine rehberlik edecek şekilde tasarlanmıştır.

Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. Bu nedenle öğrenci performansının belirlenmesi için çeşitli ölçme araç ve yöntemlerinden elde edilen birden fazla kanıt ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda tarih dersiyle ilgili ölçme ve değerlendirme süreçleri tasarlanırken aşağıdaki hususlar dikkate alınmıştır.

- Programda öğrencilerin performanslarının dikkate alınıp değerlendirileceği, öğrenciyi öğrenmeye motive edecek, öğrenme-öğretme kuram ve yaklaşımlarıyla uyumlu, zamana ve öğrenciye göre esneklik gösterebilen ölçme ve değerlendirme araçları kullanılmıştır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları yapılandırılırken bu uygulamaların programın tüm bileşenleriyle uyum sağlamasına dikkat edilmiştir.
- Her öğrenme çıktısına ilişkin en az bir öğrenme kanıtı sunulmuştur. Eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, değerler ve okuryazarlık becerileri öğrenme-öğretme uygulamalarının bir parçası olduğu ve içeriğe dâhil edildiği için kanıtlar bölümünde bunlara ilişkin ölçme-değerlendirme araç ve yöntemlerine doğrudan yer verilmemiştir.
- Programda yeralan ölçme-değerlendirme araç ve yöntemleri tüm öğrenme-öğretme yaşantılarında kullanılabilir, aynı zamanda öğretmen rehberliğinde ve öğrencilerin etkin katılımıyla gerçekleştirilebilecek şekilde tasarlanmıştır.
- Programda verilen ölçme-değerlendirme araç ve yöntemleri örnek niteliğindedir. Bu bağlamda öğretmenler ölçme amacına ve öğrenme çıktılarına uygun olmak koşuluyla farklı ölçme ve değerlendirme araçları kullanabilirler.
- Programda her ünitenin en az bir öğrenme çıktısını ölçmeye ve değerlendirmeye yönelik performans görevi verilmesi esas alınmıştır.
- Programda ölçme-değerlendirme araç ve yöntemleri uygulanırken dijital imkânlardan da yararlanılmıştır. Bu bağlamda bilgi görseli, broşür, poster, afiş gibi araçların yanı sıra öykü, sanal pano, sunum gibi dijital uygulamaların kullanımına da yer verilmiştir.
- Programda ölçme ve değerlendirme araçlarının çeşitliliğine önem verilerek bunlara yönelik önerilerde bulunulmuştur. Öte yandan öğretmenlerin öğrenme çıktıları, içerik ve öğrenme-öğretme uygulamaları doğrultusunda kendi yaklaşımlarını belirlemelerine olanak sağlanmıştır. Bu doğrultuda açık uçlu, kısa cevaplı, eşleştirmeli sorular ile doğru-yanlış madde türleri, gözlem formu, kontrol listesi, dereceli puanlama anahtarı (rubrik) ve çalışma yaprağı gibi tamamlayıcı ölçme araçlarından yararlanılmıştır. Çıkış kartı, T cetveli, karşılaştırma tablosu gibi araçların yanı sıra performans görevi, proje ve sözlü yoklamalar kullanılmıştır. Buna ek olarak öz, akran ve grup değerlendirme formları aracılığıyla öğrencilerin de değerlendirme sürecine etkin katılımı esas alınmış; tarih alan becerilerinin değerlendirilmesinde tarihsel empati, tarihsel kaynak/kanıt analiz, değişim ve süreklilik, bildiklerim, merak ettiklerim, öğrendiklerim ve hissettiklerim, tarihsel bakış açısı formlarından (Ek-1, 2, 3, 4,5,6) faydalanılmıştır.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

- *Tarih Dersi Öğretim Programı'nın* öğrenme-öğretme uygulamaları bölümünde öğrencilerin bütüncül bir yaklaşımla akademik, sosyal ve duygusal becerilerinin en üst düzeyde gelişiminin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda öğrenme çıktısının yıl boyunca gerçekleştirilmesiyle ilgili farklı öğrenme ortamları, öğretim yaklaşımları ve materyallerinin kullanımına yönelik örnek uygulamalara yer verilmektedir. Öğrenci merkezli etkinlikler aracılığıyla öğrencilerden ders kapsamında edindikleri bilgi, beceri ve değerleri çoklu bakış açısıyla değerlendirmeleri beklenmektedir.
- Öğrenme-öğretme uygulamalarında öğrencilerin bağımsız öğrenmelerine ve iş birliği içinde çalışmalarına imkân tanıyan öğretim stratejileri (sunuş, buluş ve araştırma-inceleme yoluyla öğretim) kullanılmalıdır. Sözü edilen stratejiler kapsamında kullanılacak öğretim yöntem ve teknikleri (anlatım, tartışma, örnek olay, gösterip yaptırma, problem çözme, yaratıcı drama, bireysel çalışma, grup çalışması, beyin fırtınası, gösteri, soru-cevap, benzetim, eğitici oyunlar, altı şapkalı düşünme, proje vb.) işe koşulmalıdır. Bu bağlamda programın öğrenme-öğretme uygulamalarında öğretmenlere ve ders kitabı yazarlarına örnek olması amacıyla çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerine de yer verilmiştir.
- Öğrenme ortamları ve öğretim yaklaşımlarıyla birlikte görsel, işitsel, görsel-işitsel ve teknoloji destekli araç gereçler aracılığıyla öğrencilerin ilgili becerileri kazanmaları sağlanmalıdır. Öte yandan öğrenme çıktılarıyla ilgili güncel ve tartışmalı konular; farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme (sorumlu karar verme) ve araştırma becerileri ile ilişkilendirilerek sınıf ortamına taşınmalıdır.
- Öğrenme-öğretme uygulamaları, öğrencilerin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunarak zengin öğrenme yaşantıları edinmelerine olanak sağlayacak şekilde kurgulanmıştır. Bu süreçte okul içi öğrenme ortamlarının (sınıflar, okul kütüphaneleri, laboratuvarlar, okul bahçeleri vb.) yanı sıra okul dışı öğrenme ortamlarından da (arkeolojik kazı alanları, sergiler, kütüphaneler, müzeler, millî parklar, kültür merkezleri, bilim ve sanat merkezleri, resmî ve özel kurum ya da kuruluşlar, tarihî mekânlar, anıtlar, şehitlikler, savaş alanları vb.) olabildiğince yararlanılmalıdır. Uygun okul içi veya okul dışı öğrenme ortamlarının oluşturulmasında öğrenme çıktılarının kapsamı, öğrenci özellikleri, okul imkânları ve ekonomik olma gibi belirleyiciler göz önünde bulundurulmalıdır. Dijital öğrenme ortamları ve uygulamaları ile ulusal ve uluslararası projeler mümkün olduğunca işe koşulmalıdır. Bununla birlikte millî, dinî gün ve bayramlar, mahallî kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak öğrencilerin tarihsel duyarlılığı ve millî şuurları geliştirilmelidir.
- Öğrenme-öğretme uygulamalarında beceri öğretimine önem verilmiştir. Öğrenme çıktıları doğrultusunda kavramsal beceriler, okuryazarlık becerileri ve sosyal-duygusal öğrenme becerileriyle birlikte işe koşulan alan becerileri; içeriğin öğrencilere öğretilmesi sürecinde kullanılacak öğretim kuram, model, strateji, yöntem, teknik ve materyalleri ile ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerinin belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Örneğin öğrenme çıktıları doğrultusunda öğrencilerin zamanı algılama ve kronolojik düşünme becerisini geliştirmek isteyen bir öğretmen, öğrencilerine kronoloji içeren tarihsel verileri ve kaynakları yorumlayabileceği gibi belirli bir zaman akışına göre tarih şeridi, tarihsel hikâye, akış şeması ve zaman kapsülü gibi materyaller de hazırlatabilir.
- Öğrenme-öğretme uygulamalarında kavram öğretimine yönelik etkinlikler önemsenmiştir. Programda soyut içeriği somutlaştırmak, olası kavram yanılgısı ve kargaşasının önüne geçmek, üst düzey akademik başarı sağlamak, öğrenme ve hatırlamayı basitleştirmek, doğru anlama ve öğrenmeye yardımcı olmak gibi nedenlerle kavram öğretim materyallerinin kullanılması istenmiştir. Bu bağlamda öğrenme-öğretme uygulamalarında öğrenme çıktılarına ve öğrenci özelliklerine uygun olarak kavram haritası, kavram ağı, anlam çözümleme tablosu, kavram bulmacası, kavram karikatürü ve kavramsal değişim metni gibi materyaller işe koşulmalıdır.
- Öğrenme-öğretme uygulamalarında değerlerin öğretimine yönelik önerilerde de bulunulmuştur. Öğrenme-öğretme sürecinde değerlerin öğrencilere kazandırılması, uygun yer ve zamanda bu değerlerin edinilmesini sağlayacak yaşantıların oluşturulması ve öğrencilerin bu yaşantılara etkin olarak katılmasıyla gerçekleştirilmelidir. Öğretmenler, öğrenme çıktılarıyla ilişkili olarak sunulan değerler dışında, örtük program anlayışı aracılığıyla okul çevresindeki toplumsal ve kültürel özellikler ile öğrenci özellikleri gibi değişkenleri göz önünde bulundurarak programda sunulan diğer değerlerin kazandırılmasına da öncülük etmelidir. Programdaki değerlere uygun öğrenme-öğretme uygulamaları oluşturmanın yanında öğrencilerde bu değerlerin içselleştirilmesine de dikkat edilmeli; değer ediniminde değer telkini, değer açıklama, değer analizi, ahlaki ikilem, eylem öğrenme ve gözlem yoluyla öğrenme gibi yaklaşımlardan da yararlanılmalıdır.

- Öğrenme-öğretme uygulamalarında öğretmenler; gerektiğinde öğrencilere kaynaklık eden bir “uzman”, kendi öğrenmelerini izlemek ve yönlendirmek için bir “rehber”, ders kapsamında edindiği kazanımların nasıl işe koşulduğunu gösteren bir “rol modeli” olmalı ve uygun öğrenme ortamlarını sağlamada etkin görev üstlenmelidir. Öğrenme çıktılarına uygun köprü kurmalı; öğretim kuram, model, strateji, yöntem ve tekniğini belirlerken hem öğrencilerin bütüncül gelişimlerini hem de öğrenmelerin kalıcı ve etkili bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla öğrenme-öğretme uygulamalarını zenginleştirmelidir. Bu doğrultuda öğrenme çıktıları ve öğrenci özelliklerini dikkate almak suretiyle öğretmenler; resim, fotoğraf, müzik, minyatür, gravür, hat, heykel, mimari, tiyatro, film gibi geleneksel veya modern sanat ürünlerini kullanmalıdır. Tarih şeritleri, tablo ve grafikler, akış şemaları, bilgi görselleri ve dijital uygulamalar gibi öğretim teknoloji ve materyallerini işe koşmalıdır. Ayrıca öğrenme çıktılarına uygun olarak anı, biyografi, efsane, fıkra, gezi yazısı, öykü, makale, marş, mektup, tarihsel roman, siyasetname, söylev, şarkı, türkü, şiir gibi edebî türlerden faydalanmalıdır. Geleneksel ve çağdaş öğretim strateji, yöntem ve tekniklerinin yanı sıra altı şapkalı düşünme, düşün-eşleş-paylaş, eğitici oyun, görüş geliştirme ve istasyon gibi alternatif öğretim tekniklerinden de yararlanmalıdır.
- Öğrenme-öğretme uygulamalarının gerçekleştirilmesinde tarihsel kaynakların kullanılması önemlidir. Bu bağlamda içerikte tarihsel kaynaklar bir bütün olarak alınmış, yazılı-görsel ve basılı-dijital gibi herhangi bir ayrıma gidilmemiş, böylelikle uygulayıcılara esneklik tanınmıştır. Öğrencilerin derste ele alınan olayları bu olayların bağlamı içerisinde kavrayabilmeleri için o dönemle ilgili yazılı, görsel, basılı, dijital kaynaklar ile kalıntı ve buluntulara yer verilmeli; içerikle örtüşen sözlü ve yazılı edebî ürünler ile medya araçlarından yararlanılmasına özen gösterilmelidir. Ancak bu kaynaklar kullanılırken telif hakları konusunda bilgi sahibi olunmalı ve intihalden uzak durulmalıdır. Özellikle dijital kaynakların kullanımı hususunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kurallara uyulmalıdır.
- Öğrenme-öğretme uygulamaları çerçevesinde metin yazılmasının önerildiği etkinliklerde öğrencilerin döneme ait adlandırmaları, zaman kavramlarını, tarihsel deyim ve terimleri doğru kullanmasına dikkat edilmelidir. Öte yandan biyografi çalışması yapılacak etkinliklerde biyografisi incelenen kişinin eğitimi, faaliyetleri ve bu faaliyetlerin döneme etkisi ile kişinin yaşadığı dönemin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri gibi konulara değinilmelidir. Bu tarihsel anlatıları oluşturma sürecinde öğrencilere tarihsel kaynakları kullanmaları, geliştirmeleri ve tarihçilerin çalışma metodolojilerini kazanmaları konularında etkin rehberlik yapılmalıdır.
- Öğrencilerin öğretim materyallerinin üretiminin tüm aşamalarına katılımını sağlayarak üretici rolü kazanmalarını ve bu süreçlerin belirli bölümlerinde tarihçilik becerilerini geliştirmelerini mümkün kılmak için öğrenme-öğretme uygulamalarında tanımlanan dijital içerik oluşturma etkinlikleri işe koşulmalıdır.
- Programda öğrenme çıktıları ilgili alan becerisi veya kavramsal beceriyle oluşturulurken beceri ifadesinin yerine aynı anlama gelecek tarihsel empati/bakış açısı geliştirme, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma/özgün ürünleri paylaşabilme, sentezleme/özgün bir ürün oluşturma, çözümlenme/analiz etme vb. şeklinde uygun bir ifade yazılmıştır.
- Programda öğrenme çıktılarının süreç bileşenleri ihtiyaç duyulan durumlarda belirler/tespit eder/tanımlar gibi yüklemlemlerle farklılaştırılmıştır. Ayrıca gerektiğinde becerilere yönelik yeni süreç bileşenleri yazılmış veya aynı eylemler için süreç bileşenleri çoğaltılmıştır.

- Programın 9, 10 ve 11. sınıflarının son ünitelerinde kanıta dayalı sorgulama ve araştırma becerisinin tüm aşamalarının işe koşulduğu öğrenme çıktıklarına yer verilmiştir. Bu öğrenme çıktıklarına ulaşabilmek için süreç bileşenleri kanıta dayalı sorgulama ve araştırma becerisinin beş bütünleşik becerisiyle oluşturulmuştur. Meraka dayalı soru sorma bütünleşik becerisi ise süreç bileşeni olarak ifade edilmemiş ancak bütün süreç bileşenleri ile ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Kanıta dayalı sorgulama ve araştırma becerisinin alt bütünleşik becerilerinin süreç bileşenleri programın ilgili öğrenme ve öğretme uygulamaları bölümünde aşamalı bir şekilde yansıtılmıştır. 9. sınıftan itibaren bu öğrenme çıktıklarındaki araştırma konuları, dönemin öne çıkan devlet ve medeniyetlerinin bilim, kültür, sanat, eğitim gibi alanlardaki gelişmeler ile bu alanlara yaptıkları katkıları kapsamaktadır. Böylelikle öğrencilerin ele alınan konulara ilişkin bilgi birikimi ve deneyime sahip olarak tarih okuryazarlığı becerisini kazanmaları amaçlanmıştır. Bu öğrenme çıktıklarıyla öğrencilerin hayat boyu öğrenmeyi gerçekleştirmesi, bilimsel düşünce ve süreçlere dâhil edilmesi, grup çalışmalarıyla iş birliğine dayalı becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda araştırma süreçleri, bilgi toplama aşaması dışında öğretmen rehberliğinde, haftalık ders saatleri içerisinde ve sınıf ortamında devam ettirilerek sonuçlandırılmalıdır. Araştırma ürünleri kitap, dergi, panel, seminer, bilim şöleni, proje fuarı, sosyalfest, TÜBİTAK öğrenci araştırma projeleri veya dijital platformlarda sunulurken paylaşılmalıdır. Bu paylaşımlar aracılığıyla öğrencilerin motivasyon düzeylerini artıracak, akranlarıyla iş birliği içinde duygu ve düşüncelerini ifade etme becerilerini geliştirecek, araştırma yöntemlerine hâkim olmasını, sorumluluk kazanmasını, hayat boyu öğrenme alışkanlığı elde etmesini ve zamanını etkin kullanmayı öğrenmesini temin edecek önlemler alınmalıdır.

Farklılaştırma

- *Tarih Dersi Öğretim Programı'nın* farklılaştırma bölümü, her öğrencinin kendine özgü yetenek, ilgi ve öğrenme stillerini tanıyarak kapsayıcı bir eğitim ortamı oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Burada öğrencilerin bireysel farklılıkları ile esnek gruplandırma, sürekli değerlendirme ve uyarılma yaklaşımları ön plana çıkarılmıştır. Program; okul içi ve okul dışı uygulamalarda öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinışsel gelişimleri ile bireysel farklılıkları dikkate alınarak yapılandırılmıştır. Bu nedenle program uygulanırken özel gereksinimli ve akranlarına göre farklı özellikleri olan öğrenciler için gereken esneklik gösterilmeli; öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda etkinlikler hazırlanmalı ve planlamalar yapılmalıdır.
- Farklılaştırma bölümü, zenginleştirme ve destekleme kısımlarından oluşmaktadır. Zenginleştirme, akranlarına göre daha ileri düzeyde olan öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarabilmek için öğretmene yönelik önerilerin bulunduğu kısımdır. Destekleme ise öğrenme-öğretme uygulamalarında zorluk yaşayan öğrencilere gerekli ek zaman ve desteğin verilebilmesi için öğretmenlere önerilerin sunulduğu bölümdür. Programda zenginleştirme kapsamında mevcut öğrenme-öğretme uygulamaları üzerine "konu, öğrenme-öğretme uygulamaları ve ölçme-değerlendirme" açısından daha üst düzey etkinlikleri gerektiren bir yapı kurgulanmıştır. Desteklemede ise mevcut öğrenme-öğretme uygulamalarına göre sadeleştirilmiş bir içerik belirlenmiş, konulara yönelik ek kaynaklara ve yönergelere yer verilmiştir. Öğrencilerin bireysel olarak yapabilecekleri basit düzeyde etkinliklerin yanında öğretmeni ve akranlarıyla birlikte gerçekleştirebilecekleri orta düzeyde etkinlikler de tasarlanmıştır.

1.3. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÜNİTE, ÖĞRENME ÇIKTISI SAYISI VE SÜRE TABLOLARI

9. SINIF TARİH DERSİ

ÜNİTE	Öğrenme Çıktısı Sayısı	Süre	
		Ders Saati	Yüzde Oranı (%)
1. GEÇMİŞİN İNŞA SÜRECİNDE TARİH	4	18	25
2. ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİ	5	24	34
3. ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİ	4	26	36
OKUL TEMELLİ PLANLAMA*	-	4	5
TOPLAM	13	72	100

10. SINIF TARİH DERSİ

ÜNİTE	Öğrenme Çıktısı Sayısı	Süre	
		Ders Saati	Yüzde Oranı (%)
1. TÜRKİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE (1040-1299)	4	20	28
2. BEYLİKTE DEVLETE OSMANLI (1299-1453)	5	24	34
3. CİHAN DEVLETİ OSMANLI (1453-1683)	5	24	33
OKUL TEMELLİ PLANLAMA*	-	4	5
TOPLAM	14	72	100

11. SINIF TARİH DERSİ

ÜNİTE	Öğrenme Çıktısı Sayısı	Süre	
		Ders Saati	Yüzde Oranı (%)
1. DEĞİŞEN DÜNYADA OSMANLI (1683-1789)	4	22	31
2. DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE OSMANLI (1789-1908)	4	26	36
3. SAVAŞLAR SARMALINDA OSMANLI (1908-1918)	3	20	28
OKUL TEMELLİ PLANLAMA*	-	4	5
TOPLAM	11	72	100

*Zümre öğretmenler kurulu tarafından ders kapsamında yapılması kararlaştırılan çalışmalar (okul dışı öğrenme etkinlikleri, araştırma ve gözlem, sosyal etkinlikler, proje çalışmaları, yerel çalışmalar, okuma çalışmaları vb.) için ayrılan süredir. Çalışmalar için ayrılan süre, eğitim öğretim yılı içinde planlanır ve yıllık planlarda ifade edilir.

1.4. TARİH DERSİ KİTAP FORMA SAYILARI VE KİTAP EBATLARI

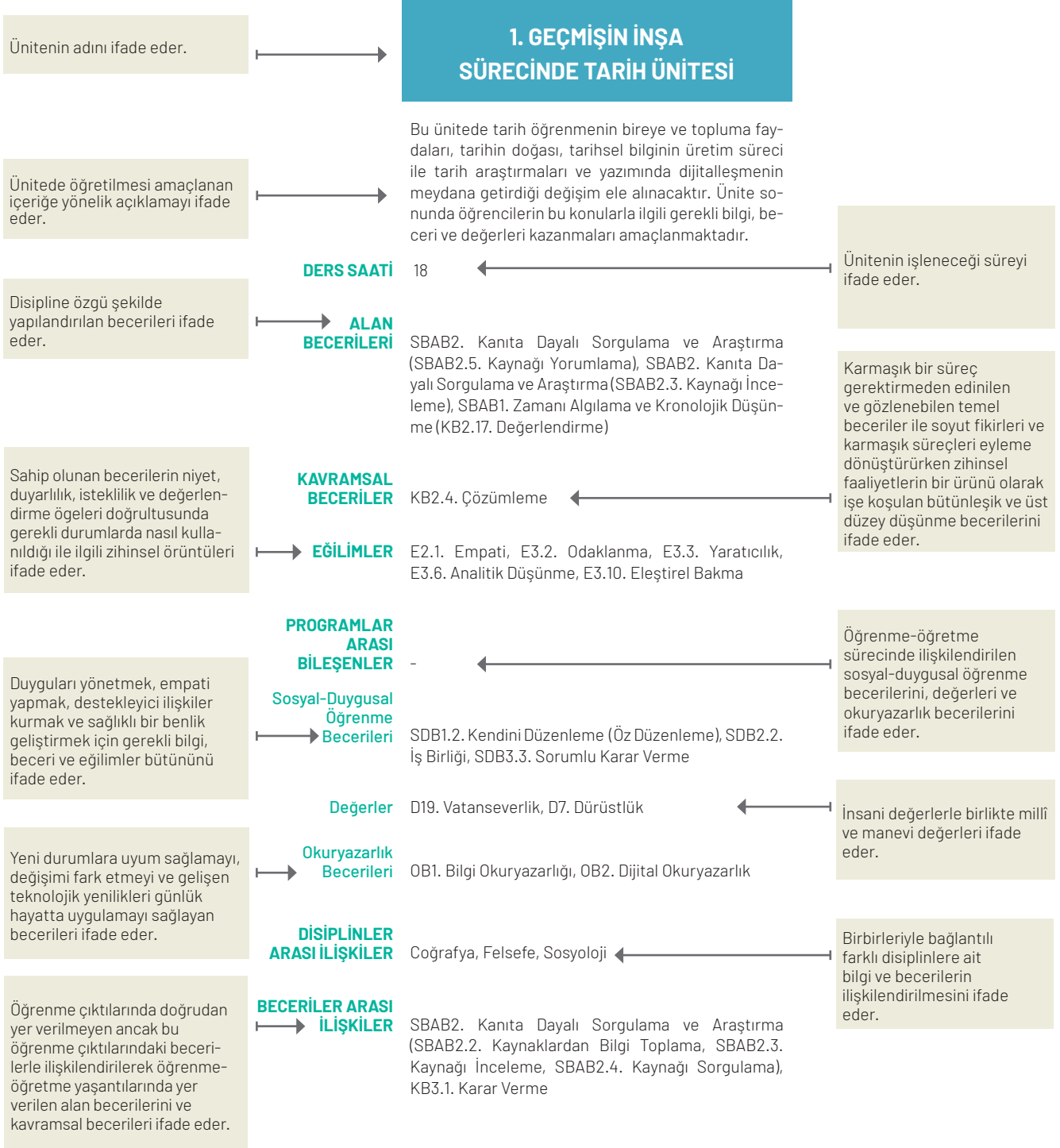
- *Tarih Dersi Öğretim Programı* doğrultusunda ders kitapları yazılırken aşağıdaki tabloda verilen bilgiler dikkate alınmalıdır.

DERS KİTABI	FORMA SAYISI*	KİTAP EBATLARI
TARİH 9	16-18	19,5 cm X 27,5 cm
TARİH 10	18-20	19,5 cm X 27,5 cm
TARİH 11	20-22	19,5 cm X 27,5 cm

* Forma sayıları alt ve üst sınır olarak verilmiştir.

1.5. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI

Tarih Dersi Öğretim Programı'nın içerik çerçevesi; konu alanı, tarih öğretimindeki güncel gelişmeler ve tematik yaklaşım temel alınarak hazırlanmıştır. Program, 9, 10 ve 11. sınıflarda haftada 2 ders saati uygulanmak üzere geliştirilmiş olup ünitelerin yapısı ve bu yapıya ilişkin açıklamalar aşağıda şematik olarak sunulmuştur.

Öğrenme-öğretme yaşantıları sonunda öğrencilere kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri ve becerilerin süreç bileşenlerini ifade eder.	→ ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme a) Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını kaynaklardan inceler. b) Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarıyla ilgili incelediği kaynakları bağlamından kopmadan özetler.	Dersin kodu Sınıf seviyesi Ünite numarası Öğrenme çıktısının numarası
Disipline ait başlıca anahtar kavramları ifade eder.	→ İÇERİK ÇERÇEVESİ	Tarih Öğrenmenin Faydaları arşiv, dijitalleşme, geçmiş, kanıt, tarih, tarihçi, tarihsel bilgi, tarihsel zaman, olgu, yapay zekâ	Öğrenme sürecinde ele alınan bilgi kümesini (bölüm/konu/alt konuya ilişkin sınırları) ifade eder.
Öğrenme çıktıları, eğilim, programlar arası bileşenler ve öğrenme kanıtları arasında kurulan ve anlamlı ilişkilere dayanan öğrenme-öğretme sürecini ifade eder.	→ ÖĞRENME KANITLARI (Ölçme ve Değerlendirme)	Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; çalışma yaprağı, bilgi görseli ve performans görevleri ile değerlendirilebilir. Tarihin doğası çerçevesinde tarih kavramının kapsamını ve tarihsel bilginin özelliklerini izlemeye yönelik çalışma yaprağı ve tarihsel bilginin üretim aşamalarını göstermeye yönelik bilgi görseli kullanılabilir. Oluşturulan bilgi görsellerinin değerlendirilmesinde dereceli puanlama anahtarından yararlanılabilir.	Öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi ile uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını ifade eder.
Yeni bilgi ve becerilerin öğrenilmesi için sahip olunması gereken ön bilgi ve becerilerin değerlendirilmesi ile öğrenme sürecindeki ilgi ve ihtiyaçların belirlenmesini ifade eder.	→ ÖĞRENME-ÖĞRETME YAŞANTILARI	Temel Kabuller Öğrencilerin kültürel mirasın aktarılmasında tarihin rolü olduğu bilgisine ve temel düzeyde tarih araştırmaları deneyimine sahip oldukları kabul edilmektedir.	Önceki öğrenme-öğretme süreçlerinden getirildiği kabul edilen bilgi ve becerileri ifade eder.
Hedeflenen öğrenci profili ve temel öğrenme yaklaşımları ile uyumlu öğrenme-öğretme yaşantılarının hayata geçirildiği uygulamaları ifade eder.	→ Ön Değerlendirme Süreci	Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir. • Kültürel mirasın aktarılmasında tarihin rolü ne olabilir? • Öğrencilerden geçmişteki göç, salgın, savaş ve buluşların devlet ve toplum hayatına etkilerini günümüzle karşılaştırmaları istenir.	Mevcut bilgi ve beceriler ile edinilecek bilgi ve beceriler arasında bağlantı oluşturma sürecinin yanı sıra edinilecek bilgi ve beceriler ile günlük hayat deneyimleri arasında bağ kurmayı ifade eder.
Öğrenme profilleri bakımından farklılık gösteren öğrencilere yönelik zenginleştirme ve desteklemeye ilişkin çeşitli öğrenme-öğretme yaşantılarını ifade eder.	→ Köprü Kurma	TAR.9.1.2 • Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden tarihin doğası çerçevesinde tarih kavramının kapsamı ve tarihsel bilginin temel özelliklerini belirlemeleri sağlanır (E3.2). Tarih, tarihsel bilgi, geçmiş, yöntem, tarihçi, olgu, kanıt, neden-sonuç, değişim ve süreklilik ile zaman ve kronolojiye ilişkin kavramları tanımlamaları istenir.	
Öğrenme profilleri bakımından farklılık gösteren öğrencilere yönelik zenginleştirme ve desteklemeye ilişkin çeşitli öğrenme-öğretme yaşantılarını ifade eder.	→ Öğrenme-Öğretme Uygulamaları	FARKLILAŞTIRMA Zenginleştirme Öğrencilerin tarih öğrenmenin faydalarına ilişkin "Devletler tarihten ne bekler?", "Tarih toplumlarına ne kazandırır?", "Tarihi neden öğrenmeliyim?" soruları ekseninde Sokratik tartışma yapmaları sağlanabilir. * Tarih öğrenmenin bireye ve topluma ne kazandıracığıyla ilgili bir anket çalışması yapmaları istenebilir. Ortaya çıkan sonuçlar sınıf ortamında paylaşılabilir.	Akranlarından daha ileri düzeydeki öğrencilere genişletilmiş ve derinlemesine öğrenme fırsatları sunan, onların bilgi ve becerilerini geliştiren öğrenme-öğretme yaşantılarını ifade eder.
Öğretmenin ve programın güçlü ve iyileştirilmesi gereken yönlerinin öğretmenlerin kendileri tarafından değerlendirilmesini ifade eder.	→ Destekleme	Öğretmen Yansımaları Öğrencilerden gerçek veya sanal bir müzeyi ziyaret ederek tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını anlatmaları istenebilir.	Öğrenme sürecinde daha fazla zaman ve tekrara ihtiyaç duyan öğrencilere ortam, içerik, süreç ve ürün bağlamında uyarlanmış öğrenme-öğretme yaşantılarını ifade eder.
Öğretmenin ve programın güçlü ve iyileştirilmesi gereken yönlerinin öğretmenlerin kendileri tarafından değerlendirilmesini ifade eder.	→ Öğretmen Yansımaları	Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.	

2. TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI SINIF DÜZEYLERİNE AİT ÜNİTELER

9. SINIF

1. GEÇMİŞİN İNŞA SÜRECİNDE TARİH

Bu ünite de tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydaları, tarihin doğası, tarihsel bilginin üretim süreci ile tarih araştırmaları ve yazımında dijitalleşmenin meydana getirdiği değişim ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 18

ALAN BECERİLERİ

SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama), SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.3. Kaynağı İnceleme), SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme (KB2.17. Değerlendirme)

KAVRAMSAL BECERİLER

KB2.4. Çözümleme

EĞİLİMLER

E2.1. Empati, E3.2. Odaklanma, E3.3. Yaratıcılık, E3.6. Analitik Düşünme, E3.10. Eleştirel Bakma

PROGRAMLAR ARASI BİLEŞENLER

-

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri

SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme), SDB2.2. İş Birliği, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D6. Dürüstlük, D8. Mahremiyet, D19. Vatanseverlik

Okuryazarlık Becerileri

OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık

DİSİPLİNLER ARASI İLİŞKİLER

Coğrafya, Felsefe, Matematik, Sosyoloji

BECERİLER ARASI İLİŞKİLER

SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.2. Kaynaklardan Bilgi Toplama, SBAB2.3. Kaynağı İnceleme, SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama), KB3.1. Karar Verme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme

- Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını kaynaklardan inceler.*
- Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarıyla ilgili incelediği kaynakları bağlamından kopmadan özetler.*
- Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını kendi cümleleriyle açıklar.*

TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme

- Farklı kaynaklardan tarihin doğasına ilişkin temel bilgileri tespit eder.*
- Farklı kaynakları inceleyerek tarihin doğasına ilişkin temel bilgileri açıklar.*

TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme

- Örnek çalışmalar üzerinden tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamaları belirler.*
- Örnek çalışmalar üzerinden tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamalar arasında var olan ilişkileri belirler.*

TAR.9.1.4. Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme

- Dijitalleşme öncesindeki ve dijital dönemdeki tarih araştırma ve yazım süreçlerini karşılaştırır.*
- Tarih araştırma ve yazımında dijitalleşmeyle meydana gelen dönüşüme dair yargıda bulunur.*

İÇERİK ÇERÇEVESİ

Tarih Öğrenmenin Faydaları
Tarihin Doğası
Tarihsel Bilginin Üretim Süreci
Tarih Araştırma ve Yazımında Dijitalleşme

Anahtar Kavramlar

arşiv, dijitalleşme, geçmiş, kanıt, olay, olgu, tarih, tarihçi, tarihsel bilgi, tarihsel zaman, yapay zekâ

ÖĞRENME

KANITLARI (Ölçme ve Değerlendirme)

Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; çalışma yaprağı, bilgi görseli ve performans görevleri ile değerlendirilebilir.

Tarihin doğası çerçevesinde tarih kavramının kapsamını ve tarihsel bilginin özelliklerini izlemeye yönelik çalışma yaprağı ve tarihsel bilginin üretim aşamalarını göstermeye yönelik bilgi görseli kullanılabilir. Oluşturulan bilgi görsellerinin değerlendirilmesinde dereceli puanlama anahtarından yararlanılabilir.

Performans görevi olarak öğrencilerden tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarının yorumlanabilmesine ilişkin afiş hazırlamaları istenebilir. Hazırlanan afiş dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilebilir.

Performans görevi olarak öğrencilerden dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne olumlu ve olumsuz etkisine yönelik fikirlerini içeren bir ağ günlüğü sayfası hazırlamaları istenebilir. Hazırlanan ağ günlüğü sayfası; kapsam, dil ve anlatım, içeriğin doğruluğu, kaynakların çeşitliliği, görsel ve yazılı materyal kullanımı gibi ölçütler kullanılarak dereceli puanlama anahtarıyla ve öz değerlendirme formuyla değerlendirilebilir.

ÖĞRENME-ÖĞRETME YAŞANTILARI

Temel Kabuller Öğrencilerin kültürel mirasın aktarılmasında tarihin rolü olduğu bilgisine ve temel düzeyde tarih araştırmaları deneyimine sahip oldukları kabul edilmektedir. Sosyal bilim, fen bilimleri ve büyük veri hakkında ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir. Tarihin beşerî bir bilim dalı olduğuna ve bilimsel bir yöntem kullandığına ilişkin ön bilgileri olduğu kabul edilmektedir. Hayatın her alanındaki dijitalleşmenin tarih araştırmaları için de kullanılabileceğine ilişkin temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir. Teknolojinin tarih dersinde uygun biçimde kullanımına ilişkin ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Kültürel mirasın aktarılmasında tarihin rolü ne olabilir?
- Tarihin araştırma basamakları neler olabilir?
- Mustafa Kemal Atatürk'ün "Türk çocuğu, ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır." sözü size tarih öğretimiyle ilgili ne ifade etmektedir?
- İnsanoğlunun geçmişte yaşanmış olayları öğrenmek istemesinin nedenleri nelerdir?
- Tarihçiler bilgileri hangi yöntemlerle elde ediyor olabilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlik yaptırılabilir.

- "Geçmiş, zaman, tarihçi, sosyal bilim, büyük veri, yapay zekâ ve algoritma" kavramları verilerek öğrencilerden bu kavramlara tarih bilimiyle ilgili farklı kavramlar eklemeleri ve bir kelime bulutu oluşturmaları istenebilir.

Köprü Kurma Öğrencilerden geçmişteki göç, salgın, savaş ve buluşların devlet ve toplum hayatına etkilerini günümüzle karşılaştırmaları istenir. Dijitalleşmenin toplum üzerindeki etkisini ele alarak kendi yaşantılarından örnekler vermeleri istenir. Arşivlenen kişisel dijital fotoğrafların geçmişe dair kaynak olarak kullanılabilmesinin olumlu ve olumsuz yönlerini açıklamaları istenir.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

TAR.9.1.1

Öğrencilerin tarih öğrenmenin faydalarına ilişkin verilen farklı kaynakları inceleyerek bu kaynaklar üzerinden tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını bağlamından kopmadan özetlemeleri sağlanır. Öğrenciler, vatanseverlik kapsamında tarihin ortak bir geçmişe sahip olma ve gelecekte de birlikte yaşama bilincini pekiştirme rolünü yorumlar (E2.1, D19.2). Kaynaklardan elde ettikleri bilgiler doğrultusunda tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını açıklayan bir afiş çalışması yapar (SDB1.2, SDB3.3).

TAR.9.1.2

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden tarihin doğası çerçevesinde tarih kavramının kapsamı ve tarihsel bilginin temel özelliklerini belirlemeleri sağlanır (E3.2). Tarih, tarihsel bilgi, geçmiş, yöntem, tarihçi, olay, olgu, kanıt, neden-sonuç, değişim ve süreklilik ile zaman ve kronolojiye ilişkin kavramları açıklamaları istenir. Tarihin temel kavramları ifade edilirken kavram öğretimi materyallerinden yararlanılabilir. Öğrenciler, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak tarih kavramının kapsamı ve tarihsel bilginin temel özelliklerini değerlendirmeye yönelik hazırlanan çalışma yaprağını doldurur.

TAR.9.1.3

Grup çalışması yoluyla öğrencilerden örnek tarih çalışmalarını inceleyerek tarihsel bilginin üretim sürecinde kullanılan “konu veya sorun belirleme, kaynaklardan bilgi toplama, kaynağı inceleme, kaynağı sorgulama, kaynağı yorumlama, kanıta dayalı ürün oluşturma” aşamalarını belirlemeleri istenir (**SBAB2, SBAB2.2, SBAB2.3, SBAB2.4, OB.1**). Öğrenciler, incelediği örnek tarih çalışmaları yoluyla tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamalar arasında ilişki kurar (**E3.6**). Tarihsel bilginin üretim sürecinde tarihçilerin yararlandıkları bilim dallarını belirler. Çarpıtma, algı oluşturma, manipüle etme ve görmezden gelme gibi tarihsel bilginin kötüye kullanımına yönelik olumsuz örnekler üzerinden tarihsel bilginin üretim sürecinde dürüst davranmanın gerekliliği tartışılır (**E3.10, SDB3.3, D6.1**). Grupların sınıf ortamında tarihsel bilginin üretim aşamalarını gösteren bir bilgi görseli hazırlamaları sağlanır (**SDB2.2, OB1**).

TAR.9.1.4

Kavram öğretim materyalleri üzerinden öğrencilerin dijital tarihin içeriğinde yer alan sayısallaştırma, doğuştan dijital veri, büyük veri, yoğun veri, yapılandırılmış veri, veri analizi, veri madenciliği, yakın okuma ve uzak okuma kavramlarını açıklamaları sağlanır. Verilen örneklerden yararlanarak dijital tarih çalışmalarında yaygın şekilde takip edilen araştırma süreçlerini analiz etmeleri istenir. Bu doğrultuda öğrenciler “araştırma amacının belirlenmesi, verilerin toplanması, verilerin temizlenmesi, modellerin oluşturulması, verilerin analizi, sonuçların görselleştirilmesi ve paylaşılması” aşamalarını verilen bilgi görseli üzerinden açıklar. Dijitalleşme öncesi tarih araştırma süreci ile dijital tarih araştırma süreçlerini “araştırma amaçları”, “analog veriler ile doğuştan dijital veriler”, “arşiv taraması ile çevrim içi arama”, “yakın okuma ile uzak okuma”, “bireysel yazma ile iş birlikli yazma”, “metin ile hiper metinler” (görselleştirme) açısından karşılaştırır (**OB2**). Örnek olaylardan yola çıkarak dijital tarih araştırmaları yaparken yasalara uymanın gerekliliğini açıklar (**D8.2**). Öğrencilerden ulaştıkları verilerden yola çıkarak performans görevi aracılığıyla dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne olumlu ve olumsuz etkisine yönelik fikirlerini içeren bir ağ günlüğü sayfası hazırlamaları istenir (**E3.3, SDB1.2, KB3.1**).

FARKLILAŞTIRMA

Zenginleştirme Öğrencilerin tarih öğrenmenin faydalarına ilişkin “Devletler tarihten ne bekler?”, “Tarih toplumlara ne kazandırır?”, “Tarihi neden öğrenmeliyim?” soruları ekseninde Sokratik tartışma yapmaları sağlanabilir.

* Tarih öğrenmenin bireye ve topluma ne kazandıracığıyla ilgili bir anket çalışması yapmaları istenebilir. Ortaya çıkan sonuçlar sınıf ortamında paylaşılabilir.

Önemli tarihçilerin hayat hikâyelerini araştırarak tarihsel bilginin inşa sürecinde takip ettikleri yöntemlere ilişkin tanıtım rehberi hazırlamaları istenebilir.

Tarihsel bilginin üretim sürecine ilişkin kaynaklardan tarih araştırma ve yazımı bölümlerini okumaları sağlanabilir. Tarih alanında belirledikleri bir telif eseri inceleyerek tarihsel bilginin üretim sürecine ilişkin çıkarımlarda bulunmaları ve bu çıkarımları raporlaştırmaları istenebilir.

* Genel ağda takvimler konusuna ilişkin kaynakları taramaları ve konuyla ilgili örnekleri tespit etmeleri istenebilir. Takvim sistemleri ile bunların hazırlanma gerekçelerini örnekler üzerinden incelemeleri ve Türklerin kullandıkları takvimleri açıklayarak miladi takvim ile hicri takvimin özelliklerini karşılaştırmaları sağlanabilir. Türk Tarih Kurumunun genel ağ adresinden tarih çevirme kılavuzunu bulup incelemeleri ve kendi belirledikleri tarihlerle ilgili alıştırma yapmaları istenebilir.

Farklı medeniyetlerin takvimlerde başlangıç olarak kabul ettiği olayları gösteren bir tarih şeridi hazırlamaları sağlanabilir.

Tarihsel bilgiyi üreten veya destekleyen devlet kurumlarının genel ağ adreslerini kullanarak tarih literatürüne katkılarına ilişkin çıkarımlarda bulunmaları istenebilir.

Uzman görüşleri ve dijital tarih projeleri ile proje araçlarından (yazılım) hareketle doğuştan dijital veriler ve yapay zekâ uygulamalarının gelecekte tarih araştırma ve yazımında ortaya çıkaracağı dönüşümlere dair beyin fırtınası yapmaları sağlanabilir.

Destekleme Öğrencilerden gerçek veya sanal bir müzeyi ziyaret ederek tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını anlatmaları istenebilir.

Tarihin tanımındaki kavramlardan sadece “geçmiş, neden-sonuç ve kanıt”ın yer aldığı kavram açısından hareketle tarihe ve tarihin içeriğine yönelik bilgileri tespit etmeleri istenebilir.

Tarihsel bilginin üretim sürecinin ana hatlarını basit bir dille anlatan dijital hikâye aracılığıyla konu örneklendirilebilir.

Öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak dijitalleşmenin tarih yazımına ve tarih öğretimine etkilerini basitçe ifade eden bir afiş hazırlamaları istenebilir.

ÖĞRETMEN YANSITMALARI

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

2. ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİ

Bu ünite de Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisi, Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim, ordu, hukuk, inanç, bilim ve sanat anlayışları ile Türklerde konargöçer yaşamın özellikleri ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 24

ALAN BECERİLERİ

SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme (KB2.17. Değerlendirme), SBAB2. Kanıt Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama), SBAB3. Tarihsel Empati (KB2.14. Yorumlama, SBAB3.1. Tarihsel Bağlamsallaştırma, KB.2.13. Yapılandırma)

KAVRAMSAL BECERİLER

KB2.3. Özetleme, KB2.8. Sorgulama

EĞİLİMLER

E1.1. Merak, E2.1. Empati, E3.6. Analitik Düşünme, E3.10. Eleştirel Bakma, E3.11. Özgün Düşünme

PROGRAMLAR ARASI BİLEŞENLER

-

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri

SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme), SDB1.3. Kendine Uyarlama (Öz Yansıtma), SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.1. Uyum, SDB3.2. Esneklik, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D2. Aile Bütünlüğü, D7. Estetik, D20. Yardımseverlik

Okuryazarlık Becerileri

OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık, OB4. Görsel Okuryazarlık, OB9. Sanat Okuryazarlığı

DİSİPLİNLER ARASI İLİŞKİLER

Coğrafya, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Felsefe, Sosyoloji

BECERİLER ARASI İLİŞKİLER

SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme, (SBAB1.1. Dönüştürme, KB2.7. Karşılaştırma), SBAB2.3. Kaynağı İnceleme, SBAB8.4. Coğrafi Bilgileri Çözümleme, SBAB10.3. Haritadan Çıkarım Yapma, KB3.1. Karar Verme, KB3.2. Problem Çözme, KB3.3. Eleştirel Düşünme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme

- Farklı zamanlarda ve farklı mekânlarda ortaya çıkan Tarım Devrimi'nin özelliklerini belirler.*
- Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini zaman ve mekân açısından karşılaştırır.*
- Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkileriyle ilgili yargıda bulunur.*

TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme

- Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu özellikleri ile ilgili çözümleme yapar.*
- Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu özellikleri ile ilgili sınıflandırma yapar.*
- Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu özelliklerini yorumlar.*

TAR.9.2.3. Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolünü sorgulayabilme

- Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolü hakkında merak ettiği konuları belirler.*
- İlgili konular hakkında sorular sorar (5N1K).*
- Farklı kaynaklar üzerinden konuya ilişkin bilgi toplar.*
- Topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.*
- Topladığı bilgiler üzerinden Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolüne ilişkin çıkarım yapar.*

TAR.9.2.4. Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi yorumlayabilme

- Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışlarına ilişkin kaynakları inceler.*
- Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışlarına ilişkin kaynaklarda verilen bilgileri bağlamından kopmadan sözlü, yazılı veya görsel biçimlere dönüştürür.*
- Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi açıklar.*

TAR.9.2.5. Türklerde konargöçer yaşama ilişkin bakış açısı geliştirebilme

- Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini birinci ve ikinci elden kaynaklardan inceler.*
- Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini kendi cümleleriyle ifade eder.*
- Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini kaynaklara dayanarak çözümler.*
- Türklerde konargöçer yaşamın temel özelliklerini dönemin koşullarını göz önünde bulundurarak açıklar.*
- Geçmiş ve günümüzden hareketle Türklerde konargöçer yaşam koşullarını karşılaştırır.*
- Konargöçer yaşamın Türk kültüründeki yeri ve önemine yönelik çıkarımlarda bulunur.*
- Türklerde konargöçer yaşamla ilgili kendi bakış açısını ifade eder.*

İÇERİK ÇERÇEVESİ

Tarım Devrimi'nin Eski Çağ Medeniyetlerindeki Yerleşmeye ve Ekonomiye Etkisi
Eski Çağ Medeniyetlerinde Yönetim ve Ordu
Eski Çağ Medeniyetlerinde Hukuk
Eski Çağ'da İnançlar ile Bilim ve Sanat Anlayışları
Türklerde Konargöçer Yaşam

Anahtar Kavramlar

artı ürün, kağan, konargöçer, kurultay, medeniyet, onlu sistem, piramit, saban, senato, töre, yazıt, ziggurat

ÖĞRENME**KANITLARI****(Ölçme ve Değerlendirme)**

Bu üniteadaki öğrenme çıktıları; çalışma yaprağı, kısa metin, çıkış kartı, tarihsel empati formu ve performans görevi ile değerlendirilebilir.

Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkilerini değerlendirmek için çalışma yaprağından yararlanılabilir. Öğrencilerden Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu özelliklerinin güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin kısa metin hazırlamaları istenebilir. Konargöçer yaşamın Türk kültürünün oluşumuna etkisiyle ilgili bakış açılarını değerlendirmek amacıyla çıkış kartı ve tarihsel empati formu kullanılabilir.

Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolüne ilişkin sunum hazırlamaya yönelik performans görevi verilebilir. Hazırlanan sunum soru oluşturma, bilgi toplama, bilginin doğruluğu, kaynak çeşitliliği, çıkarımda bulunma, aktarım gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı ve grup değerlendirme formuyla değerlendirilebilir.

Performans görevi olarak öğrencilere Eski Çağ toplumlarının inançları ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi yansıtan bir bülten panosu hazırlatılabilir. Hazırlanan panolar; kaynak inceleme, içerik, görsel materyal kullanımı, grup iletişimi gibi ölçütler kullanılarak oluşturulan dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilebilir. Ayrıca akran değerlendirme ve grup değerlendirme formları kullanılarak ölçme araçlarında çeşitlilik sağlanabilir.

ÖĞRENME-ÖĞRETME**YAŞANTILARI****Temel Kabuller**

Öğrencilerin Eski Çağ medeniyetlerinden Anadolu ve Mezopotamya'nın insanlık tarihine katkılarına ilişkin temel bilgileri, ilk yerleşmelerin konumlarını ve özelliklerini, tarihin dönemlendirilmesini, geçmiş ve zaman ile ilgili temel kavramları bildiği kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme**Süreci**

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerinin bulunduğu bölgelerin coğrafi özellikleri ve bu medeniyetlerin insanlığa yaptığı en önemli katkılar nelerdir?
- İnsanoğlunun kullandığı temel araç gereçlere Tarım Devrimi'yle birlikte hangi yeni araç gereçler eklenmiştir?
- Tarihin dönemlere ayrılması ve geçmişteki zamanın ifade edilmesi için hangi kavramlar kullanılabilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- Tarım Devrimi ile ilgili görseller kullanılarak öğrencilerin dikkatini çeken araç gereçler listelenebilir. Söz konusu araç gereçlerin hangilerinin kullanılmaya devam ettiği, hangilerinin artık kullanılmadığı ve kullanılmayan araç gereçlerin yerine günümüzde nelerin kullanıldığına ilişkin beyin fırtınası yapılabilir.
- Öğrencilerden Türklerde konargöçer yaşama ilişkin verilen görselleri karşılaştırarak düşüncelerini paylaşmaları istenebilir.

Köprü Kurma Öğrencilerden kökenleri Eski Çağ'a dayanan icatların günümüzde hayatı nasıl etkilediğine ilişkin çıkarımlarda bulunmaları istenir. Günümüzdeki hukuk kurallarının hangi ihtiyaçları karşılamak için oluşturulduğunu ve bu kuralların toplum düzenini sağlamadaki rolünü belirlemeleri istenir. Eski Çağ'daki yazılı ve yazısız hukuk kurallarını günümüzdeki hukuk kuralları ile ilişkilendirmeleri sağlanır.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

TAR.9.2.1

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden tarih öncesi devirleri, yazının icadını ve alet yapabilmenin tarım araçlarının oluşumuna etkisini incelemeleri; Tarım Devrimi'nin ortaya çıktığı Mezopotamya, Güneydoğu Asya ve Orta Amerika'nın coğrafi özelliklerini belirlemeleri sağlanır. Öğrenciler, bu mekânlardaki toplumların yerleşik hayata geçmesinde coğrafi faktörlerin etkisini analiz eder, mekânların birbirleriyle benzerlik ve farklılıklarını açıklayarak bir karşılaştırma tablosu hazırlar (**SBAB10.3**). Verilen farklı kaynaklar üzerinden Tarım Devrimi'nin özelliklerini inceler. Örnekler üzerinden Tarım Devrimi'nin farklı mekânlarda, farklı zamanlarda ve farklı tarım ürünleri (pirinç, buğday, mısır) aracılığıyla gerçekleştiğini belirler (**SBAB8.4**). Tarım Devrimi ile artı ürünün ortaya çıkardığı etkiyi ekonomik faaliyetler ve yerleşme ile ilişkilendirir. Tarım Devrimi'nin farklı zaman ve mekânlarda ortaya çıktığını tarihsel akış şeması üzerinde gösterir. Söz konusu tarihleri birbirine ve günümüze yakınlığı veya uzaklığı açısından hesaplayarak ayırt eder (**SBAB1.1, SDB1.2**). Ulaştığı bilgilerden yola çıkarak Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini açıklar (**SDB2.3**). Avcı-toplayıcı bir toplumdaki üretici bir topluma geçiş sürecinde Tarım Devrimi'nin insanların ve toplumların yaşam koşullarında ortaya çıkardığı değişimleri belirler. Öğrencilerin kendilerini avcı-toplayıcı bir toplumdaki üretici topluma geçiş sürecindeki bir birey yerine koymaları, yeni yaşam koşullarını düşünmeleri ve karşılaşılabilecekleri olası zorluklara yönelik özgün çözümler üretmeleri istenir (**E2.1, SDB3.1, SDB3.2, KB3.2**). Bu süreçte konuşma halkası tekniği kullanılabilir. Öğrenciler, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirmeye yönelik çalışma yaprağını doldurur.

TAR.9.2.2

Verilen harita ve bilgi görselleri üzerinden öğrencilerin Mezopotamya, Mısır, Anadolu, Avrupa ve Türkistan medeniyet havzalarındaki devletlerden Sümerler, Akadlar, Asurlular, Babilliler, Mısırlılar, Hititler, Urartular, Frigler, Lidyalılar, Yunan şehir devletleri, Romalılar, Makedonlar, İskitler ve Asya Hunlarının öne çıkan özelliklerini tanıtım kartlarına yazmaları sağlanır. Sunulan farklı kaynaklardan yararlanarak Sümerler, Akadlar, Mısırlılar, Hititler, Romalılar ve Asya Hunlarının yönetim ve ordu sistemlerinin özelliklerini belirlemeleri istenir. Öğrenciler bu devletlerin yönetim ve ordu sistemleri arasındaki ilişkiyi açıklar. Bu süreçte ayrılıp birleşme tekniği kullanılabilir. Eski Çağ medeniyetlerine ait yönetim sistemlerinin özelliklerini yönetim şekli, egemenlik anlayışı, meşruiyet kaynağı başlıklarıyla; askerî sistemlerinin özelliklerini ise teşkilat ve teçhizat başlıklarıyla tablo üzerinde sınıflandırır (**E3.6**). Hazırladığı tabloyu sınıfla paylaşır (**OB1, SDB2.1**). Öğrencilerden Eski Çağ'da kurulmuş devletlerin yönetim ve ordu sistemlerinin genel özelliklerini güçlü ve zayıf yönleriyle yorumlayan kısa bir metin (150-250 kelimelik) hazırlamaları istenir (**SDB3.3**).

TAR.9.2.3

Öğrencilerin kavram öğretim materyalleri üzerinden konu içeriğinde geçen kavramların anlamlarını açıklamaları istenir. Grup çalışması yoluyla Mezopotamya, Mısır, Anadolu, Avrupa ve Türkistan medeniyet havzalarındaki devletlerin hukuk sistemleri; Urkagina, Hammurabi, Hitit ve 12 Levha kanunları; Eski Çağ medeniyetlerinde aile, kadın ve hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolüne ilişkin merak ettikleri bir konuyu belirlemeleri sağlanır (**E1.1, SDB2.2**). 5N1K tekniği aracılığıyla merak ettikleri konulara ilişkin sorgulama yapımları istenir. Öğrenciler yazılı, görsel, basılı ve dijital kaynaklar üzerinden konuya ilişkin bilgileri toplar ve kaydeder. Bu süreçte dijital ağ kaynaklarından bilgi kullanırken dijital kimliği veya kaynağın uzantısının güvenilirliğini dikkate alır (**OB2**). Verilen tablo üzerinden Mezopotamya, Mısır, Anadolu, Avrupa ve Türkistan medeniyet havzalarındaki devletlerin hukuk sistemlerine dair genel özellikleri belirler. Urkagina, Hammurabi, Hitit ve 12 Levha kanunları gibi yazılı kanunlar ve Türk töresi gibi yazısız hukuk kuralları ile ilgili örnek metinleri inceler. Bu kanunların toplumsal düzeni sağlamadaki rolüne ilişkin sunulan çıkarım-kanıt tablolarını doldurur. Toplumsal düzenin ve ailenin korunmasında Eski Çağ medeniyetlerinin aile ve kadınla ilgili geliştirdiği yazılı ve yazısız kanunları kendi içerisinde karşılaştırır. Hukuki düzenlemelerin aileye verdiği önemi açıklar (**D2.1**). Öğrenciler araştırma yaparak ulaştıkları bilgilerle derste öğrendiklerini karşılaştırır ve bunların doğruluğunu değerlendirir. Bu bilgilerden hareketle Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolüne ilişkin çıkarım yapar (**KB3.1, SDB3.3**). Yaptıkları çıkarımlar doğrultusunda öğrencilere sunum hazırlamaya ve sunumlarını paylaşmaya yönelik performans görevi verilir.

TAR.9.2.4

Öğrencilerin Mezopotamya, Mısır, Anadolu, Avrupa ve Türkistan medeniyet havzalarındaki devletlerin inanç, bilim ve sanat anlayışlarına dair genel özellikleri, verilen bilgi görselleri üzerinden belirlemeleri sağlanır. Grup çalışması yoluyla öğrenciler, verilen farklı kaynaklardan yararlanarak Asur, Hitit, Urartu, Yunan, Hun ve Mısırlıların inançları ile bilim ve sanat anlayışlarını inceler (**SDB2.2**). Bu inceleme sürecinde olgu ve görüşleri ayırt eder. Kaynaklardaki bilgileri inanç, bilim ve sanatla ilgili olanlar şeklinde sınıflandırır (**SBAB2.3**). Verilen örnek eserler üzerinden öğrencilerin Eski Çağ toplumlarındaki estetiğin toplumun sanat anlayışına etkisini belirlemeleri sağlanır (**D7.1, SDB2.3**). Gruplara, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak sınıf ortamında Eski Çağ toplumlarının inançları ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan sanal pano veya bülten panosu hazırlatmaya yönelik bir performans görevi verilir (**E3.11, OB1, OB9**).

TAR.9.2.5

Verilen farklı türden kaynaklar aracılığıyla öğrencilerin Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini incelemeleri ve ifade etmeleri sağlanır. Bu süreçte konargöçer yaşamın devamlılığının sağlanmasında insanlar arasındaki dayanışma ve fedakârlığın önemine yönelik muhakemede bulunmaları istenir (**D20.1, SDB3.3**). Öğrenciler; konargöçer yaşamın özelliklerini ekonomik faaliyetler, siyasi, askerî ve sosyal yapı ile hukuk, kültür ve sanat bağlamında çözümler. Günümüzde konargöçer yaşam kültürünü devam ettiren Türklerin yaşadıkları bölgedeki coğrafi, siyasi ve toplumsal koşulları verilen haritadan, görsel ve yazılı kaynaklardan belirler (**SBAB10.3, OB4**). Beyin fırtınası yoluyla öğrencilerin Türklerde konargöçer yaşam ile günümüzdeki konargöçerleri ekonomik faaliyetler, sosyal yaşam ve kültür unsurları açısından mukayese etmeleri sağlanır (**E3.10, KB3.3**). Kaynaklardan elde ettikleri bilgiler ve yaptıkları kıyaslamalardan hareketle dönemin koşullarının konargöçer yaşama nasıl yansıdığını açıklamaları istenir (**SDB2.3**). Grup çalışması yoluyla öğrencilerin Türk kültürünün oluşmasında konargöçer yaşam konusuyla ilgili bakış açılarını yansıtmaları amacıyla dramadan yararlanılabilir (**SDB1.3, SDB2.1**). Öğrencilerin konargöçer yaşamın Türk kültürünün oluşumuna etkisiyle ilgili öğrenmeleri çıkış kartı ve tarihsel empati formu ile değerlendirilir.

FARKLILAŞTIRMA

Zenginleştirme * Öğrencilerin, yaşadıkları bölgede bulunan müzeleri veya sanal ortamda Anadolu Medeniyetleri Müzesini ziyaret etmeleri sağlanabilir. Bu doğrultuda önceden hazırlanan çalışma yaprağını doldurmaları sağlanabilir.

Eski Çağ toplumlarında inanç, bilim ve sanatın gelişimine etki eden kişilerin hayat hikayelerini ve insanlık tarihine katkılarını araştırmaları istenebilir.

* Konargöçer yaşam ve bu yaşam tarzının Türk kültürüne etkileri konusunda farklı görseller verilerek öğrencilerin düşünme becerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir. Bu amaçla öğrencilerden görselleri incelemeleri, analiz etmeleri, görseller arasında bağ kurmaları ve görsellerden hareketle hayal gücünü kullanarak özgün bir hikâye yazmaları istenebilir.

Türklerde konargöçer yaşamın özellikleri konusu altı şapkalı düşünme tekniği üzerinden işlenebilir.

Destekleme Öğrencilerin Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomiye etkilerine ilişkin eksik öğrenmelerini tamamlayabilmeleri için <http://meb.ai/qfMj4l> adresindeki "Ekonomik Faaliyetlerin Sosyokültürel Etkileri" videosunu izlemeleri sağlanabilir.

Öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak Eski Çağ medeniyetlerinin yönetim, ordu, bilim, ticaret, sanat, hukuk, inanç gibi alanlardan bir veya birkaçının temel özelliklerini belirledikleri bir tablo hazırlamaları istenebilir.

ÖĞRETMEN YANSITMALARI

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

3. ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİ

Bu ünite de Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da oluşturduğu değişim , Orta Çağ'daki başlıca devletlerin yönetim ve ordu yapıları, Orta Çağ'daki ticaret yollarının, çevresinde meydana getirdiği etki ile Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanat anlayışları ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 26

**ALAN
BECERİLERİ**

SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama (SBAB5.2. Değişim ve Sürekliliği Neden ve Sonuçlarıyla Yorumlama), SBAB7. Mekânsal Düşünme [SBAB7.5. Mekânsal Bir Objenin Etrafta Meydana Getirdiği Etkiyi Sorgulama (Aura-Etki)], SBAB2. Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.1. Meraka Dayalı Soru Sorma, SBAB2.2. Kaynaklardan Bilgi Toplama, SBAB2.3. Kaynağı İnceleme, SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama, SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama, SBAB2.6. Kanıtı Dayalı Ürün Oluşturma ve Paylaşma)

**KAVRAMSAL
BECERİLER**

KB2.7. Karşılaştırma

EĞİLİMLER

E3.1. Uzmanlaşma, E3.2. Odaklanma, E3.4. Gerçeği Arama, E3.7. Sistematik Olma

**PROGRAMLAR ARASI
BİLEŞENLER**

-

**Sosyal-Duygusal
Öğrenme Becerileri**

SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D1. Adalet, D5. Duyarlılık, D10. Mütevazılık

Okuryazarlık Becerileri

OB2. Dijital Okuryazarlık, OB5. Kültür Okuryazarlığı, OB9. Sanat Okuryazarlığı

**DİSİPLİNLER ARASI
İLİŞKİLER**

Coğrafya, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Felsefe, Sosyoloji

**BECERİLER ARASI
İLİŞKİLER**

SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme (SBAB1.1. Dönüştürme, SBAB1.2. Sıralama, KB2.7. Karşılaştırma), SBAB10.2. Haritayı Çözümleme, KB2.5. Sınıflandırma, KB3.1. Karar Verme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

- TAR.9.3.1. Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da oluşturduğu değişimi neden ve sonuçlarıyla birlikte yorumlayabilme
- Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlere neden olan unsurları inceler.
 - Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin etkilediği unsurları inceler.
 - Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da oluşturduğu değişimin etkilerini sorgular.
 - Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da oluşturduğu değişimin neden ve sonuçlarını bağlamından kopmadan ifade eder.
- TAR.9.3.2. Orta Çağ'daki başlıca devletlerin siyasi ve askerî gelişmelerini karşılaştırabilme
- Orta Çağ'daki başlıca devletlerin yönetim ve ordu yapılarının özelliklerini belirler.
 - Orta Çağ'daki başlıca devletlerin yönetim ve ordu yapıları arasındaki benzerlikleri listeler.
 - Orta Çağ'daki başlıca devletlerin yönetim ve ordu yapıları arasındaki farklılıkları listeler.
- TAR.9.3.3. Orta Çağ'daki ticaret yollarının kendi çevresinde meydana getirdiği etkiyi sorgulayabilme
- Orta Çağ'daki ticaret yolları üzerinde yer alan devlet ve toplumların etkileşimleriyle ilgili sorular sorar.
 - Orta Çağ'daki ticaret yolları üzerinde yer alan devlet ve toplumların ilişkilerini siyasi, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla çözümler.
 - Orta Çağ'daki ticaret yollarının devlet ve toplumların siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerine etkisiyle ilgili çıkarımlarda bulunur.
- TAR.9.3.4. Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin oluşturduğu ürünleri paylaşabilme
- Araştırmasında belirlediği kaynaklardan Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin bilgi toplar.
 - Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin belirlediği kaynakları inceleyerek araştırmasına dair bilgileri tespit eder.
 - Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin kullanacağı kaynakların sınırlılığını sorgular.
 - Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin kaynaklardan araştırmasına uygun olarak belirlediği bilgileri yorumlar.
 - Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin kanıtlara dayanarak oluşturduğu araştırmasını paylaşır.

İÇERİK ÇERÇEVESİ

Orta Çağ'da Yaşanan Kitlesel Göçler
Orta Çağ'daki Başlıca Devletlerin Yönetim ve Ordu Yapıları
Orta Çağ'daki Ticaret Yolları
Orta Çağ'daki Başlıca Medeniyet Havzalarında Bilim, Kültür ve Sanat

Anahtar Kavramlar

divan, feodalite, hicret, hilafet, kale, kervan, kervansaray, mevali, skolastik düşünce

ÖĞRENME KANITLARI (Ölçme ve Değerlendirme)

Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; değişim ve süreklilik formu, bilgi görseli, zihin haritası, akran değerlendirme formu ve performans görevi ile değerlendirilebilir.

Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da meydana getirdiği değişimin neden ve sonuçlarına ilişkin değişim ve süreklilik formu, Orta Çağ'da öne çıkan devletlerin yönetim ve ordu yapılarının benzerlik ve farklılıklarını karşılaştıran bilgi görseli, Orta Çağ'daki ticaret yollarının devlet ve toplumların siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerine etkisini ortaya koyan bir zihin haritası kullanılabilir. Değişim ve süreklilik formu kontrol listesiyle, zihin haritası ve bilgi görseli dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilebilir.

Öğrencilere Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin araştırma raporu hazırlanmasına yönelik bir performans görevi verilebilir. Hazırlanan araştırma raporu; çalışma planı hazırlama, kapsam, kaynak çeşitliliği ve güvenilirliği, kaynakları yorumlama, özgünlük, sunum yapma, grup iletişimi gibi ölçütler kullanılarak oluşturulan dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilebilir. Ayrıca grup değerlendirme formu ve araştırma sürecinde kullanılan kontrol listesi öz değerlendirme formu olarak kullanılabilir.

ÖĞRENME-ÖĞRETME YAŞANTILARI

Temel Kabuller

Öğrencilerin; göç kavramı ve türleri, Eski Çağ'daki ekonomik faaliyetler, Eski Çağ'ın önemli yerleşim merkezleri, Hz. Muhammed'in hayatı ve İslamiyet'in doğuşu ile ilgili temel bilgilere sahip olduğu kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Hz. Muhammed'in hayatındaki dönüm noktaları neler olabilir?
- İslamiyet'in doğuşu sırasında Arap Yarımadası'nın siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı nasıl olabilir?
- Orta Çağ'daki devletlerin ordularının en önemli özellikleri neler olabilir?
- Orta Çağ'daki başlıca ekonomik faaliyetler neler olabilir?
- Orta Çağ'da hangi ticaret yolları kullanılmış olabilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- Göç kavramından hareketle göçler ve türleri ile ilgili zihin haritası oluşturmaları istenebilir.
- Günümüzde göç etmek zorunda kalan insanların hayatlarında nelerin değişebileceği konusunda öğrencilerle beyin fırtınası yapılabilir.

Köprü Kurma

"Göç, göçebe, konargöçer, göçmen" kavramlarından bildiklerinin tanımlarını yapmaları istenir. Ardından geçmişte yaşanan göçler ile günümüzdeki göçlerin benzerlik ve farklılıklarına ilişkin tahminde bulunmaları sağlanır.

Günümüzde yoğun kullanılan ticaret yollarının, geçtiği şehirlerde oluşturduğu sosyoekonomik ve kültürel etkileri örneklendirmeleri istenir.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

TAR.9.3.1

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Kavimler Göçü öncesi Avrupa ve Asya'nın siyasi durumunu ve kitlesel göçlere neden olan unsurları incelemeleri istenir. Bu süreçte düşün-eşleş-paylaş tekniği kullanılabilir. Kavimler Göçü'nü ve XI. yüzyıla kadar Türk topluluklarının yaptıkları kitlesel göçleri inceleyerek zaman ve mekân bakımından bu göçlerin özelliklerini belirlemeleri sağlanır (**SBAB10.2**). Öğrenciler verilen farklı kaynaklar üzerinden Kavimler Göçü'nü ve XI. yüzyıla kadar Türk topluluklarının yaptıkları kitlesel göçlerin kavimlere ve devletlere etkisini siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel etkiler olarak sınıflandırır (**KB2.5, SDB2.3**). Bu göçlerin Avrupa ve Asya'daki kavimler ve devletler üzerinde meydana getirdiği değişimin etkilerini sorgular. Kavimler Göçü ve XI. yüzyıla kadar Türk topluluklarının yaptıkları kitlesel göçlerden hareketle Avrupa ve Asya kültürlerinin etkileşimine dair örnekler verir (**OB5**). Kitlesel göçlerin nedenleri, etkileri, etkilerin değerlendirilmesi ve sürekliliği başlıklarını içeren değişim ve süreklilik formu öğrencilere sunulur. Değişim ve süreklilik formu aracılığıyla öğrencilerin göçün olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin düşüncelerini ifade etmeleri sağlanır (**SDB3.3, KB3.1**).

TAR.9.3.2

Öğrencilerin kavram öğretim materyalleri üzerinden konu içeriğinde geçen kavramların anlamlarını açıklamaları sağlanır. Grup çalışması yoluyla öğrenciler verilen farklı kaynaklar ve örnek tarihsel olaylardan hareketle Sâsânîler, Göktürkler, Uygurlar, Çin, Doğu Roma İmparatorluğu, İslamiyet'in doğuşu ve Hz. Muhammed Dönemi, Dört Halife Dönemi, Emeviler ve Abbasilerle ilgili siyasi ve askerî gelişmeleri kronolojik olarak sıralayıp açıklar (**SBAB1.2**). Bu devletlerin yönetim ve ordu yapılarının özelliklerini belirler. Dönemi yansıtan edebî metinler aracılığıyla devlet idaresinde adaletin yeri ve önemini örneklendirir (**D1.2**). Öğrencilerden bu devletlerin yönetim ve ordu yapıları arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan bilgi görselleri hazırlamaları istenir (**OB2, SDB2.2, KB2.7**). Bu süreçte öğrenme galerisi tekniği kullanılabilir.

TAR.9.3.3

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Orta Çağ'daki İpek, Baharat ve Kürk yollarının güzergâhlarını, ticareti yapılan malları açıklamaları; dilsiz harita üzerinde İpek, Baharat ve Kürk yollarını çizmeleri; haritadaki yolların günümüzde hangi ülkelerden geçtiğini incelemeleri sağlanır (**SBAB10.2**). Bu ticaret yollarının devlet ve toplumların siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerine etkisine dair sorgulama yapmaları istenir. Sorgulama yaparken öğrencilerin verdikleri cevapları siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler bağlamında analiz etmeleri sağlanır (**OB5, KB2.5**). Grup çalışması yoluyla öğrencilerden ticaret yollarından birini seçmeleri istenir. Seçtikleri ticaret yolunun Orta Çağ'daki devlet ve toplumlar üzerindeki siyasi, ekonomik ve toplumsal etkilerini gösteren bir zihin haritası hazırlamaları ve bu zihin haritasını sunmaları sağlanır (**SDB2.1, SDB2.2**).

TAR.9.3.4

Grup çalışması yoluyla Orta Çağ'daki İslam, Batı ve Asya medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin bir araştırma başlatılır. Araştırmanın bilgi toplama süreci dışında kalan diğer aşamaları öğretmen rehberliğinde yapılan grup çalışmalarına yönelik geri bildirimler verilerek sınıf içerisinde gerçekleştirilir. Öğrencilere araştırma sürecinin aşamalarını içeren kontrol listesi verilir. Kontrol listesi aracılığıyla öğrencilerin araştırma sürecinin basamaklarını takip etmeleri ve denetlemeleri sağlanır. Her grup için Orta Çağ'daki İslam, Batı ve Asya medeniyet havzalarından biri araştırma konusu olarak belirlenir. Bilgi toplama, kaynak inceleme ve kaynakları sorgulama süreçleri adımlar hâlinde yönergelerle işletilir. Gruplar, araştıracakları konuyla ilgili hangi kaynakları kullanacaklarını ve bu kaynaklara nerede ve nasıl ulaşacaklarını öğretmen rehberliğinde belirler. Kütüphaneler, müzeler, tarihî mekânlar ve genel ağı ziyaret ederek araştırma konusuyla ilgili kaynaklardan bilgi toplar (**E3.7, OB9**). Araştırması için kaynaklara uygun sorular sorarak kaynağın türü, yazarı, tarihi, dijital kimliği, genel ağıdaki uzantısı gibi temel unsurları belirler. Topladığı bilgileri ilgili ve ilgisiz olarak ayırdıktan sonra araştırma konusuna uygun olanları tespit eder (**E3.2**). Kullanacağı kaynaklara ön yargı, çelişki veya tutarsızlık içeren ifadeleri ortaya çıkartacak sorular sorar. Bu süreçte kaynakları karşılaştırabilir. Aynı konuyla ilgili kaynaklardaki farklı görüşleri belirler. Kaynaklarda yer alan olgu ve görüşleri ayırt eder. Kaynaklardaki bilgilerin güncel bilgileri içerip içermediğini sorgular. Bu sorgulamalar sonucunda topladığı bilgilerin araştırma konusu için yeterliliğine yönelik çıkarımda bulunur. Topladığı bilgilerin sınırlı kalması durumunda farklı kaynaklara başvurarak yeniden bilgi toplar (**E3.4**). Öğrencilerden kullandığı kaynakların yaptığı araştırmaya katkısını değerlendirmek amacıyla tarihsel kaynak/kanıt analiz formunu doldurmaları istenir. Öğrenciler, araştırmasında kullanacağı bilgileri ana fikir, şahıslar, eserler, mekânlar ve kurumlar bağlamında belirler. Bu bilgileri araştırma raporunda kullanmak amacıyla uygun yerlerde tarih şeridi, harita, tablo, grafik, bilgi görseli şeklinde görsel metinlere dönüştürür (**SBAB1.1**). Gruplar, ulaşılan bilgilerden hareketle kendi görüşlerini yansıtan yorumları oluşturur (**OB2, SDB2.2**). İslam, Batı ve Asya medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanat alanlarındaki faaliyetlerinden yola çıkarak o medeniyetin özelliklerine yönelik çıkarım yapabilir (**SDB3.3**). Gruplar yaptıkları araştırmaları rapora dönüştürür (**E3.1**). Öğrenciler, araştırma raporunu hazırlarken uygun başlıklar bulur, hazırladığı görselleri metnin içeriğine uygun biçimde kullanır, kaynaklara metin içinde atıf yapar ve kullandığı kaynakları kaynakçada gösterir. Araştırma raporları sunumlarında medeniyetlerle özdeşleşen bilim insanlarını ve onların eserlerini, medeniyetlerin kültürel özelliklerini ve bunların örneklerini, sanat eserlerini ve mimari yapılarını listeler. Bu bağlamda bilim insanlarının başarılarını ve rol modeli olabilecek yönlerini takdir etmenin ve farklı toplumların kültürel değerlerine saygı göstermenin önemini örneklerle açıklar (**D5.1, D10.3, SDB2.3**). Sunum sonrasında grupların Orta Çağ'daki İslam, Batı ve Asya medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerini karşılaştırmaları istenir. İslam medeniyetinin altın çağındaki gelişmelerin insanlığa katkılarını yorumlamaları sağlanır. Araştırma raporları; panel, seminer, bilim şöleni, proje fuarı veya dijital platformlarda (**OB2**) sunulularak paylaşılabilir.

FARKLILAŞTIRMA

Zenginleştirme * Öğrencilerin ilk Türk devlet ve topluluklarından Bulgarlar, Kırgızlar, Sabarlar, Hazarlar, Türgişler ve Karluklar hakkında tarihsel araştırma yapmaları sağlanabilir. Ulaştıkları veriler doğrultusunda bu devlet ve toplulukların siyasi, sosyal ve ekonomik özelliklerine ilişkin karşılaştırmalı bir tablo hazırlamaları istenebilir.

Emevilerin mevali politikası ve hilafetin saltanata dönüşmesi konularına ilişkin genel ağda verilen kaynakları incelemeleri sağlanabilir. Öğrenciler, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak bu politikaların Emeviler açısından avantajlarını ve dezavantajlarını T cetveli üzerinde değerlendirebilir.

Türklerin İslamiyet'i kabulü, Abbasiler Devleti'ndeki rolü ve İslam medeniyetine katkılarına dair tarihsel araştırma yapmaları ve ulaştıkları veriler doğrultusunda konuya ilişkin poster hazırlamaları sağlanabilir.

* Mısır'da ve Hindistan'da kurulan ilk Türk devletlerini araştırarak ulaştıkları bilgileri bir tarih şeridi üzerinde göstermeleri istenebilir.

Öğrencilerden kendini Orta Çağ'da yaşayan bir tüccarın yerine koyarak taşıdığı mallar, kullandığı paralar, yaşadığı tehlikeler ve karşılaştığı kültürel öğelerle ilgili bir gezi yazısı yazmalarını istenebilir.

Öğrencilerin İslam medeniyetinin insanlığa katkılarını örneklendirebilmeleri amacıyla İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesine sanal gezi yapmaları istenebilir. Ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak tarihsel kaynak/kanıt analiz formunu doldurmaları veya seçtikleri bir nesneyi modellemeleri sağlanabilir.

Destekleme Öğrencilerden öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak Orta Çağ'da yaşanan kitle- sel göçlere ve öne çıkan devletlere ilişkin önceden hazırlanmış tarih şeridi üzerinde eksik bırakılan bilgileri tamamlamaları istenebilir.

Öğrencilere Orta Çağ'daki ticaret yollarının önem kazandırdığı şehirlere ilişkin özet metinler verilebilir.

İslam, Batı ve Asya medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanat alanlarına dair belgeseller izletilebilir.

ÖĞRETMEN YANSITMALARI

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

10. SINIF

1. TÜRKİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE (1040-1299)

Bu ünite Türklerin Türkistan'dan Türkiye'ye geçişleri sürecinde yaşanan gelişmeler ve önemli askerî mücadeleler, Türk devlet ve ordu teşkilatında meydana gelen değişim ve süreklilik, Türklerin sosyal yaşamları ve ekonomik faaliyetleri, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması, Türk-İslam medeniyetinin bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkardığı etkiler ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 20

ALAN**BECERİLERİ**

SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme (KB2.7. Karşılaştırma), SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama (SBAB5.2. Değişim ve Sürekliliği Neden ve Sonuçlarıyla Yorumlama), SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme (KB2.17. Değerlendirme)

KAVRAMSAL**BECERİLER**

KB2.8. Sorgulama

EĞİLİMLER

E1.1. Merak, E1.4. Kendine İnanma (Öz Yeterlilik), E3.6. Analitik Düşünme, E3.7. Sistematik Olma, E3.11. Özgün Düşünme

PROGRAMLAR ARASI**BİLEŞENLER**

-

Sosyal-Duygusal**Öğrenme Becerileri**

SDB1.1. Kendini Tanıma (Öz Farkındalık), SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme), SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D9. Merhamet, D15. Sevgi, D20. Yardımseverlik

Okuryazarlık Becerileri

OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık, OB5. Kültür Okuryazarlığı, OB9. Sanat Okuryazarlığı

DİSİPLİNLER ARASI**İLİŞKİLER**

Coğrafya, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Görsel Sanatlar ve Tasarım, Sosyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı

BECERİLER ARASI**İLİŞKİLER**

SBAB10.3. Haritayı Çözümleme, KB3.1. Karar Verme, SBAB2.1. Meraka Dayalı Soru Sorma, KB3.3. Eleştirel Düşünme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

- TAR.10.1.1. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte 1040-1299 yılları arasında meydana gelen önemli askerî mücadelelerin Türk tarihinin seyrine etkilerini karşılaştırabilme
- Türk tarihinin seyrini değiştiren önemli askerî mücadeleleri tarih şeridi üzerinde sıralar.*
 - Türk tarihinin seyrini değiştiren önemli askerî mücadelelerin özelliklerini belirler.*
 - Türk tarihinin seyrini değiştiren önemli askerî mücadelelerin etkilerini benzerlik ve farklılıkları açısından listeler.*
- TAR.10.1.2. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerde devlet ve ordu teşkilatında meydana gelen değişim ve sürekliliği yorumlayabilme
- Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerde devlet ve ordu teşkilatında meydana gelen değişim ve sürekliliği sağlayan unsurları inceler.*
 - Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerde devlet ve ordu teşkilatında meydana gelen değişim ve sürekliliğin etkilediği unsurları inceler.*
 - Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerde devlet ve ordu teşkilatında meydana gelen değişim ve sürekliliğin kurumlara etkilerini sorgular.*
 - Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerde devlet ve ordu teşkilatında meydana gelen değişim ve sürekliliğin neden ve sonuçlarını açıklar.*
- TAR.10.1.3. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişkiyi sorgulayabilme
- Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişki hakkında merak ettiği konuları belirler.*
 - İlgili konular hakkında sorular sorar (5N1K).*
 - Farklı kaynaklar üzerinden konuya ilişkin bilgi toplar.*
 - Topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.*
 - Topladığı bilgiler üzerinden Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişki hakkında çıkarım yapar.*
- TAR.10.1.4. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk-İslam medeniyetinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında meydana gelen gelişmeleri Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine etkisi açısından değerlendirebilme
- Türk-İslam medeniyeti ile Batı medeniyetinin bilim, kültür, eğitim ve sanat anlayışını karşılaştırır.*
 - Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk-İslam medeniyetinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında meydana gelen gelişmelerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine etkisine ilişkin kanıtları kullanarak yargıda bulunur.*
 - Hoca Ahmed Yesevi, Kaşgarlı Mahmud, Ömer Hayyam, Cezeri, İbnülarabi, Mevlana Celaleddin Rumi, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre ve İbni Bib'nin düşünceleri veya eserleri hakkında insanlığın ortak mirasına katkıları bakımından yargıda bulunur.*

İÇERİK ÇERÇEVESİ

Türkistan'dan Türkiye'ye Uzanan Süreçte Meydana Gelen Önemli Askerî Mücadeleler
Türkistan'dan Türkiye'ye Uzanan Süreçte Türk Devlet ve Ordu Teşkilatında Meydana Gelen Değişim
Türkistan'dan Türkiye'ye Uzanan Süreçte Türklerin Sosyal Yaşamları ve Ekonomik Faaliyetleri
Türk-İslam Medeniyetinin Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat Alanlarında Ortaya Çıkardığı Etkiler

Anahtar Kavramlar Ahilik, fetih, fütüvvet, gaza, Haçlı, medrese, örf, sultan, şifahane, tekke, Türkiye

**ÖĞRENME
KANITLARI
(Ölçme ve
Değerlendirme)**

Bu üniteadaki öğrenme çıktıları; giriş-çıkış kartı (bildiklerim, merak ettiklerim, öğrendiklerim ve hissettiklerim formu), karşılaştırma tablosu, değişim ve süreklilik formu, performans görevleri ile değerlendirilebilir.

Öğrencilerin 1040-1299 yılları arasında meydana gelen önemli askerî mücadelelerin benzer ve farklı yönlerini tespit edip bunların Türk tarihine etkisini ortaya koyan bir karşılaştırma tablosu hazırlamaları sağlanabilir. Bu konudaki çıkarımlarını yansıtılmalarına yönelik giriş-çıkış kartını doldurmaları istenebilir. Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk devlet ve ordu teşkilatındaki gelişimin öğrenci tarafından yorumlanması için değişim ve süreklilik formu kullanılabilir.

Performans görevi olarak öğrencilerden Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan broşür hazırlamaları istenebilir. Hazırlanan broşür; içerik, kaynaklardan bilgi toplama, çıkarım yapma, görsel materyallerin kullanımı, sunum gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı, öz değerlendirme formu ve akran değerlendirme formu kullanılarak değerlendirilebilir. Öğrencilere grup çalışması yoluyla Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk-İslam medeniyetinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında yaşanan gelişmelerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine etkisini değerlendirmeleri amacıyla sunum hazırlamaya ve bu sunumu paylaşmaya yönelik performans görevi verilebilir. Hazırlanan sunum; karşılaştırma, tarihsel doğruluk, organizasyon, aktarım, görsel materyallerin kullanımı, grup iletişimi gibi ölçütler kullanılarak oluşturulan dereceli puanlama anahtarı ve grup değerlendirme formu ile değerlendirilebilir.

**ÖĞRENME-ÖĞRETME
YAŞANTILARI**

Temel Kabuller

Öğrencilerin İslamiyet öncesi Türk devletlerinin ekonomi, yönetim, ordu ve sanat anlayışları ile sosyal hayatları hakkında bilgi sahibi oldukları kabul edilmektedir. İslamiyet'in kabulüyle Türklerin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamlarında meydana gelen değişimlerle ilgili temel bilgileri bildikleri kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Türk devletlerinin siyasi ve askerî uygulamalarının sürekliliğini sağlayan etkenler neler olabilir?
- Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin yaşamlarında hangi değişiklikler olmuştur?
- Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasına etki eden unsurlar nelerdir?
- Türklerin Anadolu'yu yurt edinmesi Anadolu coğrafyasında ne gibi değişikliklere zemin hazırlamıştır?
- Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin insanlık tarihine katkılarını dair neler söylenebilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- Eğitim, kültür ve sanat alanlarındaki gelişmelerin devlet ve toplum hayatına etkisine yönelik bir zihin haritası hazırlanarak öğrencilerin bu zihin haritasında eksik bırakılan yerleri sınıf ortamında doldurmaları sağlanabilir.
- Türklerin Anadolu'yu yurt edinme nedenlerine ilişkin beyin fırtınası yapmaları istenebilir.

Köprü Kurma Öğrencilerden mensubu oldukları medeniyetin bilimin gelişimine sağladığı katkılara ilişkin görüşler alınır. Öğrencilere geçmişte ve günümüzde yetişmiş Türk bilim insanlarının bilime katkılarını gösteren örnekler sunulur. Ülkemizin adının "Türkiye" olmasının geçmişimizle bağlantısı hakkında öğrencilerden görüşler alınır. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının (TİKA) ve Yunus Emre Enstitüsünün resmî sitesinde yer alan faaliyetler ile tanıtım broşürlerinden örnekler sunulur. Bu kurumların faaliyet alanları ve çalışmaları hakkında görüşler alınır.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

TAR.10.1.1

Öğrencilerden 1040-1299 yılları arasında meydana gelen önemli askerî mücadeleler konusuyla ilgili bildiklerim, merak ettiklerim, öğrendiklerim ve hissettiklerim formunun sadece bildiklerim ve merak ettiklerim bölümlerini doldurmaları istenir. Öğrenciler, verilen farklı kaynaklar üzerinden Dandanakan Savaşı, Pasinler Savaşı, Malazgirt Savaşı, Haçlı Seferleri, Hittin Muharebesi ve Kudüs'ün yeniden fethi ile Miryokefalon Savaşı ve Türk-Moğol mücadeleleri çerçevesinde Köseadağ Savaşı'nın Türk tarihinin seyrine etkisini inceler **(OB1)**. Dilsiz harita üzerine Türk tarihinin seyrini değiştiren mücadeleleri yerleştirir, bunları tarih şeridi üzerinde sıralar **(SBAB10.3, E1.4)**. Öğrencilerin verilen örnek olaylar üzerinden askerî mücadeleler sürecinde Türklerin sivil halka ve esirlere gösterdiği merhametli davranışları açıklamaları sağlanır **(D9.1)**. Ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak Türk tarihinin seyrini değiştiren önemli askerî mücadelelerin özelliklerini belirlemeleri, bu mücadelelerin etkilerini benzerlik ve farklılıkları açısından ortaya koyan karşılaştırmalı bir tablo hazırlamaları istenir **(KB3.1, SDB1.2)**. Yaptıkları çıkarımlar doğrultusunda bildiklerim, merak ettiklerim, öğrendiklerim ve hissettiklerim formunun öğrendiklerim ve hissettiklerim bölümlerini doldurmaları sağlanır **(SDB1.1)**.

TAR.10.1.2

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Karahanlı ve Gazneli devletlerinin son dönemleri ile Büyük Selçuklu ve Türkiye Selçuklu devletlerinin devlet yapılarını ve ordu teşkilatlarını incelemeleri sağlanır. Öğrenciler, Türk devlet yapısı ve ordu teşkilatında değişim ve süreklilik gösteren alanları sınıflandırır. Bunların değişme ve aynı kalma nedenlerini açıklar, etkilediği unsurları belirler **(E3.7)**. Bu süreçte görüş geliştirme tekniği kullanılabilir. Öğrencilerin ulaşılan bilgilerden hareketle Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk devletlerinin veraset sistemi, hâkimiyet anlayışı, hükümdarlık alametleri, merkez ve ordu teşkilatlarında meydana gelen değişim ve sürekliliğin kurumlara etkilerini sorgulamaları sağlanır **(SBAB2.1, SDB2.3)**. Türk devletlerinin devlet yapısı ve ordu teşkilatının zaman içerisindeki gelişimini konu edinen değişim ve süreklilik formunu doldurmaları ve yorumlamaları istenir.

TAR.10.1.3

Öğrencilerin kavram öğretim materyalleri üzerinden konu içeriğinde geçen kavramların anlamlarını açıklamaları istenir. Grup çalışması yoluyla Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişki hakkında merak ettikleri bir konuyu belirlemeleri sağlanır **(E1.1)**. 5N1K tekniği aracılığıyla belirledikleri konuya ilişkin sorgulama yapmaları istenir. Öğrenciler yazılı, görsel, basılı ve dijital kaynaklar üzerinden konuya ilişkin bilgileri toplar ve kaydeder. Bu süreçte dijital ağ kaynaklarından bilgi kullanırken dijital kimliği veya kaynağın uzantısının güvenilirliğini dikkate alır **(OB2)**. Verilen farklı kaynaklar üzerinden 1040-1299 yılları arasında Türklerin sosyoekonomik faaliyetlerini, yerleşme ve şehirleşme anlayışlarını belirler **(OB5)**. Örnek olaylardan hareketle fütüvvetin ve Ahilik teşkilatının ahlaklı davranma; azimli, kararlı, doğru, güvenilir, yardımsever olma ve topluma karşı görevlerini yerine getirmeye yönelik öğretilerini açıklar **(D20.2)**. Araştırma yaparak ulaştıkları bilgilerle derste öğrendiklerini karşılaştırır ve bunların doğruluğunu değerlendirir **(E3.11, OB1)**. Bu bilgilerden hareketle Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışlarına ilişkin çıkarım yapar **(KB3.1)**. Öğrencilerin yaptığı çıkarımlar performans görevi aracılığıyla değerlendirilir. Performans görevi olarak öğrencilerden Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir broşür hazırlamaları ve hazırladıkları broşürü sunmaları istenir **(SDB2.1, SDB2.2)**.

TAR.10.1.4

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecinde Türk-İslam medeniyetindeki bilim, kültür, eğitim ve sanat anlayışı ile Batı medeniyetindeki bilim, kültür, eğitim ve sanat anlayışını incelemeleri sağlanır. Bu süreçte düşün-eşleş-paylaş tekniği kullanılabilir. Öğrenciler, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak Türk-İslam medeniyeti ile Batı medeniyetinin bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarındaki gelişmelerini benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırır **(OB9, E3.6)**. Döneme ait örnekler üzerinden 1040-1299 yılları arasında Türk-İslam medeniyetinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında meydana gelen gelişmelerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine etkisine ilişkin çıkarımlarda bulunur **(SDB3.3)**. Verilen farklı kaynaklar üzerinden Hoca Ahmed Yesevi, Kaşgarlı Mahmud, Ömer Hayyam, Cezeri, İbnülarabi, Mevlana Celaleddin Rumi, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre ve İbni Bibi'nin düşüncelerini veya eserlerini inceleyerek bunların insanlığın ortak mirasına katkılarını analiz eder **(E1.1)**. Örnek olaylardan hareketle bu kişilerin şefkatli, anlayışlı ve barışçıl özelliklerinin Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecindeki önemini açıklar **(D15.1, SDB2.3)**. Öğrencilere Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türk-İslam medeniyetinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında meydana gelen gelişmelerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine etkisine yönelik performans görevi verilir. Performans görevi olarak öğrencilerden konuya ilişkin değerlendirmelerini içeren bir sunum hazırlamaları ve sunumu paylaşmaları istenir **(SDB.2.1)**.

FARKLILAŞTIRMA

Zenginleştirme Öğrencilerin 1040-1299 yılları arasında Türk tarihinin başlıca siyasi, askerî, kültürel, sosyal gelişmelerini içeren dijital bir hikâye hazırlamaları veya hikâye yazmaları istenebilir.

Bâtınlık hakkında araştırma yapmaları, bu hareketin Büyük Selçuklu Devleti'ne ve İslam dünyasına vermiş olduğu zararları içeren 250-300 kelimelik bir metin yazmaları sağlanabilir.

İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasını konu edinen belgeselleri izleyerek önceden hazırlanan çalışma yapraklarını doldurmaları istenebilir.

Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliklerinin (Danışmentliler, Saltuklular, Mengücekliler, Artuklular, Çaka Beyliği vb.) Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasına katkılarını değerlendiren, görsellerle zenginleştirilmiş bir sanal pano hazırlamaları sağlanabilir.

* Türkiye Selçuklu Devleti zamanında Anadolu'daki ekonomik faaliyetleri konu edinen, ticaret yollarını, kervansarayları ve limanları gösteren etkileşimli (interaktif) bir harita hazırlamaları istenebilir.

İkinci Anadolu Beylikleri Dönemi'nde inşa edilen mimari eserlerden birini araştırarak bu eser hakkında kısa belgesel hazırlamaları istenebilir.

* Türk-İslam devletlerine başkentlik yapmış Kaşgar, Balasagun, Semerkand, Gazne, Nişabur, Merv, Rey, İznik, Konya şehirlerinden biri ya da birkaçı seçilerek şehrin tarihsel süreçte Türk-İslam şehri hâline gelmesindeki karakteristik unsurlar grup çalışması yoluyla çizim ya da model olarak tasarlanabilir.

Öğrencilerin bireysel çalışma ya da grup çalışması yoluyla araştırma yaparak Nizamiye Medreseleri, Salerno Tıp Okulu ile Bologna ve Oxford üniversitelerini kuruluş amacı, teşkilat yapısı ve uyguladıkları müfredat bakımından karşılaştırmaları sağlanabilir. Batı ve Türk-İslam dünyasındaki bilim ve eğitim anlayışıyla ilgili benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan metin, rapor, sunum vb. hazırlamaları istenebilir.

Destekleme Öğrencilerin 1040-1299 yılları arasında Türklerin sosyal yaşamları ve ekonomik faaliyetleri ile ilgili temel bilgilerin yer aldığı bilgi kartları oluşturmaları sağlanabilir.

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması konusuyla bağlantılı olarak 1040-1299 yılları arasında yaşamış âlimlerden birini seçerek bu âlimin çalışma alanlarını gösteren afiş tasarımları istenebilir.

Öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak 1040-1299 yılları arasında Türk-İslam bilim, kültür, eğitim ve sanat alanında meydana gelen gelişmeleri özetleyen bir kısa metin yazmaları istenebilir.

ÖĞRETMEN YANSITMALARI

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

2. BEYLİKTE DEVLETE OSMANLI (1299-1453)

Bu ünite Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan İstanbul'un Fethi'ne kadar geçen süreçte meydana gelen önemli gelişmeler ve devletin kuruluşuna dair farklı görüşler, Anadolu ve Rumeli'deki siyasi ve askerî mücadeleler, Osmanlı Devleti'nin devletleşme süreci ile ordu, hukuk ve toprak sistemleri arasındaki ilişkiler, fethettiği topraklarda kalıcı olabilmek için izlediği politikalar ile Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında mekânların ve kişilerin etkisi ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 24

**ALAN
BECERİLERİ**

SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama), SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama), SBAB5. Sosyal Katılım (SBAB5.3. Fikir Üretme)

**KAVRAMSAL
BECERİLER**

KB2.4. Çözümleme, KB2.18. Tartışma

EĞİLİMLER

E1.1. Merak, E1.4. Kendine İnanma (Öz Yeterlilik), E2.2. Sorumluluk, E3.3. Yaratıcılık, E3.4. Gerçeği Arama, E3.6. Analitik Düşünme, E3.7. Sistematik Olma, E3.8. Soru Sorma, E3.10. Eleştirel Bakma

**PROGRAMLAR ARASI
BİLEŞENLER**

-

**Sosyal-Duygusal
Öğrenme Becerileri**

SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme), SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.1. Uyum, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D1. Adalet, D3. Çalışkanlık, D12. Sabır

Okuryazarlık Becerileri

OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB9. Sanat Okuryazarlığı

**DİSİPLİNLER ARASI
İLİŞKİLER**

Coğrafya, Felsefe, Hukuk, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler

**BECERİLER ARASI
İLİŞKİLER**

SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.3. Kaynağı İnceleme), SBAB7. Mekânsal Düşünme (SBAB7.5. Mekânsal Etkiyi Sorgulama), SBAB10.3. Haritayı Çözümleme, SBAB14. Felsefi Muhakeme (SBAB14.2. Felsefi Düşünce ve Argümanları Değerlendirme), KB3.1. Karar Verme, KB3.3. Eleştirel Düşünme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

- TAR.10.2.1. Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair farklı görüşleri tartışabilme
- Tarihçilerin Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair öne sürdüğü farklı görüşlerin benzer ve farklı yönlerini belirler.*
 - Tarihçilerin Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair öne sürdüğü görüşlerin güçlü ve zayıf yönleri ile tutarsızlıklarını tespit eder.*
 - Tarihçilerin Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair öne sürdüğü görüşleri gerekçeleriyle çürütür veya kabul eder.*
- TAR.10.2.2. 1299-1453 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de gerçekleştirdiği siyasi ve askerî mücadeleleri yorumlayabilme
- Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de gerçekleştirdiği siyasi ve askerî mücadeleleri farklı kaynakları karşılaştırarak inceler.*
 - Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de gerçekleştirdiği siyasi ve askerî mücadelelere ilişkin farklı kaynaklardaki bilgi ve bakış açılarını görsel bir forma dönüştürür.*
 - Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de gerçekleştirdiği siyasi ve askerî mücadeleleri verilen kaynaklara dayanarak kendi cümleleriyle ifade eder.*
- TAR.10.2.3. Osmanlı Devleti'nin ordu, hukuk ve toprak sistemi ile devletleşme süreci arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme
- Osmanlı Beyliği'nin devletleşmesini sağlayan sistemlerin özelliklerini belirler.*
 - Osmanlı Beyliği'nin devletleşmesini sağlayan sistemler arasındaki ilişkiyi belirler.*
- TAR.10.2.4. Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı olabilmek için izlediği politikaları sorgulayabilme
- Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda uyguladığı iskân ve istimalet politikalarına yönelik kaynaklardaki farklı bakış açılarının nedenlerine dair sorular sorar.*
 - Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda uyguladığı iskân ve istimalet politikalarına ilişkin kaynaklardaki bilgilerin sınırlılıkları hakkında çıkarım yapar.*
 - Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda uyguladığı iskân ve istimalet politikalarına yönelik kaynaklara dayalı çıkarım yapar.*
- TAR.10.2.5. Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında şehir, kurum ve şahsiyetlerin etkilerine dair fikirler üretebilme
- Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğini inceler.*
 - Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında şehir, kurum ve şahsiyetlerin etkilerini fark eder.*
 - Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında ilk Türk-İslam devletlerindeki benzer deneyimleri inceler.*
 - Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında şehir, kurum ve şahsiyetlerin rolüne ilişkin fikir üretir.*

İÇERİK ÇERÇEVESİ

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşuna Dair Farklı Görüşler
Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'deki Siyasi ve Askerî Mücadeleleri
Osmanlı Devleti'nin Devletleşme Süreci ile Ordu, Hukuk ve Toprak Sistemleri Arasındaki İlişkiler
Osmanlı Devleti'nin Fethettiği Topraklarda Kalıcı Olabilmek İçin İzlediği Politikalar
Osmanlı Devleti'nin İlim ve İrfan Geleneğinin Oluşmasında Mekânların ve Kişilerin Etkisi

Anahtar Kavramlar

devşirme sistemi, irfan, iskân, istimalet, kapıkulu, Rumeli Türklüğü, tımar, vakıf

ÖĞRENME KANITLARI (Ölçme ve Değerlendirme)

Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; öz değerlendirme formu, açıklamalı tarih şeridi, bilgi görseli, tarihsel kaynak/kanıt analiz formu, gözlem formu ve performans görevi ile değerlendirilebilir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla ilgili farklı görüşlerin doğruluğu ve inandırıcılığına yönelik yapılan sınıf içi tartışma sonucunda öz değerlendirme formu kullanılabilir. Öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de yaptığı savaşlar ve kurduğu siyasi ilişkileri gösteren açıklamalı tarih şeridi ve Osmanlı Devleti'nde ordu, hukuk ve toprak sistemlerinin devletleşme süreciyle ilişkilerini ortaya koyan bilgi görseli hazırlamaları istenebilir. Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı olabilmek için izlediği politikalara yönelik yapılacak müzakereye ilişkin gözlem formu kullanılabilir.

Performans görevi olarak öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında şehir, kurum ve şahsiyetlerin rolüne ilişkin çözümlenmeli veya dijital öykü hazırlamaları ve bu çalışmayı sunmaları istenebilir. Bu etkinlik, grup çalışması şeklinde gerçekleştirilebilir. Hazırlanan performans görevi; bilgi toplama, içerik, özgünlük, görsel ve işitsel materyal kullanımı gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilebilir. Ayrıca grup değerlendirme formu kullanılabilir.

ÖĞRENME-ÖĞRETME YAŞANTILARI

Temel Kabuller

Öğrencilerin Osmanlı Devleti'nin genişleme siyasetine ilişkin farkındalıkları olduğu kabul edilmektedir.

Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin Türkistan ile ilişkisi hakkında ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Osmanlı Devleti'nin kurulduğu bölge, kurucusu, önemli siyasi ve askerî gelişmeleri, kurum ve kuruluşları hakkında ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu bölgenin beyliğin gelişimine ne tür etkilerinin olduğu söylenebilir?
- Osmanlı Beyliği'nin genişlemesini sağlayan koşullar ve uzun vadeli stratejiler neler olabilir?
- Osmanlı Beyliği'ni çağdaşı olan diğer beyliklerden farklı ve uzun ömürlü kılan özellikler neler olabilir?
- Yeni fethedilen bir bölgenin yurt edinilmesinde toplumsal grupların ne gibi katkıları olabilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu bölgeyi gösteren harita ve kuruluş döneminin önemli gelişmelerini açıklayan tarih şeridi hazırlamaları istenebilir..
- "Tarih yoktur, tarihçi vardır." ve "Bir tek tarih yoktur, tarihler vardır." ifadelerinden ne anladıkları sorulabilir.
- Osmanlı Beyliği ile önceki Türk devletlerinin eğitim öğretim faaliyetleri bakımından karşılaştırıldığı bir tablo üzerinde değişen ve süreklilik kazanan unsurları tespit etmeleri sağlanabilir.

Köprü Kurma

Öğrencilerden Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu ile Ertuğrul Gazî'yi Anma ve Yörük Şenlikleri arasında ilişki kurmaları istenir.

Osmanlı Beyliği'nin kurulmasına ilişkin kanıtları bünyesinde barındıran Panorama 1326 Bursa Fetih Müzesi sanal ortamda gezilir.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

TAR.10.2.1

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Herbert Adams Gibbons, Paul Wittek, Mehmet Fuat Köprülü ve Halil İnalcık'ın Osmanlı Devleti'nin kuruluş şekli ve kuruluş tarihine dair ileri sürdükleri görüşleri incelemeleri istenir (**SBAB14, SBAB14.2, E3.10**). Öğrenciler, bu görüşlerin benzerlik ve farklılıklarını tespit ederek görüşlerin güçlü ve zayıf yönlerini belirler (**KB3.1**). Bu görüşler arasındaki tutarsızlıkları tespit eder. Konuya ilişkin yeni bilgi, fikir ve argümanları öğrenmenin gerekliliğini savunur (**E3.4, D3.3**). Grup çalışması yoluyla Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair ortaya atılan görüşlerin kabul edilebilirliğine yönelik sınıf tartışması yapılır (**KB3.3, SDB2.2, OB1**). Tartışma süreci sonrasında öğrencilerin kendi öğrenmelerini izlemeleri için öz değerlendirme formu kullanılır (**SDB1.2, E1.4**).

TAR.10.2.2

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden 1299-1453 yılları arasında meydana gelen gelişmelerden Koyunhisar Savaşı, İznik'in Fethi, Bursa'nın Fethi, Rumeli'ye geçiş, Edirne'nin Fethi, I. Kosova Savaşı, Ankara Savaşı ve II. Kosova Savaşı'nı incelemeleri sağlanır (**SBAB10, SBAB10.3, OB1**). Öğrenciler, bu olayları benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırır. Konuya ilişkin hazırlanmış olan tarihsel bakış açısı formunu doldurur (**SDB2.3, SDB3.1**). Öğrencilerden, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak 1299-1453 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de gerçekleştirdiği siyasi ve askerî mücadeleleri gösteren açıklamalı tarih şeridi hazırlamaları istenir (**E3.3, SDB1.2**).

TAR.10.2.3

Öğrencilerin kavram öğretim materyalleri üzerinden konu içeriğinde geçen kavramların anlamlarını açıklamaları istenir. Verilen farklı kaynaklar üzerinden beylikten devlete geçiş sürecinde Osmanlı Devleti'nin ordu, hukuk ve toprak sisteminin temel özelliklerini incelemeleri sağlanır (**E1.1**). Osmanlı Devleti'nin geliştirdiği bu sistemler arasındaki ilişkileri ve devletleşme sürecine etkilerini açıklamaları istenir (**SDB2.3, E3.6**). Grup çalışması yoluyla Osmanlı Devleti'nde ordu, hukuk ve toprak sistemlerinin devletleşme süreciyle ilişkilerini ortaya koyan bir bilgi görseli hazırlamaları ve hazırladıkları bilgi görselini sunmaları sağlanır (**SDB2.2**).

TAR.10.2.4

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı olabilmek için izlediği iskân ve istimalet politikalarıyla bu politikaların uygulanmasında rol oynayan sosyal yapılardan vakıflar, dervişler, aşiretler, akıncı uç beyleri, Gaziyân-ı Rum, Ahiyân-ı Rum, Abdalân-ı Rum ve Baciyân-ı Rum'un faaliyetlerini incelemeleri istenir. Öğrenciler, bu politikaların ve sosyal yapıların Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklardaki kalıcılığına etkilerini analiz eder (**SBAB2, SBAB2.3**). T cetveli aracılığıyla iskân ve istimalet politikalarının avantajlarının ve dezavantajlarının neler olabileceğini belirler (**E2.2, SDB3.3**). Öğrencilerin konuyla ilgili kaynaklardaki farklı bakış açılarının nedenlerini açıklayarak içeriklerde verilen bilgilerin sınırlılığını sorgulayan tarihsel kaynak/kanıt analiz formunu doldurmaları sağlanır. Öğrendiği bilgilerden yola çıkarak Osmanlı Devleti'nin, fethettiği topraklarda kalıcı olabilmek için izlediği politikaları ve bu politikaların uygulanmasında rol oynayan sosyal yapıların faaliyetlerini müzakere etmeleri istenir (**SDB2.1**). Müzakere sürecinde öğrencilerin örnek olaylardan hareketle bu politikaların başarıya ulaşmasında insanlara karşı adaletli davranmanın rolünü açıklamaları sağlanır (**D1.2**). Müzakere süreci gözlem formuyla değerlendirilir.

TAR.10.2.5

Grup çalışması yoluyla öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşma sürecini incelemeleri istenir (**SDB2.2**). Gruplar bu süreçte şehir, kurum ve şahsiyetlerin etkilerini analiz eder. Tarihsel buluntu ve kalıntılar gibi örneklerden yola çıkarak Bursa, Edirne, Kütahya, Amasya, Konya gibi şehirler ile halkın istifadesi için açılan medrese, cami, darüşşifa ve imaret gibi kurumların Osmanlı ilim ve irfan geleneğinin oluşmasına katkılarını belirler (**E3.8, SBAB7, SBAB7.5, OB9**). Bu kurumlarda verilen ilim ve irfan kültürünün toplum hayatındaki olumlu etkisi ve insanın gelişimine katkısı üzerinde durulur (**SDB2.3**). Öğrenciler, örnek olaylar ve biyografiler üzerinden Şeyh Edebali, Davud-i Kayseri, Dursun Fakih, Emir Sultan ve Hacı Bayram Veli gibi âlimler ve ariflerin Osmanlı ilim ve irfan geleneğinin oluşumuna etkilerini analiz eder. Bu kişilerin çalışmalarından hareketle görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kararlı davranmanın ve çalışmalarında sebat etmenin önemini açıklar (**D12.3**). Osmanlı Devleti'ndeki ilim ve irfan geleneğinin oluşum süreciyle Karahanlı, Gazneli ve Selçuklulardaki benzer deneyimleri karşılaştırır. Performans görevi olarak öğrencilerden, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında şehir, kurum ve şahsiyetlerin rolüne ilişkin çözümlenmeli veya dijital öykü hazırlayarak çalışmalarını sunmaları istenir (**E3.7, SDB1.2, SDB2.1**).

FARKLILAŞTIRMA

- Zenginleştirme** * Öğrencilerin Osmanlı Beyliği'nin kısa sürede büyümesine ilişkin tarihsel bir araştırma yapmaları, ulaşılan veriler doğrultusunda bir gazete makalesi hazırlamaları sağlanabilir. Osmanlı Beyliği'nin kuruluş aşamasında topraklarının genişlemesine yönelik bir harita çizimleri istenebilir.
- Osmanlı Devleti'nin özellikle Balkanlarda ilerlemesini sağlayan unsurları açıklayan bir grafik düzenleyici hazırlamaları sağlanabilir.
- Tarihsel canlandırma yöntemiyle dönemin önemli şahsiyetlerinin kendilerini tanıtmaları sağlanabilir.
- * Timur Devleti'ne ilişkin başlıca siyasi gelişmeleri tanıtan ve değerlendiren bir e-tarih dergisi hazırlamaları ve bu dergiyi genel ağda paylaşmaları istenebilir.
- Molla Hüsrev, Molla Gürani, Molla Fenari, Kadızade-i Rumi ve Hocasade Muslihuddin isimlerinden birini seçmeleri ve seçtikleri kişiyle ilgili araştırma yapmaları istenebilir.

- Destekleme** Öğrencilerden öğretmeni veya akranlarından yardım alarak kuruluşundan İstanbul'un Fethi'ne kadar geçen süreçte Osmanlı Devleti'nin siyasi mücadelelerinden hatırladıklarına ilişkin bilgi görseli hazırlamaları istenebilir.
- Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında etkili olan bir âlimin öğretilerini açıklamaları istenebilir.

**ÖĞRETMEN
YANSITMALARI**

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

3. CİHAN DEVLETİ OSMANLI (1453-1683)

Bu ünite 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadeleler, Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısında meydana gelen değişim, Avrupa'nın sömürgeci politikalarının etkileri, Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen önemli isyanların neden ve sonuçları ile bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarındaki gelişmeler ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 24

**ALAN
BECERİLERİ**

SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama), SBAB5. Sosyal Katılım (SBAB5.4. Müzakere Etme), SBAB3. Tarihsel Empati (SBAB3.1. Tarihsel Bağlamsallaştırma), SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.1. Meraka Dayalı Soru Sorma, SBAB2.2. Kaynaklardan Bilgi Toplama, SBAB2.3. Kaynağı İnceleme, SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama, SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama, SBAB2.6. Kanıta Dayalı Ürün Oluşturma ve Paylaşma)

**KAVRAMSAL
BECERİLER**

KB2.20. Sentezleme

EĞİLİMLER

E1.3. Azim ve Kararlılık, E1.4. Kendine İnanma (Öz Yeterlilik), E2.1. Empati, E3.1. Uzmanlaşma, E3.2. Odaklanma, E3.4. Gerçeği Arama, E3.7. Sistematiğe Olma, E3.10. Eleştirel Bakma

**PROGRAMLAR ARASI
BİLEŞENLER**

-

**Sosyal-Duygusal
Öğrenme Becerileri**

SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme), SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.2. Esneklik, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D1. Adalet, D14. Saygı, D15. Sevgi

Okuryazarlık Becerileri

OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık, OB5. Kültür Okuryazarlığı, OB9. Sanat Okuryazarlığı

**DİSİPLİNLER ARASI
İLİŞKİLER**

Coğrafya, Sosyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı, Uluslararası İlişkiler

**BECERİLER ARASI
İLİŞKİLER**

SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma, SBAB10.3 Haritayı Çözümleme, SBAB11.1. Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Okuma ve Yorumlama, KB3.1. Karar Verme, KB3.2. Problem Çözme, KB3.3. Eleştirel Düşünme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

- TAR.10.3.1. 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki rolüne ilişkin özgün fikirler üretebilme
- 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadeleleri belirler.
 - 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadeleler ile Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini ilişkilendirir.
 - 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin sonucunda bir cihan devleti hâline gelen Osmanlı Devleti'nin politikaları hakkında özgün bir içerik oluşturur.
- TAR.10.3.2. 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısında meydana gelen değişim ve sürekliliğe ilişkin kaynakları yorumlayabilme
- 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısında meydana gelen değişim ve sürekliliği kaynaklar üzerinden inceler.
 - 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısında meydana gelen değişimle ilgili farklı kaynaklardaki bilgileri tablo yaparak gösterir.
 - 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısında meydana gelen değişimleri birden çok kaynaktaki kanıtlara dayanarak ifade eder.
- TAR.10.3.3. Avrupalıların sömürgeci politikalarının etkilerini tarihsel bağlamı içerisinde değerlendirebilme
- Avrupalıların sömürgeci politikalarını kaynaklara dayanarak çözümler.
 - Avrupalıların sömürgeci politikalarıyla ilgili olarak dönemin koşullarını fark eder
 - Avrupalıların sömürgeci politikalarının günümüze etkilerini açıklar.
 - Avrupalıların sömürgeci politikalarının etkilerini dönemin koşulları içinde açıklar.
- TAR.10.3.4. 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen önemli isyanların neden ve sonuçlarını müzakere edebilme
- 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen önemli isyanların neden ve sonuçları konusunda bireylerin farklı görüşlerde olabileceğini fark eder.
 - 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen önemli isyanların neden ve sonuçları konusunda kendi görüşüyle diğer bireylerin görüşlerini karşılaştırır.
 - 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen önemli isyanların nedenlerine ilişkin mevcut görüşlerden hareketle dönemin şartlarını göz önünde bulundurarak isyanların önlenmesine yönelik olası çözümler önerir.
 - 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen önemli isyanların neden ve sonuçlarına ilişkin farklı görüş ve düşünceleri değerlendirerek kendi görüşünü gözden geçirir.
 - 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen önemli isyanları ve bunlara karşı alınan önlemlere ilişkin farklı görüş ve düşünceleri değerlendirerek grubun görüşünü ifade eder.

TAR.10.3.5. 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelere ilişkin oluşturduğu özgün ürünleri paylaşabilme

- Araştırmasında belirlediği kaynaklardan 1453-1683 yılları arasında bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelere ilişkin bilgi toplar.
- 1453-1683 yılları arasında bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelere ilişkin belirlediği kaynakları inceleyerek araştırmasına dair bilgileri tespit eder.
- 1453-1683 yılları arasında bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelere ilişkin kullanacağı kaynakların sınırlılığını sorgular.
- 1453-1683 yılları arasında bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelere ilişkin kaynaklardan araştırmasına uygun olarak belirlediği bilgileri yorumlar.
- 1453-1683 yılları arasında bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelere ilişkin kanıtlara dayanarak oluşturduğu araştırmasını paylaşır.

İÇERİK ÇERÇEVESİ

1453-1683 Yılları Arasındaki Siyasi ve Askerî Mücadeleler

Osmanlı Devleti'nin Yönetim ve Ordu Yapısında Meydana Gelen Değişim

Avrupa'nın Sömürgeci Politikalarının Etkileri

Osmanlı Devleti'ndeki Önemli İsyanların Neden ve Sonuçları

1453-1683 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Bilim, Kültür, Eğitim ve Sanat Alanında Yaşanan Gelişmeler

Anahtar Kavramlar

Celâli, cihanşümul, ıslahat, isyan, koloni, rasathane, sömürgecilik, vezir

ÖĞRENME

KANITLARI

(Ölçme ve

Değerlendirme)

Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; kısa tarihsel anlatı, tarihsel akış şeması, kontrol listesi, öz değerlendirme formu ve performans görevleri ile değerlendirilebilir.

Öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısında meydana gelen değişim ve sürekliliğe ilişkin kaynakları yorumlamaya yönelik kısa bir tarihsel metin yazmaları ve metni sunmaları istenebilir. Hazırlanan tarihsel anlatı ve sunum dereceli puanlama anahtarı kullanılarak değerlendirilebilir. Öğrencilerden Avrupalıların sömürgeci politikalarının etkilerini dönemin koşulları içinde açıklamalarına yönelik tarihsel akış şeması hazırlamaları ve sunmaları istenebilir. Hazırlanan akış şeması ve sunumu dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilebilir. 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen önemli isyanların neden ve sonuçları ile bunlara karşı alınan önlemlere yönelik yapılan müzakerenin değerlendirilmesinde kontrol listesi ve öz değerlendirme formu kullanılabilir.

Performans görevi olarak öğrencilerden 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki rolüne yönelik resim, slogan veya afiş gibi özgün ürünler hazırlamaları istenebilir. Hazırlanan ürün; özgünlük, içerik, görsel materyal ve kaynak kullanımı gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı kullanılarak değerlendirilebilir. Osmanlı Devleti'nde 1453-1683 yılları arasında bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelerin Osmanlı Klasik Çağ'ının oluşumuna etkilerini yansıtan araştırma raporu hazırlamaları ve sunmaları istenebilir. Hazırlanan araştırma raporu ve sunum; çalışma planı hazırlama, kapsam, kaynak çeşitliliği ve güvenilirliği, kaynakları yorumlama, özgünlük, aktarım, grup iletişimi gibi ölçütler kullanılarak oluşturulan dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilebilir. Ayrıca grup değerlendirme formu ve araştırma sürecinde kullanılan kontrol listesi öz değerlendirme formu olarak kullanılabilir.

ÖĞRENME-ÖĞRETME YAŞANTILARI

Temel Kabuller

Öğrencilerin 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde yaşanan önemli siyasi ve askerî gelişmeler ile Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısı hakkında temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Avrupa'nın sömürgeci faaliyetleri, Rönesans ve Reform hareketlerine ilişkin temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Osmanlı Devleti'nde bilim, kültür, eğitim, sanat alanlarında ortaya çıkan gelişmelerle ilgili temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- XV-XVII. yüzyıllar arasında hüküm sürmüş devletlerin güçlenmesinde ve gerilemesinde askerî mücadeleler ve ordu yapısındaki değişimler neden önemlidir?
- Avrupa'da Osmanlı üstünlüğünü sağlayan etkenler neler olabilir?
- İstanbul'un Fethi'nin Osmanlı Devleti'nin dünya siyasetindeki rolüne etkisi hakkında neler söylenebilir?
- Hangi eserler Osmanlı mimarisinin abide eserlerine örnek gösterilebilir?
- Osmanlı Devleti'nin 1453-1683 yılları arasında yetişmiş âlim ve sanatkârlarına hangi isimler örnek verilebilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- İstanbul'un Fethi'nden II. Viyana Kuşatması'na kadar geçen süreçte meydana gelen olaylardan bildiklerini tarih şeridi üzerinde göstermeleri sağlanabilir.
- Osmanlı Devleti'nde yoksulluk, aşırı fiyat artışı, kıtlık gibi olumsuzlukların toplum hayatına etkileri hakkında öğrencilerle beyin fırtınası yapılabilir.

Köprü Kurma

Öğrencilerden Topkapı Sarayı'na sanal bir gezinti yaparak buranın Türk milleti için önemini değerlendirmeleri istenir.

Günümüzde sömürgecilik faaliyetlerinin devam edip etmediğine ilişkin fikir üretmeleri istenir.

Sanal müzeleri veya yakın çevrelerinde bulunan Osmanlı eserlerini ziyaret etmeleri sağlanır. Bu eserlerin günümüzdeki işlevleriyle değişim ve süreklilik bağlamında ilişki kurmaları istenir.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

TAR.10.3.1

Öğrencilerin grup çalışması yoluyla İstanbul'un Fethi, Kırım'ın Fethi, İspanya'daki Müslümanların ve Yahudilerin kurtarılması, Çaldıran Savaşı, Mısır Seferi ve Afrika'daki faaliyetler, Mohaç Muharebesi, I. Viyana Kuşatması, İstanbul Antlaşması, kapitülasyonlar, Preveze Deniz Savaşı, Hint Deniz Seferleri, Kıbrıs'ın Fethi, Ferhat Paşa Antlaşması, Kasr-ı Şirin Antlaşması, Girit'in Fethi ve Bucaş Antlaşması'nı verilen farklı kaynaklar üzerinden incelemeleri sağlanır (**E3.2, SBAB10.3, SDB2.2, OB2**). Öğrenciler bu olayların Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki etkisini açıklar (**KB3.3, OB1, SDB3.3**). Dönemi yansıtan metinler aracılığıyla Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda yaşayan insanların kendi kültür, din ve inançlarına uygun yaşama haklarına saygı gösterdiğini örneklendirir (**D14.3**). Öğrencilere ulaştıkları bilgilerden hareketle 1453-1683 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerin Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesindeki rolüne ilişkin resim, slogan veya afiş hazırlamaya yönelik performans görevi verilir. Bu süreçte istasyon tekniği kullanılabilir.

TAR.10.3.2

Öğrencilerin kavram öğretim materyalleri üzerinden konu içeriğinde geçen kavramların anlamlarını açıklamaları istenir. Verilen farklı kaynaklar üzerinden Osmanlı Devleti'nin 1453-1683 yılları arasındaki yönetim ve ordu yapısını incelemeleri sağlanır. Bu yapıların 1302-1453 yılları arasındaki yönetim ve ordu yapısıyla benzer ve farklı yönlerini belirleyerek meydana gelen değişim hakkında grafik düzenleyici veya tablo hazırlamaları istenir. Kanıtlardan yola çıkarak Osmanlı Devleti'nin yönetim ve ordu yapısında meydana gelen değişimle ilgili 250-300 kelimeyi aşmayan bir tarih anlatısı hazırlayarak anlatılarını sunmaları sağlanır **(SDB2.1)**.

TAR.10.3.3

Öğrencilerin farklı bakış açılarına sahip kaynaklar üzerinden Avrupa'nın sömürgeci faaliyetleri ile Rönesans ve Reform hareketlerini incelemeleri istenir **(SBAB10, SBAB10.3)**. Öğrenciler sunulan kaynaklar aracılığıyla sömürgeciliğin nedenlerini ve kolonizasyon sürecinde meydana gelen gelişmeleri dönemin koşulları çerçevesinde belirler. Konuya ilişkin belgeseller izler, sömürgecilik faaliyetlerini insanların temel hak ve özgürlükleri açısından değerlendirir **(D1.1, OB6, SDB2.3)**. Örnek olaylardan hareketle Avrupalıların sömürgeci politikalarının günümüze etkilerini açıklar **(KB3.1)**. Öğrencilerden, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak Avrupalıların sömürgeci politikalarının etkilerini dönemin koşulları çerçevesinde açıklayan tarihsel akış şeması hazırlamaları ve hazırladıkları şemayı sunmaları istenir **(SDB1.2, SDB2.1, E3.7)**.

TAR.10.3.4

Grup çalışması yoluyla öğrencilerin 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen İstanbul ve Celâli isyanlarının nedenlerini ve sonuçlarını verilen farklı kaynaklar üzerinden incelemeleri istenir **(SDB2.2)**. Grup üyelerinin bu isyanların nedenlerine ve sonuçlarına ilişkin ayrı görüşlerde olabileceklerini fark etmeleri sağlanır **(SDB2.3)**. Öğrenciler isyanların çıkış nedenleri, sonuçları ve bunlara karşı alınan önlemlerin işlevselliğine dair gruptaki farklı görüşleri karşılaştırır **(SBAB11.1)**. Gruplar kendi içerisinde Osmanlı Devleti'nin uyguladığı politikalara alternatif, dönemin bakış açısına uygun, olası çözüm önerileri üretir ve bunların uygulanabilirliğini değerlendirir **(KB3.2, E1.4, E2.1, E3.10, SDB3.2 SDB3.3)**. Müzakere sonunda, 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen İstanbul ve Celâli isyanlarının neden ve sonuçları ile bunlara karşı alınan önlemleri içeren görüşlerini ifade eder **(SDB2.1)**. Müzakere süreci kontrol listesi ve öz değerlendirme formu **(SDB1.2)** kullanılarak değerlendirilir.

TAR.10.3.5

Grup çalışması yoluyla 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarında meydana gelen gelişmelere ilişkin bir araştırma başlatılır. Araştırma sürecinin bilgi toplama aşaması dışındaki aşamaları sınıfta, öğretmen rehberliğinde ve grup çalışması şeklinde gerçekleştirilir. Öğrencilere araştırma sürecinin aşamalarını içeren kontrol listesi verilir. Kontrol listesi aracılığıyla öğrencilerin araştırma sürecinin basamaklarını takip etmeleri ve denetlemeleri sağlanır. Her grup için Osmanlı Devleti'nde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarından birinin içeriğini yansıtan araştırma konusu belirlenir. Bilgi toplama, kaynak inceleme ve kaynakları sorgulama süreçleri adımlar hâlinde yönergelerle işletilir. Gruplar, araştıracakları konuyla ilgili hangi kaynakları kullanacaklarını ve bu kaynaklara nerede ve nasıl ulaşacaklarını öğretmen rehberliğinde belirler. Kütüphaneler, müzeler, arşivler, tarihî mekânlar ve genel ağı ziyaret ederek araştırma konularıyla ilgili kaynaklardan bilgi toplar (**E3.7**). Kaynaklara uygun sorular sorarak kaynağın birinci elden veya ikinci elden olup olmadığı; kaynağın yazılı, görsel, sayısal, dijital olarak türü, yazarı, tarihi, dijital kimliği, genel ağdaki uzantısı gibi temel unsurları belirler. Topladığı bilgileri ilgili ve ilgisiz olarak ayırdıktan sonra araştırma konusuna uygun olanları tespit eder (**E3.2**). Kaynakları sorgularken kullanacağı kaynaklara ön yargı, çelişki veya tutarsızlık içeren ifadeleri ortaya çıkartacak sorular sorar (**E3.4**). Bu süreçte aynı konuyla ilgili farklı kaynakları karşılaştırarak konuya ilişkin farklı görüşleri belirler. Kaynağın içeriğini tutarsızlık açısından kontrol eder. Kaynaklarda yer alan olgu ve görüşleri ayırt eder. Kaynaklardaki bilgilerin güncel araştırmaları içerip içermediğini sorgular. Bu sorgulamalar sonucunda topladığı bilgilerin araştırma konusu için yeterliliğine yönelik çıkarımda bulunur. Topladığı bilgilerin sınırlı kalması durumunda farklı kaynaklara başvurarak yeniden bilgi toplayabilir (**E1.3**). Öğrencilerden kullandığı kaynakların yaptığı araştırmaya katkısını değerlendirmek amacıyla tarihsel kaynak/kanıt analiz formunu doldurmaları istenir. Öğrenciler araştırmalarında kullanacağı bilgileri ana fikir, şahıslar, eserler, mekânlar, kurumlar bağlamında belirler. Bu bilgileri araştırma raporunda kullanmak amacıyla uygun yerlerde tarih şeridi, harita, tablo, grafik, bilgi görseli gibi görsel metinlere dönüştürür. Gruplar, ulaştıkları bilgilerden hareketle kendi görüşlerini yansıtan yorumları oluşturur (**OB2, SDB2.2**). Öğrenciler kanıtlardan hareketle Osmanlı Devleti'nde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanındaki gelişmelere ilişkin çıkarım yapabilir. Gruplar yaptıkları araştırmaları rapora dönüştürür (**E3.1**). Öğrenciler; araştırma raporunu hazırlarken uygun başlıklar bulur, hazırladığı görselleri (**OB2**) metnin içeriğine uygun biçimde kullanır, kaynaklara metin içinde atıf yapar ve kullandığı kaynakları kaynakçada gösterir. Gruplar sınıf içinde araştırma raporlarını sunar. Biyografiler ve eserler üzerinden öğrencilerin ilgili araştırma konularına göre uygun yerde Akşemsettin, Ali Kuşçu, Mimar Sinan, Piri Reis, Sabuncuoğlu Şerefeddin, Buhurizade Mustafa İtri Efendi, Kâtip Çelebi, Evliya Çelebi, Matrakçı Nasuh ve Nabî'nin Osmanlı Devleti'nin bilim, kültür, eğitim ve sanat anlayışına katkılarını ifade etmeleri istenir (**D15.2, OB8, SDB2.1**). Sunum sonrasında grupların konuya ilişkin yorumlar yapmaları sağlanır. Araştırma raporları; panel, seminer, bilim şöleni, proje fuarı veya dijital platformlarda (**OB2**) sunularak paylaşılabilir.

FARKLILAŞTIRMA

Zenginleştirme * Öğrencilerin İstanbul'un Fethiyle ilgili eserleri ve genel ağ kaynaklarını inceleyerek ilginç ve önemli buldukları olayları anlatmaları istenebilir.

Fatih Sultan Mehmed'in Bosna-Hersek'i fethinden sonra 28 Mayıs 1463 tarihinde Milodraz'da yazdırdığı Fatih Ahitnamesi'ni araştırmaları ve bu ahitnameyi insan hakları çerçevesinde değerlendirmeleri istenebilir.

Türk denizcilik tarihindeki önemli olayları gösteren açıklamalı tarih şeridi hazırlamaları sağlanabilir.

* Örnek vakfiyeler üzerinden Osmanlı Devleti'nde vakıfların rolüne dair soru ve etkinliklerin olduğu bir çalışma yaprağı doldurmaları istenebilir.

İstanbul Rasathanesiyle ilgili tarihsel bir araştırma yapmaları istenebilir.

Öğrencilerden tarihçilerin Osmanlı Devleti'nde şehzade yetiştirme usullerine ilişkin görüşleri hakkında araştırma yapmaları istenebilir. Ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak konuya ilişkin münazara yapmaları sağlanabilir.

Osmanlı mutfak kültürü hakkında yazılan eserleri inceleyerek dönemin beslenme alışkanlığına ilişkin tanıtım broşürü hazırlamaları istenebilir.

Destekleme Öğrencilerin İstanbul'un Fethi'nden II. Viyana Kuşatması'na kadar geçen süreçte meydana gelen askerî mücadeleleri tarih şeridi üzerinde göstermeleri istenebilir.

Panorama 1453 Tarih Müzesine sanal gezinti yaparak fetihle ilgili duygu ve düşüncelerini açıklamaları sağlanabilir.

Arif Nihat Asya'nın *Fetih Marşı* adlı şiirini sınıfta okumaları istenebilir.

Yahya Kemal Beyatlı'nın *Mohaç Türküsü* adlı şiirine ilişkin düşüncelerini sözlü olarak ifade etmeleri istenebilir.

Celâli İsyanları'nın sebep ve etkilerini diyagram üzerine yerleştirmeleri sağlanabilir.

Öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde sanat alanında yaşanan gelişmeleri listelemeleri istenebilir.

ÖĞRETMEN YANSITMALARI

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

1. DEĞİŞEN DÜNYADA OSMANLI DEVLETİ (1683-1789)

Bu ünite de II. Viyana Kuşatması sonrası gelişen siyasi ve askerî mücadeleler, Osmanlı Devleti'nin yönünü Batı'ya çevirdiği Lale Devri'nde yapılan yeniliklerin devlet ve toplum hayatına etkileri, 1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremlerinin etkileri ile Sanayi Devrimi sonrası değişim ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 22**ALAN
BECERİLERİ**

SBAB1. Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme (KB2.17. Değerlendirme), SBAB2. Kanıtla Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama), SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama (SBAB4.2. Değişim ve Sürekliliği Neden ve Sonuçlarıyla Yorumlama)

**KAVRAMSAL
BECERİLER**

KB2.7. Karşılaştırma

EĞİLİMLER

E1.1. Merak, E3.2. Odaklanma

**PROGRAMLAR ARASI
BİLEŞENLER**

-

**Sosyal-Duygusal
Öğrenme Becerileri**

SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D5. Duyarlılık, D7. Estetik, D17. Tasarruf, D18. Temizlik

Okuryazarlık Becerileri

OB7. Veri Okuryazarlığı, OB8. Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı, OB9. Sanat Okuryazarlığı

**DİSİPLİNLER ARASI
İLİŞKİLER**

Coğrafya, Sanat Tarihi, Sosyoloji

**BECERİLER ARASI
İLİŞKİLER**

SBAB7. Mekânsal Düşünme (SBAB7.11. Aynı Haritada Desenlenen Farklı Coğrafi Olay, Olgu, Konu veya Mekânları Çözümleme), SBAB10.1. Harita Okuma, SBAB11.1. Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Okuma ve Yorumlama, KB3.1. Karar Verme, KB3.2. Problem Çözme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

- TAR.11.1.1. Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerini sonuçları açısından değerlendirebilme
- Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerinin sonuçlarını karşılaştırır.*
 - Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerinin sonuçlarına ilişkin yargıda bulunur.*
- TAR.11.1.2. Lale Devri'nde Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana gelen değişimi tarihsel bağlamı içerisinde yorumlayabilme
- Lale Devri'nde Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana gelen değişimle ilgili dönemin kaynaklarını inceler.*
 - Lale Devri'nde Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana gelen değişimi bağlamından kopmadan tablolştırır.*
 - Lale Devri'nin Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi kendi ifadeleriyle açıklar.*
- TAR.11.1.3. 1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremlerini ortaya çıkardığı etkiler bakımından karşılaştırabilme
- Lizbon ve İstanbul depremlerinin etkilerini belirler.*
 - Lizbon ve İstanbul depremlerinin etkilerinin benzerliklerini listeler.*
 - Lizbon ve İstanbul depremlerinin etkilerinin farklılıklarını listeler.*
- TAR.11.1.4. Sanayi Devrimi'nin meydana getirdiği siyasi, sosyal ve ekonomik değişimi neden ve sonuçlarıyla birlikte yorumlayabilme
- Sanayi Devrimi'nin siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda meydana getirdiği değişimin nedenlerini belirler.*
 - Sanayi Devrimi'nin siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda meydana getirdiği değişimin sonuçlarını belirler.*
 - Sanayi Devrimi'nin meydana getirdiği siyasi, sosyal ve ekonomik değişimin olumlu ve olumsuz sonuçlarını sorgular.*
 - Sanayi Devrimi'nin nedenlerini ve meydana getirdiği siyasi, sosyal ve ekonomik değişimin sonuçlarını kendi ifadeleriyle açıklar.*

İÇERİK ÇERÇEVESİ

Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 Yılları Arasındaki Siyasi ve Askerî Mücadeleleri
Lale Devri'nin Devlet ve Toplum Hayatına Etkileri
1755 Lizbon ve 1766 İstanbul Depremlerinin Etkileri
Sanayi Devrimi'nin Meydana Getirdiği Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Değişim

Anahtar Kavramlar

barok, devrim, hendesehane, matbaa, rokoko, sanayileşme, sefaret

ÖĞRENME

KANITLARI

(Ölçme ve Değerlendirme)

Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; tarihsel bakış açısı formu, Venn şeması, balık kılıçığı diyagramı ve performans görevi ile değerlendirilebilir.

Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerinin sonuçlarını değerlendirmeye yönelik tarihsel bakış açısı formu, Lizbon ve İstanbul depremlerinin idari, sosyal ve ekonomik etkilerini benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırmaya yönelik Venn şeması ve Sanayi Devrimi'nin meydana getirdiği siyasi, sosyal ve ekonomik değişimin neden ve sonuçlarını ortaya koymaya yönelik balık kılıçığı diyagramı kullanılabilir. Performans görevi olarak öğrencilerden Lale Devri gelişmelerinin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişime yönelik sunum hazırlamaları ve sunumlarını paylaşmaları istenebilir. Hazırlanan sunum; içerik (karşılaştırma yapma, yargıda bulunma), organizasyon, görsel materyal kullanımı, iş birliği yapma gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı, grup değerlendirme formu ve akran değerlendirme formu kullanılarak değerlendirilebilir.

ÖĞRENME-ÖĞRETME YAŞANTILARI

Temel Kabuller Öğrencilerin Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılda siyasi ve askerî açıdan güç kaybettiğinin farkında olduğu kabul edilmektedir.
Deprem bilinci ve içeriği ile tarihte gerçekleşen depremlere ilişkin ön bilgilere sahip olduğu kabul edilmektedir.
Sanayi Devrimi öncesinde Avrupa'daki gelişmelerle ilgili temel bilgilere sahip olduğu kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Sizce Osmanlı Devleti XVII. yüzyılda neden güç kaybetmiştir?
- Tarihte gerçekleştiğini bildiğiniz büyük depremler nelerdir?
- Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkmasında sömürgeci faaliyetler ile Rönesans ve Reform hareketlerinin ne gibi etkileri olmuştur?
- Tarihçiler, Osmanlı Devleti'nde yaşanmış bir döneme neden "Lale Devri" adını vermiş olabilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- Türkiye Cumhuriyeti tarihinde gerçekleşmiş büyük depremleri kronolojik olarak listelemeleri istenebilir. Bu depremlerin toplumsal etkilerine yönelik gazete haberi hazırlamaları sağlanabilir.
- Kavram veya bilgi bulmacası aracılığıyla öğrencilerin Avrupa'nın sömürgeci faaliyetleri, Rönesans ve Reform ile ilgili temel bilgileri değerlendirilebilir.

Köprü Kurma Deprem sonrası yapılan çalışmaları geçmiş ve günümüz ilişkisi içerisinde karşılaştırmaları istenir.
Sanayi Devrimi'nin günümüz insan hayatına etkilerine ilişkin beyin fırtınası yapmaları sağlanır.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

TAR.11.1.1

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden II. Viyana Kuşatması ile Karlofça, Prut, Pasarofça, Belgrad ve Küçük Kaynarca antlaşmalarının neden ve sonuçlarını incelemeleri sağlanır (**SBAB10.1, E1.1**). Bu mücadelelerin sonuçlarını siyasi ve askerî açıdan karşılaştırdıkları bir tablo hazırlamaları istenir (**OB7**). Ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak tarihsel bakış açısı formu aracılığıyla bu gelişmelerin siyasi ve askerî etkilerinden hangisi veya hangilerinin Osmanlı Devleti'ne daha fazla güç kaybettiğini değerlendirmeleri sağlanır (**SDB3.3**).

TAR.11.1.2

Grup çalışması yoluyla öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Lale Devri'ndeki gelişmeleri ve bu gelişmelerin sağladığı faydaları incelemeleri sağlanır (**E3.2, SDB2.2**). Gruplar; Lale Devri'nde toplumsal, kültürel ve sanatsal alanlar ile mimari ve diplomaside meydana gelen değişimleri tablo üzerinde gösterir. Lale Devri'nde yaşanan örnekler üzerinden israfın zararlarını açıklar (**D17.1, KB3.1**). Döneme ait örnek eserleri estetik unsurlar açısından analiz eder (**D7.1, OB9**). Öğrencilerden ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak Lale Devri gelişmelerinin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişime ilişkin sunum hazırlamaları ve sunumu paylaşmaları istenir (**SDB2.3, SDB2.1**).

TAR.11.1.3

Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Lizbon ve İstanbul depremlerinin idari, sosyal ve ekonomik etkilerini incelemeleri sağlanır **(SBAB7.11)**. Öğrenciler, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak Venn şeması aracılığıyla Lizbon ve İstanbul depremlerinin idari, sosyal ve ekonomik etkilerini benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırır **(SBAB11.1)**. Depremleri karşılaştırırken afet bilincinin önemini ve gerekliliğini vurgular **(D5.3, KB3.2)**. Akvaryum (iç çember) tekniği kullanılarak öğrencilerin duygu ve düşüncelerini paylaşması sağlanabilir **(SDB2.1)**.

TAR.11.1.4

Öğrencilerin kavram öğretim materyalleri üzerinden konu içeriğinde geçen kavramların anlamlarını açıklamaları istenir. Verilen farklı kaynaklardan Sanayi Devrimi'nin nedenlerini ve ortaya çıkardığı siyasi, sosyal, ekonomik değişimleri incelemeleri sağlanır **(SBAB7.11)**. Öğrenciler Sanayi Devrimi'nin siyasi, sosyal ve ekonomik nedenlerini ve sonuçlarını belirler. İncelemiş olduğu kaynaklar üzerinden Sanayi Devrimi'nin olumlu ve olumsuz etkilerini tartışır **(OB8)**. Sanayi Devrimi'nin yol açtığı çevre kirliliğini örneklendirir **(D18.3)**. Öğrencilerden ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak Sanayi Devrimi'nin meydana getirdiği siyasi, sosyal ve ekonomik değişimin neden ve sonuçlarını ortaya koyan balık kılçığı diyagramını doldurmaları ve yorumlamaları istenir **(SDB3.3, SBAB11.1)**.

FARKLILAŞTIRMA**Zenginleştirme**

* Öğrencilerden Otuz Yıl Savaşları ve sonrasında Vestfalya Barışı ile ortaya çıkan durumu tanıtan ve değerlendiren bir köşe yazısı hazırlamaları, bu köşe yazısını genel ağda paylaşmaları istenebilir.

Grup çalışması yoluyla Sanayi Devrimi'nin doğada meydana getirdiği değişime bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunları, makine kırılcılığı, düzensiz kentleşme konularına ilişkin afişler hazırlamaları istenebilir.

* Öğrencilerin Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Fransa Sefaretnamesi'nden yararlanarak Osmanlı Devleti'ndeki ıslahat hareketlerinin neden ve sonuçlarını tartışmaları sağlanabilir.

Grup çalışması yoluyla öğrencilerin Isaac Newton, Şair Nedim, İbrahim Müteferrika, Jean Jacques Rousseau, Gelenbevi İsmail Efendi gibi öne çıkan şahsiyetlerin hayatını ve eserlerini araştırmaları istenebilir.

Destekleme

Öğrencilerden öğretmeni veya akranlarından yardım alarak II. Viyana Kuşatması'ndan Fransız İhtilali'ne kadar geçen süreçte Osmanlı Devleti'ndeki başlıca gelişmeleri tarih şeridi üzerinde göstermeleri istenebilir.

Sanayi Devrimi ile ilgili görselleri kullanarak basit bir tarihsel hikâye oluşturmaları istenebilir.

**ÖĞRETMEN
YANSITMALARI**

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

2. DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE OSMANLI (1789-1908)

Bu ünite de Fransız İhtilali'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişim; 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi, askerî, idari gelişmeler ile bilim, sanat, teknoloji alanlarında yapılan uygulamalar ve Osmanlı Devleti'nin sanayileşme çabaları ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 26

ALAN

BECERİLERİ SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama (SBAB5.2. Değişim ve Sürekliliği Neden ve Sonuçlarıyla Yorumlama), SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama), SBAB17. Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme (SBAB17.1. Tarihsel Sorunu Belirleme ve Çözümleme, SBAB17.2. Tarihsel Soruna Alternatif Çözüm Üretme ve Değerlendirme)

KAVRAMSAL

BECERİLER KB2.8. Sorgulama

EĞİLİMLER

E3.6. Analitik Düşünme, E3.8. Merak Ettiği Soruları Sorma, E3.10. Eleştirel Bakma, E3.11. Özgün Düşünme

PROGRAMLAR ARASI BİLEŞENLER

-

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri

SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme), SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.2. Esneklik, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D1. Adalet, D3. Çalışkanlık, D11. Özgürlük

Okuryazarlık Becerileri

OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık, OB3. Finansal Okuryazarlık, OB6. Vatandaşlık Okuryazarlığı, OB7. Veri Okuryazarlığı, OB8. Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı

DİSİPLİNLER ARASI İLİŞKİLER

Coğrafya, Felsefe, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler

BECERİLER ARASI İLİŞKİLER

SBAB4.2. Değişim ve Sürekliliği Neden ve Sonuçlarıyla Yorumlama, SBAB16. Eleştirel Sosyolojik Düşünme (SBAB16.2. Sorgulama), SBAB11.1. Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram, KB3.1. Karar Verme, KB3.2. Problem Çözme, KB3.3. Eleştirel Düşünme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

TAR.11.2.1. Fransız İhtilalî'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme

- Fransız İhtilalî'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişime neden olan unsurları inceler.*
- Fransız İhtilalî'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimin etkilediği unsurları inceler.*
- Fransız İhtilalî'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimin etkilerinin niteliğini sorgular.*
- Fransız İhtilalî'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimin nedenlerini ve sonuçlarını bağlamından kopmadan ifade eder.*

TAR.11.2.2. 1789-1908 yılları arasında meydana gelen siyasi, askerî ve idari gelişmelerin Osmanlı Devleti'nin yönetim ve toplum yapısına etkilerini sorgulayabilme

- 1789-1908 yılları arasında meydana gelen siyasi, askerî ve idari gelişmelerin Osmanlı Devleti'nin yönetim ve toplum yapısına etkileri hakkında merak ettiği konuları belirler.*
- İlgili konular hakkında sorular sorar (5N1K).*
- Farklı kaynaklar üzerinden konuya ilişkin bilgi toplar.*
- Topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.*
- Topladığı bilgiler üzerinden 1789-1908 yılları arasında meydana gelen siyasi, askerî ve idari gelişmelerin Osmanlı Devleti'nin yönetim ve toplum yapısına etkileri hakkında çıkarım yapar.*

TAR.11.2.3. 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yapılan uygulamaları yorumlayabilme

- 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yapılan uygulamalara ilişkin kaynakları inceler.*
- 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yapılan uygulamalara ilişkin incelediği kaynaklardaki bilgileri bağlamından kopmadan dönüştürür.*
- 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yapılan uygulamalara ilişkin incelediği kaynaklardaki bilgileri kendi ifadeleriyle açıklar.*

TAR.11.2.4. Osmanlı Devleti'nin sanayileşmede geri kalmasına neden olan etmenleri ortadan kaldırmaya yönelik alternatif fikirler üretebilme

- a) *Osmanlı Devleti'nin sanayileşmede geri kalması sorununu tanımlar.*
- b) *Osmanlı Devleti'nin sanayileşmede geri kalması sorununa ilişkin tarafların bakış açılarını çözümler.*
- c) *Sanayileşme sürecine Osmanlı Devleti ile benzer dönemlerde giren devletlerin sorunun çözümü için yaptıkları uygulamaları ve aldıkları kararları değerlendirir.*
- ç) *Osmanlı Devleti'nin sanayileşmede geri kalması sorununun çözümü için yaptığı uygulamalar ve bu uygulamalar sonucunda aldığı kararların güncel sorunların meydana gelmesine etkilerini belirler.*
- d) *Osmanlı Devleti'nin sanayileşmede geri kalması sorununu çözmeye yönelik alternatif öneriler geliştirir.*
- e) *Osmanlı Devleti'nin sanayileşmede geri kalması sorununu çözmeye yönelik geliştirdiği alternatif önerilerin olası sonuçlarını Osmanlı devlet yetkililerinin yaptıkları uygulamalar ve aldıkları kararların sonuçlarıyla karşılaştırarak değerlendirir.*

İÇERİK ÇERÇEVESİ

Fransız İhtilali'nin Devlet ve Toplum Hayatında Meydana Getirdiği Değişim
1789-1908 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Meydana Gelen Siyasi, Askerî ve İdari Gelişmeler
1789-1908 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Bilim, Sanat ve Teknoloji Alanlarında Meydana Gelen Gelişmeler
Osmanlı Devleti'nde Sanayileşme Çabaları

Anahtar Kavramlar

azınlık, cumhuriyetçilik, ihtilal, kapitalizm, komünizm, liberalizm, meşrutiyet, milliyetçilik, panslavizm, sosyalizm

ÖĞRENME

KANITLARI

(Ölçme ve Değerlendirme)

Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; gözlem formu, çalışma yaprağı ve performans görevleri ile değerlendirilebilir.

Fransız İhtilali'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimin nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili yorumları değerlendirmek için gözlem formu kullanılabilir. Osmanlı Devleti'nde bilim, sanat ve teknoloji alanlarındaki uygulamaların işlevselliğine dair yapılan çıkarımları değerlendirmeye yönelik çalışma yaprağı kullanılabilir.

Performans görevi olarak öğrencilerden seçilen siyasi, askerî ve idari gelişmelerin Osmanlı Devleti'nin yönetim ve toplum yapısına etkisini yansıtmak amacıyla açıklamalı tarih şeridi hazırlamaları ve sunmaları istenebilir. Hazırlanan açıklamalı tarih şeridi ve sunumlar; bilgi toplama, bilgiyi dönüştürme, içerik, aktarım vb. ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı ve akran değerlendirme formu ile değerlendirilebilir. Öğrencilere Osmanlı Devleti'nin sanayileşmede geri kalmasına neden olan etmenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm önerilerini içeren kısa rapor hazırlamaya ve bu raporu sunmaya yönelik bir performans görevi verilebilir. Hazırlanan kısa rapor; sorunun tanımlanması, tarihsel bağlamaştırma, değerlendirme yapma, alternatif çözüm önerileri sunma, sunum gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı ve grup değerlendirme formu kullanılarak değerlendirilebilir.

ÖĞRENME-ÖĞRETME YAŞANTILARI

Temel Kabuller Öğrencilerin Fransız İhtilali'yle ortaya çıkan kavramlar hakkında ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.
Tanzimat ve Islahat fermanları, Meşrutiyet Dönemi ve Sanayi Devrimi'ne ilişkin temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Fransız İhtilali'ni ortaya çıkaran koşullar neler olabilir?
- Osmanlı Devleti'ndeki anayasal hareketler neler olabilir?
- Sanayi Devrimi Osmanlı ekonomisini nasıl etkilemiş olabilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- Fransız İhtilali'yle ortaya çıkan kavramlarla ilgili kavram haritası hazırlamaları istenebilir.
- Osmanlı Devleti'nde anayasal sürece geçiş çabalarına ilişkin beyin fırtınası yapmaları istenebilir.

Köprü Kurma Öğrencilerden geçmişten günümüze vatandaşlık anlayışının değişimi ile ilgili düşüncelerini sınıf ortamında müzakere etmeleri istenir.
Geçmiş, gün ve gelecek çizgisinde iletişim araçlarında meydana gelen dönüşümü incelemeleri istenir.
Millî kalkınma hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar ile Osmanlı Devleti'nin sanayileşme çabalarını karşılaştırmaları istenir.

Öğrenme-Öğretme

Uygulamaları

TAR.11.2.1

Öğrencilerin Fransız İhtilali'ne neden olan bilim devrimini, aydınlanma düşüncesini ve Amerika'nın bağımsızlık mücadelesini farklı kaynaklar üzerinden incelemeleri sağlanır. Öğrenciler; insan hakları, eşitlik, adalet, milliyetçilik ve özgürlük kavramları çerçevesinde Fransız İhtilali'nin devlet ve toplumların dönüşümündeki etkilerini analiz eder (**SDB2.3**). Örnek olaylar üzerinden adalet ve özgürlük değerlerinin önemini açıklar (**D1.1**). Fransız İhtilali'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği yerel, bölgesel ve küresel etkileri olumlu ve olumsuz yönleri açısından sorgular (**OB6, SDB3.3, KB3.3, SBAB16.2**). Ulaştığı bilgilerden yola çıkarak Fransız İhtilali'nin devlet ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimin nedenlerini ve sonuçlarını bağlamından kopmadan sözlü olarak ifade eder (**SDB2.1, SBAB4.2**). Bu süreçte görüş geliştirme tekniği kullanılabilir. Öğrencilerin sözlü ifadeleri gözlem formu ile değerlendirilir.

TAR.11.2.2

Grup çalışması yoluyla öğrencilerin Osmanlı Devleti'nde 1789-1908 yılları arasında meydana gelen siyasi, askerî ve idari gelişmelerden Şark Meselesi, Sırp ve Yunan isyanları, Mısır ve Boğazlar Meselesi, Tanzimat Fermanı, Kırım Harbi, Islahat Fermanı, Kanun-ı Esasi, 93 Harbi ve Anadolu'ya yapılan göçler ile Düyûn-ı Umûmiyye ve II. Abdülhamid'in siyonist faaliyetlere karşı tutumuna ilişkin merak ettikleri bir konuyu belirlemeleri sağlanır. 5N1K tekniği aracılığıyla merak ettikleri konulara ilişkin sorgulama yapmaları istenir **(E3.8)**. Öğrenciler yazılı, görsel, basılı ve dijital kaynaklar üzerinden konuya ilişkin bilgileri toplar ve kaydeder. Araştırma sürecinde dijital ağ kaynaklarından bilgi kullanırken dijital kimliği veya kaynağın uzantısının güvenilirliğini dikkate alır **(OB2)**. Verilen farklı kaynaklar üzerinden 1789-1908 yılları arasında meydana gelen bu gelişmelerin Osmanlı Devleti'nin yönetim ve toplum yapısına etkilerini analiz eder. Araştırma yaparak ulaştıkları bilgilerle derste öğrendiklerini karşılaştırır ve bunların doğruluğunu değerlendirir **(D3.3, E3.11, OB1)**. Bu bilgilerden hareketle siyasi, askerî ve idari gelişmelerin Osmanlı Devleti'nin yönetim ve toplum yapısına etkilerine ilişkin çıkarım yapar **(KB3.1)**. Öğrencilerin yaptığı çıkarımlar performans görevi aracılığıyla değerlendirilir. Performans görevi olarak öğrencilerin her gruptan seçmiş olduğu siyasi, askerî ve idari gelişmenin Osmanlı Devleti'nin yönetim ve toplum yapısına etkisine dair çıkarımlarını yansıtan açıklamalı tarih şeridi hazırlamaları ve hazırladığı tarih şeridini sunmaları istenir **(SDB2.2)**.

TAR.11.2.3

Öğrencilerin kavram öğretim materyalleri üzerinden konu içeriğinde geçen kavramların anlamlarını açıklamaları istenir. Verilen farklı kaynaklar üzerinden Osmanlı Devleti'nde 1789-1908 yılları arasında bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yapılan uygulamaları incelemeleri sağlanır. Öğrenciler 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yapılan uygulamaları, hazırlayacağı eş zamanlı tarih şeridinde sıralar **(SDB1.2)**. Ulaştığı bilgilerden yola çıkarak 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yapılan uygulamaların işlevselliğini kendi ifadeleriyle açıklar **(E3.10, SDB3.3, SDB2.1)**. Demir yolu, fotoğraf makinesi ve telgrafın Osmanlı Devleti'nde kullanımı sürecinde yaşanan zorlukları aşmak için yapılan çalışmalardan hareketle gayretli ve azimli olmanın önemini belirtir **(OB2, D3.1)**. Öğrencilere 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yapılan uygulamaların işlevselliğini değerlendirmeye yönelik bir çalışma yapacağı verilir.

TAR.11.2.4

Öğrencilerin 5N1K tekniği aracılığıyla Osmanlı Devleti'nin sanayileşmede geri kalması sorununa ilişkin sorgulama yapmaları ve bu sorunu tanımlamaları istenir. Öğrenciler yazılı, görsel, basılı ve dijital kaynaklar üzerinden belirledikleri tarihsel soruna ilişkin tarafların bakış açılarını analiz eder. Öğrenciler, Rusya ve Japonya örneklerinden hareketle cesaretli ve girişimci olmanın ülke ekonomisine katkılarını açıklar **(E3.6, D11.1, OB3)**. Bu ülkelerin sanayileşme hamleleri ile Osmanlı Devleti'nin sanayileşme sürecini karşılaştırır **(OB8)**. Tarihsel sorunun çözümü için yapılan uygulamaları ve alınan kararları değerlendirerek bunların güncel sorunların meydana gelmesine etkilerini ifade eder. Sorunu çözmeye yönelik alternatif öneriler üretir **(SDB3.2)**. Bu önerilerin olası sonuçlarını Osmanlı Devleti'nin sanayileşme sürecinde devlet yetkililerinin yaptıkları uygulamalar ve aldıkları kararların sonuçlarıyla karşılaştırarak değerlendirir. Yaptıkları çıkarımlar doğrultusunda öğrencilere kısa rapor hazırlamaları ve raporlarını sunmalarına yönelik bir performans görevi verilir **(E3.11, SDB2.1, SDB3.3, KB3.2)**.

FARKLILAŞTIRMA

- Zenginleştirme** Öğrencilerin Fransız İhtilali'nde ortaya çıkan fikir ve ideolojilerin Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü topraklara yayılması ile ilgili araştırma yapmaları istenebilir.
- Meşhur kişilerin Fransız İhtilali'ne ilişkin sözlerini araştırarak analiz etmeleri sağlanabilir.
- Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'nin siyasi yapısına etkisinin sorgulandığı bir köşe yazısı yazmaları istenebilir.
- * Yeniçeri Ocağının kaldırılması konusuyla ilgili olarak beyin temelli öğretim stratejilerinden varsayımsal öğrenmenin kullanılması sağlanabilir. Bu bağlamda "Yeniçeri Ocağı kaldırılmasaydı ne olurdu?" sorusuna cevap aranarak alternatif görüşler geliştirilebilir.
 - * II. Abdülhamid zamanında temelleri atılan hastanelerin ve sosyal yardım kurumlarının emeklilik sistemi ve yoksul aylığı uygulamalarına ilişkin broşür veya dijital broşür hazırlamaları istenebilir.

- Destekleme** Öğrencilerden XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti veya Avrupa'daki gelişmeleri konu edinen bir film veya belgesel seyretmeleri istenebilir.
- 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi gelişmeleri tarih şerhinde göstermeleri istenebilir.
- Öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak 1789-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde bilim ve teknoloji alanında meydana gelen yenilikler ile ilgili tablo hazırlamaları istenebilir.

ÖĞRETMEN YANSITMALARI

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

3. SAVAŞLAR SARMALINDA OSMANLI (1908- 1918)

Bu ünite de Osmanlı Devleti'nin değişim çağı ile ortaya çıkan siyasi ve askerî gelişmeler, kitlesel göçler ve salgınlar, Osmanlı Devleti'nde siyasi, askerî ve sosyal alanlarda meydana gelen değişim ve dönüşüm ile Osmanlı Devleti'nin insanlık tarihine katkısı ele alınacaktır. Ünite sonunda öğrencilerin bu konularla ilgili gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmaları amaçlanmaktadır.

DERS SAATİ 20

ALAN

BECERİLERİ SBAB3. Tarihsel Empati (SBAB3.1. Tarihsel Bağlamsallaştırma), SBAB3. Tarihsel Empati (KB2.14. Yorumlama, SBAB3.1. Tarihsel Bağlamsallaştırma, KB.2.13. Yapılandırma), SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.1. Meraka Dayalı Soru Sorma, SBAB2.2. Kaynaklardan Bilgi Toplama, SBAB2.3. Kaynağı İnceleme, SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama, SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama, SBAB2.6. Kanıta Dayalı Ürün Oluşturma ve Paylaşma)

KAVRAMSAL

BECERİLER

-

EĞİLİMLER

E1.3. Azim, E2.1. Empati, E3.1. Uzmanlaşma, E3.2. Odaklanma, E3.4. Gerçeği Arama, E3.7. Sistematik Olma, E3.11. Özgün Düşünme

PROGRAMLAR ARASI

BİLEŞENLER

-

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri

SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme), SDB1.3. Kendine Uyarlama (Öz Yansıtma), SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.1. Uyum, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme

Değerler

D9. Merhamet, D16. Sorumluluk, D19. Vatanseverlik

Okuryazarlık Becerileri

OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık, OB5. Kültür Okuryazarlığı

DİSİPLİNLER ARASI

İLİŞKİLER

Biyoloji, Coğrafya, Sosyoloji

BECERİLER ARASI

İLİŞKİLER

SBAB10.3. Haritadan Çıkarım Yapma, SBAB11.1. Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Okuma ve Yorumlama, KB2.7. Karşılaştırma, KB3.1. Karar Verme, KB3.2. Problem Çözme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

TAR.11.3.1. 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi ve askerî gelişmelerin sonuçlarını tarihsel bağlamı içerisinde değerlendirebilme

- 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi ve askerî gelişmeleri kaynaklara dayanarak çözümler.
- 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi ve askerî gelişmelerle ilgili olarak dönemin koşullarını fark eder.
- 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi ve askerî gelişmelerin sonuçlarının günümüze etkilerini açıklar. z
- 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi ve askerî gelişmelerin sonuçlarını dönemin koşulları içinde açıklar.

TAR.11.3.2. 1908-1918 yılları arasında yaşanan kitlesel göç ve salgınların Osmanlı devlet ve toplum hayatına etkilerine ilişkin bakış açısı geliştirebilme

- 1908-1918 yılları arasında yaşanan kitlesel göç ve salgınların Osmanlı devlet ve toplum hayatına etkilerini birinci ve ikinci elden kaynaklardan inceler.
- 1908-1918 yılları arasında yaşanan kitlesel göç ve salgınlarla ilgili birinci ve ikinci elden kaynakları yorumlar.
- 1908-1918 yılları arasında yaşanan kitlesel göç ve salgınların etkilerini kaynaklara dayanarak çözümler.
- 1908-1918 yılları arasında yaşanan kitlesel göç ve salgınların meydana geldiği dönemin koşullarını belirler.
- 1908-1918 yılları arasında yaşanan kitlesel göç ve salgınların etkileriyle günümüzde yaşanan kitlesel göç ve salgınların etkilerini karşılaştırır.
- 1908-1918 yılları arasında yaşanan kitlesel göç ve salgınların etkileriyle ilgili olarak dönemin koşulları çerçevesinde çıkarımda bulunur.
- 1908-1918 yılları arasında gerçekleşen kitlesel göç ve salgınların etkileriyle ilgili bakış açısını çıkarımlara dayanarak kendi ifadeleriyle yansıtır.
- Konuyla ilgili mevcut bilgilerini kullanarak kitlesel göç ve salgınların Osmanlı devlet ve toplum hayatına etkileri hakkında özgün bir ürün hazırlar.

TAR.11.3.3. Osmanlı Devleti'nin insanlık tarihine katkılarına ilişkin oluşturduğu özgün ürünleri paylaşabilme

- Osmanlı Devleti'nin insanlık tarihine katkılarına ilişkin araştırmasında belirlediği kaynaklardan bilgi toplar.
- Osmanlı Devleti'nin insanlık tarihine katkılarına ilişkin araştırmasında belirlediği kaynakları inceleyerek araştırmasına dair bilgileri tespit eder.
- Osmanlı Devleti'nin insanlık tarihine katkılarına ilişkin araştırmasında kullanacağı kaynakların sınırlılığını sorgular.
- Osmanlı Devleti'nin insanlık tarihine katkılarına ilişkin araştırmasında kaynaklardan belirlediği uygun bilgileri yorumlar.
- Osmanlı Devleti'nin insanlık tarihine katkılarına ilişkin kanıta dayalı oluşturduğu araştırmasını paylaşır.

İÇERİK ÇERÇEVESİ 1908-1918 Yılları Arasında Osmanlı Devleti'nde Meydana Gelen Siyasi ve Askerî Gelişmeler
1908-1918 Yılları Arasında Gerçekleşen Kitlesele Göç ve Salgınlar
Osmanlı Devleti'nin İnsanlık Tarihine Katkıları

Anahtar Kavramlar bloklaşma, darbe, fırka, göç, komita, muhacir, mütareke, müttefik, salgın

**ÖĞRENME
KANITLARI
(Ölçme ve
Değerlendirme)**

Bu ünitedeki öğrenme çıktıları; tarihsel akış şeması ve performans görevleri ile değerlendirilebilir.

1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi ve askerî gelişmelerin sonuçlarını değerlendirmeye yönelik hazırlanan tarihsel akış şeması kontrol listesi veya dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilebilir.

Öğrencilere dönemin muhabiri bakışıyla kitlesele göç ve salgınların Osmanlı devlet ve toplum hayatına etkilerine ilişkin özgün gazete haber-yorum köşesi hazırlatmaya yönelik performans görevi verilebilir. Hazırlanan gazete haber-yorum köşesi; kaynak kullanımı, kaynağı yorumlama, tarihsel bağlamsallaştırma, özgünlük, çıkarımda bulunma, sunum yapma gibi ölçütlerden oluşan dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu kullanılarak değerlendirilebilir. Ayrıca öğrencilere Osmanlı Devleti'nin insanlık tarihine sağladığı katkılarla ilgili araştırma raporu hazırlamaya ve sunmaya yönelik performans görevi verilebilir. Hazırlanan araştırma raporu ve sunum; çalışma planı hazırlama, kapsam, kaynak çeşitliliği ve güvenilirliği, kaynakları yorumlama, özgünlük, aktarım, grup iletişimi gibi ölçütler kullanılarak oluşturulan dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilebilir. Grup değerlendirme formu ve araştırma sürecinde kullanılan kontrol listesi öz değerlendirme formu olarak kullanılabilir.

**ÖĞRENME-ÖĞRETME
YAŞANTILARI**

Temel Kabuller Öğrencilerin Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e kadar meydana gelen olaylara ilişkin ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.
93 Harbi sonrası Balkanlardan ve Kafkasya'dan Anadolu'ya yapılan kitlesele göçleri ve bu göçlerin sonuçlarını bildikleri kabul edilmektedir.
Osmanlı Devleti'nde ve dünya üzerinde daha önce yaşanmış önemli salgınlarla ilgili temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.
Osmanlı kültür ve medeniyetinin öne çıkan özellikleri hakkında temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.

Ön Değerlendirme Süreci Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki rehber sorular sorulabilir.

- Tanzimat Dönemi'nde meydana gelen olayların 1908-1918 yılları arasındaki gelişmelere etkileri neler olabilir?
- Sizde I. Meşrutiyet Dönemi neden kısa sürmüş olabilir?
- 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Anadolu nerelerden ve neden göç almış olabilir?
- Osmanlı Devleti için Trablusgarp ve Balkan toprakları hangi açılardan önemli olabilir?

Ünite kapsamında öğrencilere aşağıdaki etkinlikler yaptırılabilir.

- Kendilerini Balkanlardan Anadolu'ya göç etmiş bir Türk ailesinin ferdi yerine koyarak göç sürecindeki duygu ve düşüncelerini sözlü olarak ifade etmeleri istenebilir.
- Yaşadıkları bölgede Osmanlı mirasını yansıtan öğelere ilişkin tanıtım broşürü hazırlamaları istenebilir.

Köprü Kurma Öğrencilerden tarihsel süreçte Rumeli Türklerinin yaşadığı sorunların türkülere yansımalarına örnekler vermeleri istenir.
Günümüzde Rumeli Türklerinin yaşadığı sorunlara ilişkin beyin fırtınası yapmaları istenir.
Geçmişten günümüze yaşanan salgın hastalıkların devlet ve toplum hayatına etkilerini karşılaştırmaları istenir.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

TAR.11.3.1

Öğrencilerin farklı kaynaklar üzerinden II. Meşrutiyet'in ilanı, 31 Mart Olayı ve Bâbiâli Baskını, Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı süreci ile Sevk ve İskân Kanunu'nun neden ve sonuçlarını incelemeleri istenir **(SBAB10.3)**. Örnek olay ve kişilerin yaşantılarından hareketle Sarıkamış Harekâtı, Çanakkale Zaferi, Kütül'amâre Zaferi, Medine Müdafaası ve Kafkas İslam Ordusu'nun Bakü'yü kurtarmasına ilişkin olayların gerçekleştirdiği dönemin koşullarını belirler **(SDB2.3)**. Öğrenciler, ülkenin bağımsızlığı için fedakârlık yapmanın önemini açıklar **(D19.2)**. 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen gelişmelerin siyasi ve askerî sonuçlarının günümüze etkileriyle ilgili karşılaştırma tablosu hazırlar **(KB3.1)**. Bu sonuçların günümüzde de devam eden Adalar (Ege) Denizi ve Batı Trakya sorunları ile asılsız Ermeni iddialarının başlangıcı olduğunu açıklar **(OB1, E3.4, SDB3.1)**. Öğrencilerden, ulaştıkları bilgilerden yola çıkarak 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen siyasi ve askerî gelişmelerin sonuçlarını dönemin koşulları çerçevesinde açıklayan tarihsel akış şeması hazırlamaları ve hazırladıkları şemayı sunmaları istenir **(SDB1.2, SDB2.1, E3.7)**.

TAR. 11.3.2

Öğrencilerin kavram öğretim materyalleri üzerinden konu içeriğinde geçen kavramların anlamlarını açıklamaları sağlanır. Verilen farklı türdeki birinci ve ikinci elden kaynaklar üzerinden Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sürecinde Anadolu'ya yapılan önemli kitlesel göçler ile kolera, sıtma ve tifüs salgınlarının Osmanlı devlet ve toplum hayatına etkilerini incelemeleri istenir. Öğrenciler, kaynaklara dayanarak kitlesel göçlerin, salgınların nedenlerini ve etkilerini açıklar. Kaynaklarda sunulan bilgileri tablo, diyagram veya grafiğe dönüştürerek kendi cümleleriyle ifade eder **(SBAB11.1, SDB2.1)**. Dönemin koşulları çerçevesinde bu göç ve salgınların etkilerini günümüzdekilerle karşılaştırır **(KB2.7)**. Dönemin koşullarını göz önünde bulundurarak savaşlar nedeniyle yerinden ve yurdundan edilmiş insanların göç hikâyeleri, değişen hayatları, terk etmek zorunda kaldıkları topraklar, yeni yaşamları, ekonomik zorluklarla mücadeleleri ve bunların Osmanlı Devleti'ne maliyetini belirtir **(SDB3.3)**. Örnek olaylardan hareketle muhtaç insanlara yardım etmenin önemini, ülkede yaşanan kitlesel göç ve salgın durumlarında yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katılmanın gerekliliğini ifade eder **(D9.2, D16.2)**. Dönemin sağlık imkânları ile hastane, sağlık personeli ve bilimsel gelişmelerin sınırlılığını göz önünde bulundurarak salgın hastalıkların başta ordu, halk ve devlete etkileri hakkında çıkarımda bulunur **(SDB3.3)**. 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde yaşanan kitlesel göç hareketleri ve salgın hastalıkların etkilerine yönelik kaynaklardan edindiği bilgileri açıklar **(SDB1.3)**. Öğrencilerden kendilerini o dönemde yaşayan bir muhabirin yerine koyarak **(E2.1)** Osmanlı Devleti'nde yaşanan kitlesel göçlerin ve salgın hastalıkların halkı ve devleti nasıl etkilediğini bir haber-yorum şeklinde tasarlama **(E3.11)** ve çalışmalarını sınıfta paylaşmaları istenir **(SDB2.3, SDB 2.1)**.

TAR.11.3.3

Grup çalışması yoluyla sınıfta Osmanlı Devleti'nin askerî, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda insanlık tarihine katkıları konusunda bir araştırma başlatılır. Araştırma sürecinin bilgi toplama aşaması dışındaki diğer aşamaları öğretmen rehberliğindeki grup çalışmalarına yönelik geri bildirimler yapılarak sınıf içerisinde gerçekleştirilir. Öğrencilere araştırma sürecinin aşamalarını içeren kontrol listesi verilir. Kontrol listesi aracılığıyla öğrencilerin araştırma sürecinin basamaklarını takip etmeleri ve denetlemeleri sağlanır. Her grup için Osmanlı Devleti'nin askerî, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarından biri araştırma konusu olarak belirlenir (**SDB2.2**). Öğrencilere bilgi toplama, kaynak inceleme ve kaynakları sorgulama süreçlerinin tüm basamaklarını kapsayan kontrol listesi verilir. İlgili aşamanın sonunda öğrencilerden kontrol listesini doldurmaları istenir. Gruplar, araştıracıkları konuyla ilgili hangi kaynakları kullanacaklarını, bu kaynaklara nereden ve nasıl ulaşacaklarını öğretmen rehberliğinde belirler. Kütüphane, arşiv, müze ve tarihî mekânlar ile genel ağı ziyaret ederek araştırma konusuyla ilgili kaynaklardan bilgi toplar (**E3.7**). Araştırması için kaynaklara uygun sorular sorarak kaynağın türü, yazarı, tarihi, dijital kimliği, genel ağıdaki uzantısı gibi temel unsurları belirler. Topladığı bilgileri ilgili ve ilgisiz olarak ayırdıktan sonra araştırma konusuna uygun olanları tespit eder (**E3.2**). Kullanacağı kaynaklara ön yargı, çelişki veya tutarsızlık içeren ifadeleri ortaya çıkaracak sorular sorar (**E3.4**). Bu süreçte kaynakları karşılaştırabilir. Aynı konuyla ilgili kaynaklardaki farklı görüşleri belirler. Kaynaklarda yer alan olgu ve görüşleri ayırt eder. Kaynaklardaki bilgilerin son gelişmeleri içerip içermediğini sorgular. Bu sorgulamalar sonucunda topladığı bilgilerin araştırma konusu için yeterli olup olmadığına yönelik çıkarımda bulunur (**SDB3.3**). Topladığı bilgilerin sınırlılığına göre farklı kaynaklara başvurarak yeniden bilgi toplar (**E1.3**). Öğrencilerden kullandığı kaynakların yaptığı araştırmaya katkısını değerlendirmek amacıyla tarihsel kaynak/kanıt analiz formunu doldurmaları istenir. Öğrenciler, araştırmasında kullanacağı bilgileri ana fikir, şahıslar, eserler, mekânlar, kurumlar bağlamında belirler. Bu bilgileri araştırma raporunda kullanmak amacıyla uygun yerlerde tarih şeridi, harita, tablo, grafik, bilgi görseli gibi görsel metinlere dönüştürür (**OB2**). Gruplar, ulaşılan bilgilerden hareketle kendi görüşlerini yansıtan yorumlar oluşturur (**SBAB1.2, OB1, SDB2.2**). Osmanlı Devleti'nin askerî, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki faaliyetlerinden yola çıkarak insanlığa katkılarına yönelik çıkarım yapabilir (**OB5, SDB3.3**). Öğrencilere kanıta dayalı çıkarımlardan hareketle Osmanlı Devleti'nin askerî, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda insanlığa katkılarına yansıtan bir araştırma raporu hazırlama görevi verilir (**E3.1**). Öğrenciler araştırma raporunu hazırlarken uygun başlıklar bulur, hazırladığı görselleri metnin içeriğine uygun biçimde kullanır, kaynaklara metin içinde atıf yapar ve kullandığı kaynakları kaynakçada gösterir. Gruplar sınıf içinde araştırmalarını sunar. Sunumlarında Osmanlı Devleti'nin kültürel mirasına örnekler vererek kültürel mirası korumanın ve gelecek nesillere aktarmanın önemini açıklar (**D19.3**). Sunum sonrasında grupların Osmanlı Devleti'nin askerî, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda dünya medeniyetine katkılarına karşılaştırarak yorumlamaları sağlanır (**KB3.2**). Araştırma raporları; panel, seminer, bilim şöleni, proje fuarı veya dijital platformlarda sunulularak paylaşılabilir (**OB2**).

FARKLILAŞTIRMA

Zenginleştirme Öğrencilerin İttihat ve Terakki, Hürriyet ve İtilaf, Ahrar ve İttihad-ı Muhammedî fırkalarından birini seçerek bunların siyasi programlarını araştırmaları istenebilir. Bu doğrultuda her bir siyasi parti programının benzer ve farklı yönlerinin T cetveli aracılığıyla ortaya konması sağlanabilir.

Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya savaşları sürecinde kahramanlıklarıyla ön plana çıkmış kişilerin toplumumuzdaki bilinirliğine yönelik anket çalışması yapmaları ve anket sonuçlarını genel ağda paylaşmaları istenebilir.

* I. Dünya Savaşı'na giriş sürecinde Osmanlı Devleti'nin Rus limanlarını bombalamasının dünya gıda arzına etkisi hakkında araştırma yapmaları istenebilir.

Osmanlı Devleti'nin Balkan hâkimiyeti süresince koruduğu ve inşa ettiği eser ve yapılardan birini seçerek bu eser ya da yapının modelini hazırlamaları sağlanabilir. Bu eser ya da yapıyı seçme gerekçelerini arkadaşlarına açıklamaları ve modeli sınıfta ya da okulda sergilemeleri istenebilir.

Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı süreçlerinde Osmanlı topraklarına yapılan kitlesel göçlerle ilgili yerel tarih çalışması yapmaları ve ulaşılan bilgileri yazılı metin hâline getirmeleri istenebilir.

* Kitlesel göçlerle birlikte Osmanlı Devleti'nin aldığı önlemler, bu önlemler çerçevesinde kurulan kurumlar ve yapılan çalışmaları incelemeleri sağlanabilir.

Destekleme Öğrencilerden XX. yüzyılın başlarındaki önemli siyasi ve askerî gelişmeler hakkında bir bölümü eksik bırakılan tarih şeridindeki bilgileri tamamlamaları istenebilir.

Yaşadıkları bölgede Osmanlı Devleti'nden kalan mimari eserleri konu edinen basit bir bilgi görselini öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak hazırlamaları istenebilir.

ÖĞRETMEN YANSITMALARI

Programa yönelik görüş ve önerileriniz için karekodu akıllı cihazınıza okutunuz.

EK-1 TARİHSEL EMPATİ FORMU*

Adı:
Soyadı:
Numarası:
Sınıfı:

TARİHSEL EMPATİ FORMU

Sevgili Öğrenciler,

İncelediğiniz tarihsel olaydan hareketle formu doldurunuz. İyi çalışmalar...

1. Kişiler:	
2. Durum:	
3. Ne yaptılar?	4. Ne zaman yaptılar?
5. Ne hissettiler?	6. Nasıl davrandılar?

*Bu form, örnek olması amacıyla geliştirilmiştir. Öğrenme çıktıları, içerik çerçevesi ve öğrenme-öğretme uygulamalarına göre farklılaştırılabilir.

7. Biz bunları nereden öğrendik?

8. Biz nasıl davranırdık?

9. Biz nasıl davranmalıyız?

10. Çözüm önerimiz nedir?

EK-2 TARİHSEL KAYNAK/KANIT ANALİZ FORMU*

Adı:
Soyadı:
Numarası:
Sınıfı:

TARİHSEL KAYNAK/KANIT ANALİZ FORMU

Sevgili Öğrenciler,

İncelediğiniz tarihsel kaynaklardan/kanıtlardan yola çıkarak soruları cevaplayınız. İyi çalışmalar...

1. İncelediğiniz kaynaklar/kanıtlar birinci elden ya da ikinci elden kaynaklardan/kanıtlardan hangisine örnek olabilir? Nedenini açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Kaynakların/kanıtların türü nedir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Kaynakların/kanıtların konusu nedir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

*Bu form, örnek olması amacıyla geliştirilmiştir. Öğrenme çıktıları, içerik çerçevesi ve öğrenme-öğretme uygulamalarına göre farklılaştırılabilir.

4. Kaynakları/kanıtları kim/kimler yazmış veya oluşturmuştur?

.....
.....
.....

5. Kaynaklar/kanıtlar ne zaman yazılmış veya oluşturulmuştur?

.....
.....
.....

6. Kaynakların/kanıtların yazılma veya oluşturulma amacı nedir?

.....
.....
.....

7. Kaynakların/kanıtların hedef kitlesi kim/kimlerdir?

.....
.....
.....

8. Kaynakları/kanıtları yazan veya oluşturan kişinin/kişilerin bakış açısı kaynağa/kanıtı nasıl yansımıştır?

.....
.....
.....

9. Kaynakların/kanıtların yanlılık ve yanlılıklık durumu nedir?

.....
.....
.....

10. Bu kaynaklar/kanıtlar çalıştığınız konuya, yazdığınız yazıya veya yaptığınız tartışmaya hangi katkıları sağlamaktadır? Neden?

.....
.....
.....

EK-3 DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİK FORMU*

Adı:
Soyadı:
Numarası:
Sınıfı:

DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİK FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Öğrendiğiniz konudan hareketle aşağıdaki formu doldurunuz. İyi çalışmalar...

Olay, Durum, Kurum ve Fikrin Adı:	
Değişim ve Süreklilik Aralığı (Yıl):	
Değişenler	Değişmeyenler
Değişim Derecesi	Değişim Nedeni

*Bu form, örnek olması amacıyla geliştirilmiştir. Öğrenme çıktıları, içerik çerçevesi ve öğrenme-öğretme uygulamalarına göre farklılaştırılabilir.

EK-4 BİLDİKLERİM, MERAK ETTİKLERİM, ÖĞRENDİKLERİM VE HİSSETTİKLERİM FORMU*

Adı:
Soyadı:
Numarası:
Sınıfı:

BİLDİKLERİM, MERAK ETTİKLERİM, ÖĞRENDİKLERİM VE HİSSETTİKLERİM FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıdaki formun "Bildiklerim" ve "Merak Ettiklerim" sütunlarını dersin başlangıcında, "Öğrendiklerim" ve "Hissettiklerim" sütunlarını ise dersin bitiminde doldurunuz. İyi çalışmalar...

Konu:			
Bildiklerim	Merak Ettiklerim	Öğrendiklerim	Hissettiklerim

*Bu form, örnek olması amacıyla geliştirilmiştir. Öğrenme çıktıları, içerik çerçevesi ve öğrenme-öğretme uygulamalarına göre farklılaştırılabilir.

EK-5 TARİHSEL BAKIŞ AÇISI FORMU-1*

Adı:
Soyadı:
Numarası:
Sınıfı:

TARİHSEL BAKIŞ AÇISI FORMU

Sevgili Öğrenciler,

İncelediğiniz tarihsel kişi, olay veya dönemlerden yola çıkarak soruları cevaplayınız. İyi çalışmalar...

1. İncelediğiniz tarihsel kişi, olay veya dönemleri sıralayınız.

.....

.....

.....

2. Bu kişi, olay veya dönemlere ilişkin aşağıdaki tabloda verilen boşlukları doldurunuz.

<p>2.1. Toplumdaki konumları veya rolleri nelerdir?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>2.2. Kanıt:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>2.3. Günümüzdeki benzer kişi, olay veya dönemlerden farklılıkları nelerdir?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>2.4. Kanıt:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>2.5. Günümüzle karşılaştırıldığında geçmişte onlar için hangi koşullar (teknoloji, medya, ekonomi, din, aile hayatı, iletişim, rekreasyon vb.) farklıydı?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
<p>2.6. Bahsettiğiniz koşulların kişilerin düşüncelerini ve/veya eylemlerini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Neden?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

*Bu form, örnek olması amacıyla geliştirilmiştir. Öğrenme çıktıları, içerik çerçevesi ve öğrenme-öğretme uygulamalarına göre farklılaştırılabilir.

EK-6 TARİHSEL BAKIŞ AÇISI FORMU-2*

Adı:
Soyadı:
Numarası:
Sınıfı:

TARİHSEL BAKIŞ AÇISI FORMU

Sevgili Öğrenciler,

İncelediğiniz tarihsel kişi, olay veya dönemlerden yola çıkarak soruları cevaplayınız. İyi çalışmalar...

1. İncelediğiniz tarihsel kişi, olay veya dönemler nelerdir?

.....

.....

.....

2. Bu kişi, olay veya dönemlere ilişkin aşağıdaki tabloda verilen boşlukları doldurunuz.

	<i>Kişi, Olay veya Dönem-1</i>	<i>Kişi, Olay veya Dönem-2</i>
2.1. Ne düşünüyorlardı veya özellikleri nelerdi?
2.2. Ne yaptılar veya hangi durumlara neden oldular?
2.3. Bu eylemlere karşı ne tür tepkiler verildi veya bu eylemlerin sonuçları neler oldu?

* Bu form, örnek olması amacıyla geliştirilmiştir. Öğrenme çıktıları, içerik çerçevesi ve öğrenme-öğretme uygulamalarına göre farklılaştırılabilir.

